

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Přírodovědecká fakulta

Katedra geografie

**KVALITA ŽIVOTA V OLOMOUCI
Z POHLEDU OBJEKTIVNÍ I SUBJEKTIVNÍ
DIMENZE**

Diplomová práce

Zdeněk MACRINEANU

Vedoucí práce: Mgr. Petr Kladivo

Olomouc 2012

Prohlašuji tímto, že jsem zadanou diplomovou práci vypracoval samostatně
a uvedl veškerou použitou literaturu.

Olomouc 9. ledna 2012

.....

podpis

Na tomto místě bych rád poděkoval Mgr. Petru Kladivovi za cenné rady, připomínky a mnohé konzultace při tvorbě této práce.

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Přírodovědecká fakulta

Akademický rok: 2009/2010

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Zdeněk MACRINEANU**
Studijní program: **N1301 Geografie**
Studijní obor: **Regionální geografie**
Název tématu: **Kvalita života v Olomouci z pohledu objektivní
i subjektivní dimenze**
Zadávající katedra: **Katedra geografie**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Hlavním cílem práce bude zpracovat studii analyzující kvalitu života a její diferenciaci ve městě Olomouc a v jeho zázemí. Fenomén kvality života se v geografické literatuře zkoumá zejména ze dvou pohledů, na jedné straně z její objektivní dimenze, na straně druhé z pohledu subjektivního. Tohoto přístupu se bude držet i autor. Objektivní dimenzi kvality života analyzuje na základě vybraných indikátorů, provede typologii sídelních jednotek prostřednictvím vícerozměrných statistických metod a výsledky porovná s analýzou subjektivní dimenze kvality života, kterou vyhodnotí po realizaci dotazníkového šetření v zájmovém území. Výsledky okomentuje a doplní kartografickými přílohami.

Příloha zadání diplomové práce

Seznam odborné literatury:

- ANDRÁŠKO, Ivan. Vnútorná štruktúra mesta z hľadiska kvality života autor. [s.l.], 2007. 147 s. Geografický ústav Slovenskej akadémie vied. Vedoucí dizertační práce doc. RNDr. Vladimír Ira, CSc. MEDERLY, Peter, TOPERCER, Ján, NOVÁČEK, Pavel. Indikátory kvality života a udržiteľného rozvoje. Marian Jahoda. 1. vyd. [s.l.] : UK FSV CESES, 2004. 117 s. ISBN 80-239-4389-8. MELOUN, Milan, MILITKÝ, Jiří, HILL, Martin. Počítačová analýza vícerozměrných dat v příkladech. 1. vyd. Praha : ACADEMIA, 2005. 443 s. ISBN 80-200-1335-0. ANDRÁŠKO, I. (2005). Dve dimenzie kvality života v kontexte percepcií obyvateľov miest a vidieckych obcí. In Vaishar, A., Ira, V. eds. Geografická organizace Česka a Slovenska v súčasnom období. Brno (Ústav geoniky Akademie věd ČR), pp. 6-13. IRA, V., ANDRÁŠKO, I. (2007): Kvalita života z pohľadu humánnej geografie. Geografický časopis, 59, č. 2, s. 159?179. IRA, V. (2005). Quality of Life and Urban Space (case studies from city of Bratislava, Slovakia). Europa XXI, 12, 83-96. MASSAM, B. H. (1999). The Classification of Quality of Life Using Multi-criteria Analysis. Journal of Geographic Information and Decision Analysis, 3, 1-8. MATĚJŮ, P. (1980): Vývoj sociálně prostorové struktury Prahy v letech 1930-1970 ve světle faktorové analýzy. Sociologický časopis, XVI, Praha, Academia, s. 572?592. PACIONE, M. (1982a). The use of objective and subjective measures of quality of life in human geography. Progress in Human Geography, 6, 495 - 514. PACIONE, M. (2003): Urban environmental quality and human well-being ? a social geographical perspective. Landscape and Urban Planning, 65, s. 19?30. ROGERSON, R. J. (1999). Quality of Life and City Competitiveness. Urban Studies, 36, 969-985. ROGERSON, R. J., FINDLAY, A. M., MORRIS, A. S. (1989): Indicators of quality of life: some methodological issues. Environment and Planning A, 21, s. 1655?1666.

Rozsah grafických prací:	Podle potřeb zadání
Rozsah pracovní zprávy:	20 000 - 24 000 slov
Forma zpracování diplomové práce:	tištěná/elektronická
Seznam odborné literatury:	viz příloha

Vedoucí diplomové práce:	Mgr. Petr Kladivo Katedra geografie
Datum zadání diplomové práce:	30. listopadu 2009
Termín odevzdání diplomové práce:	10. dubna 2011

Prof. RNDr. Juraj Ševčík, Ph.D.
děkan

L.S.

Doc. RNDr. Zdeněk Szczyrba, Ph.D.
vedoucí katedry

V Olomouci dne 30. listopadu 2009

Obsah

1	ÚVOD A CÍLE PRÁCE	9
2	METODIKA PRÁCE	11
3	TEORETICKÁ ROVINA.....	14
3.1	Vymezení definice kvalita života	14
3.2	Multidimenzionalita a metakoncepty kvality života	16
3.2.2	Metakoncepty	18
3.3	Teoretické přístupy výzkumu	19
3.4	Praktické přístupy ve výzkumu.....	24
3.4.1	Výzkumy v České a Slovenské republice	32
4	OBJEKTIVNÍ DIMENZE KVALITY ŽIVOTA V OLOMOUCI	37
4.1	Stručná charakteristika zájmového území	37
4.2	Vývoj Olomouce a bytového fondu a jeho charakteristika	38
4.2.1	Podíl bytů v rodinných domech	40
4.2.2	Průměrné staří bytů v domech	41
4.2.3	Podíl bytů I. a II. kategorie, podíl bytů IV. kategorie.....	42
4.2.4	Domy podle materiálu nosných zdí.....	43
4.2.5	Velikost bytů v domech.....	44
4.3	Zdravotnictví.....	46
4.3.1	Lékárny	46
4.3.2	Lékaři – dětští, praktičtí, gynekologové a stomatologové	46
4.4	Školství	48
4.5	Bezpečnost a kriminalita	49
4.6	Veřejná zeleň.....	51
4.7	Kvalita ovzduší.....	53
4.8	Veřejná doprava	55
4.9	Maloobchodní prodejny s potravinářským a textilním zbožím.....	57
4.10	Restaurace a pohostinství.....	58
4.11	Vybavenost bankomaty.....	59
5.	TYPOLOGIE MĚSTSKÝCH ČÁSTÍ Z HLEDISKA OBJEKTIVNÍ DIMENZE	61
5.1	Metoda hlavních komponent.....	61
5.1.1	Výsledná typologie městských částí.....	65

6 SUBJEKTIVNÍ DIMENZE KVALITY ŽIVOTA	68
6.1 Charakteristika dotazníkového šetření	68
6.2 Prvotní výsledky dotazníkového šetření	68
6.3 Analýza preferovaných městských částí	72
6.4 Kategorizace městských částí z pohledu subjektivní dimenze.....	74
6.4.1 Metoda hlavních komponent.....	74
6.4.2 Výsledná typologie městských částí	75
7 SYNTÉZA ZÍSKANÝCH VÝSLEDKŮ.....	77
7.2. Vztah mezi objektivními a subjektivními parciálními ukazateli	80
7.3 Hodnocení městských částí.....	80
8 ZÁVĚR	89
9 SHRNUÍ	91
SUMMARY	91
PŘEHLED LITERATURY	92
PŘÍLOHY.....	95

1 ÚVOD A CÍLE PRÁCE

Fenomén kvality života je starý asi jako lidstvo samotné. Počátky lze nalézt už v antickém Řecku a Římě, kde je tento pojem spojován se jmény Asclepia, Aesculapa aj. (Kula 2006 in Jeřábková 2011). V pozdějších dobách byl kladen spíše důraz na význam víry a náboženství. Převládal zájem o délku života, která byla závislá na politické, kulturní a společenské vyspělosti. Počátky různých výzkumů byly ve znameních odborného zájmu a vícero názorů, všeobecně převládal zájem o ekonomické ukazatele. Autoři tehdejších studií se především spoléhali na interpretaci pocitů štěstí, spokojenosti a komplexnosti života. V této počáteční fázi výzkumu došlo k rozvoji sociologických a psychologických ukazatelů. Za některé milníky ve výzkumu lze považovat například vytvoření Komise pro sociální trendy v USA ve 30. letech 20. století nebo se v 60. letech objevilo tzv. hnutí sociálních indikátorů, které hledalo odpovědi na otázky, zdali je život bohatší, šťastnější a spokojenější než v dřívějších dobách. Jednalo se vlastně o výzkum sociální změny a celkového blahobytu kvality života. Důležité je zavedení pojmu kvality života do psychologie, které provedl uznávaný psycholog Thorndike v 30. letech 20. století. (Kula 2006 in Jeřábková 2011). V roce 1970 s včleňováním pojmu do sociální ekonomie a geografie začaly vytvářet analýzy hospodářských problémů ukazující na zvětšujících nerovností v blahobytu a rozdělení zdrojů ve společnosti. Později, kdy měl být výzkum zaměřen na zdravotní a ekologický stav, docházelo k mnoha neshodám, především ve financování výzkumu či nevhodných metodologických postupech, který se zaměřil pouze na kvalitu života s hlediska sociálních problémů. Často se mluví o hodnocení kvality života z hlediska financování zdravotního a sociálního systému, dále například průzkum nabídky výrobků pro spotřebitele nebo se objevuje jako heslo politických hnutí. V 80. letech převládal rozvoj environmentálních indikátorů, které úzce souvisely s rozvojem trvale udržitelného rozvoje. V současné době probíhá zájem široké veřejnosti o tento fenomén, nejen ve světě ale i u nás, kde v minulosti na toto téma vzniklo prací opravdu poskromnu.

Cílem této práce by mělo být celkové zhodnocení kvality života jak z objektivní tak i ze subjektivní dimenze. V kapitole věnující se teoretické rovině dojde k seznámení se samotným pojmem kvality života a jeho pohled na něj z hlediska objektivní a subjektivní dimenze. Rovněž budou přiblíženy teoretické ale i praktické koncepty tohoto výzkumu na základě prací např. Rogersona, Kampové, Schneidera a jiných.

Nebudou opomenuty ani studie zaměřené na výzkum kvality života v českých a slovenských městech. Následně dojde k samotné analýze, které bude předcházet výběr vhodných proměnných a jejich bližší charakteristika. Jako nejrozumnější ze statistických vícerozměrných analýz se jeví analýza hlavních komponent, která by měla velké množství proměnných redukovat na menší množství komponent. Použitím klastrové analýzy je pak možno vytvořit typologii městských částí z pohledu objektivní dimenze. Druhá část bude zaměřena na subjektivní dimenzi, jejímž základem bude dotazníkové šetření mezi obyvateli. Jednotlivé odpovědi budou vyhodnoceny a poté, obdobně jak u objektivní dimenze, dojde k vytvoření typologie městských částí z pohledu subjektivní dimenze. Ty budou rovněž okomentovány. V závěru by mělo dojít k syntéze získaných poznatků a mělo by dojít k odpovědím na otázky, jaká část je kvalitou života nejlepší, která naopak nejhorší. Vše bude v rozumné míře doplněno tabulkami a kartografickými přílohami.

2 METODIKA PRÁCE

Problematika pojmu kvality života je ve větově literatuře dosti známá a zájem postupně narůstá. V české a slovenské literatuře je tento pojem poměrně mladý a prací věnovaných tomuto tématu je méně než ve světové literatuře. Základním problémem tohoto pojmu je jeho multidisciplinarita: Na kvalitu života je možno nahlížet z pohledu psychologie, sociologie, medicíny, urbanismu a mnoha jiných věd. Jelikož je tato práce geografického charakteru, bude pravděpodobně žádané hledat kvalitu života zakotvenou v geografii. Jako výchozí literatura byly použity studie různých odborníků zabývajících se studiem kvality života jako je Pacione, Rogerson, van Kampová, Schneider ale i Campanera, Marans či Royuela. Z českých a slovenských geografů je to především jméno Ivana Andráška, který se touto problematikou zabývá dlouhodobě. Z dalších „tuzemských“ jmen stojí za zmínku např. Ira, Mulíček, Godor, Horňák, Toušek aj. Nejdůležitější je jistě najít zachycení definice pojmu a jeho interpretaci, ale je nutné se zbývat i jeho multidimenzionalitou, metakoncepty, a různými přístupy v teoretické i praktické rovině.

V další části bude následovat charakteristika vybrané oblasti. Za oblast výzkumu je vybráno město Olomouc, jednak z důvodu toho, že na tuto práci předchází bakalářská práce Vybraný aspekt kvality života (Macrineanu 2009) ale i fakt, že pro toto stotisícové město je dostatek relevantních dat potřebných pro výzkum. Dalším, důležitým aspektem je členění města do 26 částí, které představují různé typy, které se svými vlastnostmi a vzhledem mnohdy naprosto odlišně liší. Charakteristika města je popsána pomocí 30 proměnných, jejíž inspirace byla nalezena v práci Andráška (2006). Tyto proměnné se zabývají bytovým fondem, dostupností zdravotnictví, školami, prostředky MHD, komerčními službami ale i bezpečností a kriminalitou, kvalitou ovzduší či veřejné zeleně. Za zdroj dat byla použita databáze Sčítání lidu, domů a bytů z roku 2001 (především pro bytový fond), dalšími zdroji dat se stal Magistrát města Olomouce (bezpečnost, veřejná zeleň, školství) Ministerstvo zdravotnictví České republiky (zdravotnictví), Česká lékárnická komora (počty a lokalizace lékáren) Krajský úřad Olomouckého kraje (školství) nebo publikace Kvalita ovzduší města Olomouce, kterou zpracoval Jan Machovský. Ke zbývajícím charakteristikám, kde neexistovaly věrohodné údaje, bylo přistoupeno k vlastnímu terénnímu průzkumu.

Pro zjištění výsledné typologie městských částí z pohledu objektivní (ale subjektivní) dimenze byla využita metoda hlavních komponent (PCA - principal component analysis). Tato analýza patří do vícerozměrných statistických metod, někdy je přirovnávána k faktorové analýze a někteří autoři jí považují za matematické rozšíření faktorové analýzy. V zahraniční literatuře jsou obě metody souhrnně označovány za „factorial analysis“. Ačkoli výsledky z obou analýz se zdají velmi podobné, z matematického hlediska jsou rozdíly značné. (Heřmanová 1987) Především jde o to, že v analýze hlavních komponent jsou komponenty stvořeny tak, aby maximalizovaly vysvětlený rozptyl, zatímco faktory ve faktorové analýze mají za úkol vystihnout korelační strukturu. (Kubíková 2008) Analýza je založena na předpokladu, že závislosti mezi sledovanými proměnnými jsou důsledkem působení určitého menšího počtu v pozadí stojících nezměřitelných veličin, které jsou označovány jako tzv. komponenty. Základní princip tedy tkví v redukci počtu původních proměnných, z nichž je na základě složitých matematických konstrukcí vytvořeno menší množství nových charakteristik, jež jsou lineárními kombinacemi původních proměnných. Výrazně nižší počet nově vzniklých indikátorů pak usnadňuje interpretaci při relativně malé ztrátě informace původních proměnných. (Heisig 2011). Pomocí klastrové analýzy je pak z těchto komponent vytvořen určitý počet shluků městských částí, které se v mnoha svých vlastnostech podobají a je možné je velmi dobře okomentovat. Obě tyto metody budou prováděny v prostředí programu Statistica od společnosti Statsoft.

Pro výzkum subjektivní dimenze, bylo použito výsledků z anketního šetření pořádaného Katedrou geografie Přírodovědecké fakulty Univerzity Palackého v Olomouci. Do tohoto průzkumu byli zapojeni studenti geografických oborů, kteří oslovili přes 900 obyvatel jednotlivých městských částí Olomouce starších 15 let. Respondenti odpovídali na otázky týkající se spokojenosti s bydlením a nejbližším okolím, spokojenosti s dostupností služeb, kvalitou ovzduší, zeleně, bezpečnosti aj. Dále byli dotazováni na svůj věk, vzdělání, délky života v Olomouci a měli za úkol vybrat oblíbenou a neoblíbenou lokalitu (městkou část) v Olomouci. Primární výsledky tohoto šetření byly už představeny na Výroční mezinárodní konferenci České geografické společnosti v roce 2008. Aby bylo možno získaná data smysluplně dál využít, bude využita metoda hlavních komponent, jejíž výsledky včetně typologie městských částí jsou již uvedeny v práci Prostorová diferenciacie kvality života obyvatel Olomouce (Kladivo 2011).

V závěrečných fázích dojde k zhodnocení průniků typologie městských částí z pohledu objektivní a subjektivní dimenze a v úplném závěru i k hodnocení městských částí s použitím skóre kvality života, které již bylo použito ve výše uvedené práci, jež vychází z obdobných vstupních dat. Všechny výsledky budou provázeny náležitými komentáři a kartogramy, které byly zpracovány v programu ArcMap 9.3 od společnosti ESRI.

3 TEORETICKÁ ROVINA

3.1 Vymezení definice kvalita života

Jednotná definice tohoto pojmu téměř neexistuje. Nejlépe tuto skutečnost vystihují (Bowling and Brazier 1995; in Hancock 2000). „Výzkum kvality života dnes zahrnuje mnoho společenských věd, včetně sociologie, psychologie, geografie, ekonomie, historie, medicíny, farmacie, vzdělání, kriminologie, architektury, dopravy, ale i oblast umění, příjmů, zaměstnanosti, komunity a životního prostředí a marketingová oddělení komerčních podniků. Přes všechny tyto činnosti, není shoda o tom, co je kvalita života.” Dále budou uvedeny různé definice či snaha o zachycení tohoto pojmu. Tento výčet je ovšem jen pomyslnou špičkou ledovce.

- **Szalai (1980)** uvádí, že kvalita života se týká míry dokonalosti a uspokojení svého života. Na jedné straně je objektivní skutečnost jako vlastní spokojenost se životem zahrnující fakta a faktory a na druhé straně subjektivní zahrnující vlastní vnímání a hodnocení z těchto faktorů. Dále určil základní myšlenky ke kvalitě života: Kvalita života se vztahuje výhradně k lidskému životu, pojem se výjimečně používá v množném čísle, používá se jako samostatný, nedělitelný, všeobecný pojem, jehož význam může být objasněný a je těžké ho zařadit do nějaké kategorie.

- **Organizace WHO (1993)** přišla s touto definicí: individuální vnímání své pozice v životě a v kontextu kultury a hodnotových systému, ve kterém žijeme ve vztahu k cílům očekáváním, obavami.

- **Diener a Suh (1997)** charakterizovali kvalitu života jednoduše jako životní spokojenost

- **Veenhoven (1996)** definoval jako šťastnou délku života = skóre produktivního života (v letech) a průměrné štěstí

- **Musschenga (1997):** dobrý život je kombinací potěšení skládajícího z pozitivních duševních vztahů (hédonická složka), spokojenosti = hodnocení úspěšnosti realizace ve svém životě, osobní pojetí kvalitního života (kognitivně- hodnotící složka) a hodnot činností člověka a ctnosti (etická složka).

- **Cheung (1997)** hodnotí jako dobrý život kombinací několika složek, a to prožitím dobrého života (spokojenost, pozitivní i negativní vliv, deprese), dialektikou dobrého života (vzájemné mezilidské porozumění), humanismem dobrého života (realizace lidského potenciálu, hodnoty) a formálním dobrým životem (náboženský závazek, dobré mravy, co je správně a co už ne)

- **Ackoff (1976)** uvedl že, kvalita života je primárně záležitostí estetiky a estetika je aspektem kvality života, který byl ignorován v procesu, který je nazýván vývojem a má jen málo společného s tím, co a jak mnoho toho máme ve smyslu materiálního života.

- **Bortwick a Duffy (1993)** rozdělili kvalitu života na 3 pohledy - spokojenost člověka s jeho životními podmínkami, kvalita životních podmínek života a komplexní pohled, který vzniká kombinací dvou předešlých.

- **Falce a Perry (1995)** hodnotí kvalitu života jako výsledek vzájemného působení kvality životních podmínek a spokojenosti s nimi, hodnocený přes filtr osobních očekávání, nároků a postojů.

- **Andráško (2006)** definuje kvalitu života jako nezávisle existující a jednoznačným způsobem neuchopitelný fenomén, kterému se však můžeme prostřednictvím zvolených ukazatelů a metod přiblížit a který v tomto smyslu můžeme volně definovat jako kvalitativně hodnocení lidského života, subjektivně vyjádřené jako pocit štěstí a spokojenosti, který je výsledkem vlivu a vzájemné interakce externích (sociálních, ekonomických a environmentálních) a interních (psychologických) faktorů na život člověka.

- **Andráško (2007)** – kvalitativní ohodnocení lidského života, v subjektivní rovině vyjádřeno jako pocit štěstí nebo spokojenosti, které je výsledkem vlivu a vzájemné interakce externích (environmentálních, ekonomických a sociálních) a interaktivních (psychologických) faktorů na život.

- **Andráško (2008)** – míra, s jakou soubor charakteristik života jednotlivců splňuje jeho individuální požadavky.

- **Ira (2002 in Godor a Horňák)** kvalita života je pojem velmi komplexní a je těžké ho identifikovat, neboť nepředstavuje jen materiální hodnoty a potřeby ale i post materiální hodnoty.

- **Horňák a Rochovská (2007 in Godor a Horňák 2010)** zmiňují, že kvalitu života není možné hodnotit přímo, nýbrž pomocí indikátorů, které jsou v prostoru agregované do indexu kvality života. Indikátory pak přirovnávají k lakmusovému papírku, který s kyselostí prostředí přímo nesouvisí, ale dokáže jí jednoznačně určit.
- **Massam (2002)** se zabýval kvalitou života vztahem k danému místu. Vstupem do studie byla příčina atraktivity dané lokality, výstupem je pak výsledek vnímání podmínek a míry do jaké byly naplněny očekávání a tužby lidí.
- **Andráško (2010)** vidí dva klasické přístupy. Kvalitu života člověka nebo určité skupiny lidí nebo kvalitu života v rámci území. Do značné míry se tyto dva přístupy ovlivňují, především v přístupu kvality života na daném území je kvalitou života obyvatel tohoto území. Hlavní je vztah člověka s jeho prostředím a jeho specifika např. místo bydlení.
- **Rommey et al. (1994)** se zabýval, důvody proč neexistuje jednotná definice kvality života, některými důvody mohou být psychologické procesy relevantní pro přežití, pocit kvality života mohou být interpretované skrz mnoho odlišných konceptuálních filtrů a jazyků. Koncept kvality života je hodně ovlivněn ohodnocením a zahrnuje pochopení procesů lidského rozvoje, životního prostoru jednotlivce a míry do jaké jsou jeho vnitřní psychologické procesy ovlivněny environmentálními faktory a osobním žebříčkem hodnot.

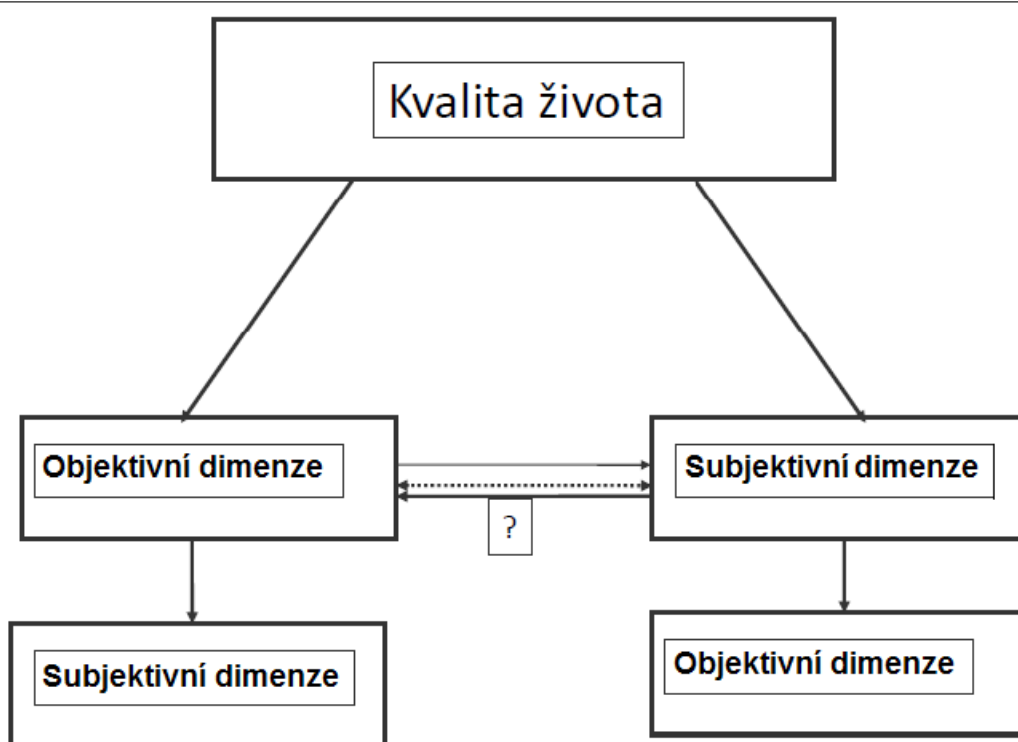
3.2 Multidimenzionalita a metakoncepty kvality života

3.2.1 Multidimenzionalita pojmu

Kvalita života se dělí na dvě základní struktury, které se navzájem prolínají a to je **objektivní a subjektivní dimenze**.

Objektivní dimenze označuje vliv podmínek (sociální, ekonomické a environmentální) prostředí na život člověka. Subjektivní se zaměřuje na subjektivní, individuální aspekty člověka jako je percepce, názory, pocity aj.

Mezi oběma dimenzemi existuje jakási dualita, což označuje existenci obou dimenzí.(viz obr.1) Otázkou pak je do jaké míry se navzájem ovlivňují a jaká je jejich hierarchie.

Obr. 1 Hierarchie dvou dimenzí a jejich vzájemní interakce (Zdroj: Andráško 2011)

Charnes et al (1973 in Andráško 2007) upozorňuje na relativní vztah obou dimenzí, což vysvětluje jako to, co jinému vyvolá pocit spokojenosti je u jiného vnímáno jako pocit nespokojenosti. Pacione (2003b in Andráško 2007) se domnívá, že subjektivní dimenze je nadřazená té objektivní. Za základ považuje individuální zážitek nebo osobní zkušenost.

Existuje i názor na nezávislosti obou pojmů. Allison et al (1997 in Andráško 2007) přidává názor, že obyvatelé chudobnějších států nejsou méně šťastní nežli obyvatelé bohatších států. Cummins (2000 in Andráško 2007) se domnívá, že objektivní i subjektivní dimenze existuje relativně nezávisle na sobě, ale je pro určitou míru či práh. Ten je určen tzv. homeostatickým systémem kvality života, který vyjadřuje individuální schopnosti adaptace každého jedince. To znamená, že v okamžiku, kdy jedinec se není schopen adaptovat na změnu objektivních podmínek, dochází k překročení míry – prahu a vazba mezi objektivní a subjektivní dimenzí se začne výrazně zintenzivňovat. Z geografického hlediska nemusí být vzájemná míra interakcí mezi oběma dimenzemi rozhodující. Výzkum se často může zaměřit pouze na jednu dimenzi, ovšem spojení a smysluplné vysvětlení obou složek může přinést ideální způsob řešení ve výzkumu v daném území.

3.2.2 Metakoncepty

Kromě obou výše zmíněných dimenzí se často spolu s kvalitou života, lze setkat s metakoncepty, což jsou pojmy, které víceméně souvisí s kvalitou života a jsou jejími součástmi či ekvivalenty. Metakonceptů je celá řada, pro příklad lze uvést zdraví (health), obyvatelnost (livability), blaho (well being) , kvalita městského a životního prostředí (urban nad enviromental quality), trvalá udržitelnost (sustainability), životní úroveň (standard of living) a mnoho dalších. Z jednotlivých metakonceptů je možné pomocí různých autorů získat stručný nadhled nad výzkumem kvality života v daném metakonceptu. Pro ilustraci jsou zde některé uvedeny

- **Obyvatelnost (livability)** : Pacione (1990 in Andráško 2011) uvádí, že kvalitou, která není atributem inherentním (neodmyslitelně spojeným) v prostředí, ale je chováním se vztahující funkcí interakce mezi charakteristikami prostředí a osobními charakteristikami. Myers (1998 in Andráško 2011) jí definuje jako kvalitu sdílení společného prostředí života nebo bydlení ve městech. Pacione (2003 in Andráško 2011) uvádí, že urbánní obyvatelnost (urban livability) je víc relativní pojem nežli absolutní, jehož přesný význam závisí na místu, čase ,cíli a hodnotovém systému hodnotitele.

- **Kvalitu prostředí (enviromental quality)** Porteus (1971 in Andráško 2011) definuje jako komplexní výstup zahrnující subjektivní percepce, postoje a hodnoty, která se mezi skupinami a jednotlivci liší.

- **Trvalá udržitelnost (suistainbility)** je možno uvést např. jako definici, která je víceméně velmi známou definici trvale udržitelného rozvoje. Udržitelný rozvoj je rozvoj, který splňuje potřeby současné generace, aniž by bylo negativně ovlivněno možnost budoucích generací naplňovat svoje potřeby a nároky. (WCED - *World Commission on Environment and Development* 1987). Irene van Kamp et al. (2003 in Andráško 2011) upozorňuje, že trvalá udržitelnost se zabývá spíše budoucností, kdežto kvalita života a obyvatelnost se zabývají současným vývojem. DETR (2000 in Andráško 2011) uvádí, že termíny kvality a udržitelného rozvoje zaměňuje především veřejná správa, neboť je to pro veřejnost lépe pochopitelné. Zároveň však dodává, že zabezpečení zlepšení kvality života pro současné i budoucí generace je jádrem koncepce trvalé udržitelnosti.

V roce 1976 se Campbell et al.(in Andráško 2011) pokusili o odlišení mezi spokojeností a štěstím. Spokojenost má stabilnější povahu a primárně se zakládá na poznávání a posuzováním, kdežto štěstí nebo spíš pocit štěstí je jen relativně krátkodobý pocit povznesenosti nebo veselosti. Veenhoven (1991 in Andráško 2011) popisuje pocit štěstí jako kladnou část při hodnocení kvality života. Důležité je si osvětlit, které pojmy spadají do objektivní a které do subjektivního aspektu kvality života. Pojmy blaho, spokojenost se životem nebo štěstí patří většinou do subjektivního aspektu kvality života, neboť jejich základ je součástí vnitřních psychologických procesů člověka. Naopak pojmy životní úroveň, obyvatelnost, trvalá udržitelnost, kvalita místa spadají do objektivní někdy až normativní kvality života, které náleží do charakteristik prostředí lidí. Mnohdy se subjektivní a objektivní aspekty mohou navzájem prolínat. Andráško (2007) k tomu podotýká, že všechny nastíněné metakoncepty je možno zahrnout do jednoho velkého rámce kvality života a zároveň dochází k pomalému sjednocení terminologie, které značí interdisciplinární výzkum.

3.3 Teoretické přístupy výzkumu

Massam (2000 in Rogerson 1995) tvrdí, že ačkoli se pojem kvality života se odráží mnoha disciplínách, stále zde existuje mnoho nevyřešených otázek, především ve vymezení definice kvality života, použití jeho konceptu a zapojení objektů do jeho hodnocení nebo existence jeho dvou dimenzí – psychologické a environmentální. Rogerson (1995) upozorňuje i na nejasnou významovou interpretaci, které se může stát negativní jevem a to především v důsledku používání v problematice alokace přírodních zdrojů a nejednotnosti definice jejího rozsahu se pak stala negativním nástrojem v rukou politických skupin a jiných hnutí s různým ideologickým přesvědčením. Dále se snažil vytvořit určitý koncept měření kvality života. Zpočátku narážel na problémy vrstevnatosti tohoto termínu, multidimenzionality a jiné další. Postupně došel k určité shodě při definování kvality života, kdy vymezil dva základní soubory komponentů:

- a) vnitřní psychologicko-fyziologický mechanismus, jehož cílem je produkovat pocit uspokojení nebo uspokojení se životem buď na individuální úrovni, nebo společenské.
- b) vnější podmínky, které aktivují vnitřní mechanismus.

Rozdíl mezi těmito dvěma soubory vytvářejí různé koncepty kvality života a použití ukazatelů a měřících metod. Dále se vytvářejí mnohé diskuze v lékařských a

společenských vědách a nutnost různých pohledů na tento jev. Rogerson (1995) nejprve usiloval o postavení na příkladech z oblasti životního prostředí, později však začal zvažovat vztahy různých koncepcí, tak aby se kvalita života promítla v lékařské a společenské vědě. Při vývoji se nechal inspirovat Culeyerovým výzkumem věcí a lidí z ekonomického hlediska. Culyer (in Rogerson 1995) se domnívá, že tradiční sociální studie opomíjejí vliv v hodnocení užitečnosti zboží na kvalitu života. Dále se zabýval interakcí člověka a životním prostředím, ve kterém žije. Vytvořil dvě sféry: vnější svět – materiální život – souvisí s řadou výrobků, služeb a dalších prvků, jež souvisejí s fyzickým, sociálním a ekonomickým prostředím a životním prostorem. Druhou sférou je vnitřní svět, což lze považovat jako osobní život, žebříček osobních hodnot. Jedná se o velmi subjektivní hodnocení. Kvalita života pak může být chápána jako poskytování potřebných podmínek pro štěstí a uspokojení jedince nebo skupin v populaci. Důležitou roli tudíž hraje nejen prostředí jedince, které je součástí ukazatelů pro měření kvality života, ale i osobní subjektivní hodnocení jako jsou určité zkušenosti nebo vlivy ostatních lidí. Podobných výzkumů je velmi málo, neboť jsou zde četné metodické problémy. Z některých studií byly využity analýzy osobních vlastností k identifikaci individuálních a skupinových priorit pro americká, německá a britská města. V rámci britského výzkumu problematiky časové specifičnosti nebyly veřejné preference zpozorovány. Další série výzkumů se zaměřila na kvalitu života z hlediska psychologického. Odráží aspekty jedince jeho tužby a očekávání. Důležitá zde není znalost normy, spíše se jedná vhodnou metodu pro spokojenost se svým životem. Obvykle se vyjadřují jako preference s určitou částí dimenze nebo jako celkový pohled na život. Některé studie pro každou dimenzi vytvářejí skóre, které se pak celkově hodnotí jako celková kvalita života. Díky tomu bylo vytvořené měřítko spokojenosti. Tato forma byla přijata ve společenských vědách především v psychologii a sociologii. Kvalitou života se rozsáhle zabývá též medicína, která především sleduje názory pacientů a význam kvality života k posouzení jejich zdravotního stavu.

Na rozdíl od kvality života zkoumaného v sociálních vědách, kde byl kladen důraz na formulaci kvality života ve vztahu k úrovni spokojenosti, existuje málo studií týkajících se zdraví a kvality života. Hlavní výhodou těchto výzkumů je jednoduché měření zejména pro lidi postižené určitou nemocí, která by jim nedovolovala složité a podrobné dotazníky týkajících se jejich priorit. Celé hodnocení má asi 4 stupňovou škálu od hodnocení jako vynikající až po špatné. Samozřejmě i tato metoda má své

nevýhody, především v obtížnější diagnostice zdraví jedince a rozlišování toho co znamená vynikající zdraví či jen dobré. (Rogerson 1995)

Van Kamp (2003) uvádí, že kvalita života a s ní i spojené životní prostředí ve městech a trvalá udržitelnost se těší velké oblibě nejen mezi širokou veřejností ale i v politických kruzích a na úrovni lokální politiky především v územním plánování měst. Ovšem tyto pojmy jsou zřídka stejně definované a často se pojmy různě zaměňují nebo používá jiná synonyma.

Podle Kampové nejsou definice až tak zajímavé jako spíše jejich vliv na různé studie, teorie a hypotézy, které rozdmýčávají diskuze o ukazatelích, rozsahu, úrovních důsledků. Ta se dále zamýšlí nad pojmy ochrany (kvality) životního prostředí, trvalé udržitelnosti a kvality života. Zastavuje se nad nejednotností koncepce. Sama navrhuje propojení teoretické a empirické složky v jeden rámec (model je teoreticky formulován a empiricky testován), který se může stát východiskem pro další výzkumy. Mnohé teorie sahají od abstrakce a širokému vymezení až k velmi specifickému problému. Důležité je si před takovým výzkumem položit několik otázek, například jak všechny pojmy: kvality života, prostředí a udržitelnosti spolu souvisí, které oblasti výzkumu jsou pro ně relativní. Dále existují velké rozdíly v modelech, ať už jsou to proměnné, objektivní či subjektivní vnímání atributů, proměnlivost nebo stálost, metody měření, aj. (van Kamp et al. 2003)

Samotný pojem kvality života je silně zakořeněn v samotném zájmu o lidské zdraví. Některé modely tvrdí, že za zdravím stojí faktor kvality životního prostředí. Blum (1974 in van Kamp 2003) formuloval model, ve kterém je zdraví výsledkem genetiky, přírodního prostředí, kvality zdravotní péče, životním stylem jedince a kvalitou fyzické a sociokulturní sféry prostředí. Nizozemský Národní institut pro veřejné zdraví a životní prostředí (RIVM 2000 in van Kamp 2003) schematizoval model, ve kterém jsou zdraví a obyvatelnost (livability) dva samostatné rozměry kvality života a zachází s nimi jako s aspekty dynamického vývoje. Model zkoumá kombinaci měřitelných fyzických, sociálních a prostorových aspektů. Mitchell et al. (2001 in van Kamp 2003) tvrdí, že není žádná shoda ve kvalitě života, proto přichází se svým přístupem, kdy se kvalita života skládá ze zdravotní složky, fyzického prostředí, přírodních zdrojů, rozvoje osobnosti a bezpečnosti. S podivem je, že zde chybí ekonomická složka, která je často považována za jeden z nejdůležitějších pilířů při formování názorů na kvalitu života.

Van Kampová (2003), jak již bylo dříve uvedeno v kapitole věnující se metakonceptům, uvádí, že kvalita života úzce souvisí především s osobou jedince. Proto z hlediska trvalé udržitelnosti a ochrany životního prostředí se zaměřuje na budoucnost, ale z hlediska obyvatelnosti (livability) a kvality života, je výzkum zaměřen na současnost – tady a teď. Hlavním tématem jsou proto různé přístupy k interakcím mezi člověkem a podmínkami životního prostředí. Rozdíly jsou pak k přístupu k objektu, perspektivy a časového rámce. V rámci geografického měřítka existuje různé úrovně zkoumání od jednotlivce až ke globální úrovni. Mohou být hodnoceny ulice, čtvrtě, města, regiony, státy atd. Ale taky na základě segmentů jako je věk, úroveň vzdělání atd. Co se týče výběru indikátorů, panuje vzácná shoda, že by měly být zapojeny krom objektivních i subjektivní ukazatelé především ve vztahu člověk – prostředí. Subjektivní ukazatelé navíc umožňují získat pohled do citění jedince a toho, co opravdu považují za důležité. Do určité míry přispívají k určitému závazku ke svému prostředí a tvorbě veřejné podpory. Objektivní ukazatelé jsou nezbytné pro aspekty životního prostředí. Tvoří výchozí bod pro politiku životního prostředí a následných subjektivních opatření.

Dalším tématem, které souvisí s kvalitou života a kvalitou životního prostředí je problém kauzality. Mezi oběma kvalitami je vztah, který se v čase neustále mění a vyvíjí - je dynamický. Mnohdy je těžké určit kauzalitu. Podle van Kampové (2003) je nutné rozeznat tři důležité přístupy: ekonomický, sociologický (normativní) a psychologický (subjektivní) přístup. Na základě různých studií, lze vyslovit fakt, že než dojde k ekonomické prosperitě je nutný vývoj kvalitních životních podmínek. Poněkud jiný názor zastává Veenhoven (1995, 1996, 1999 in van Kamp 2003) jenž kombinuje ukazatel zdraví a štěstí do jeho ukazatele štěstí života. Silně spolu souvisí HDP, míra svobody a vlastní kapitál. Zatímco sociální zabezpečení, nezaměstnanost, náboženství a populační tlak jsou aspekty méně významnými. Psychologický přístup, kvalita životního prostředí a kvalita života operují s vnímáním lidí o jejich prostředí nebo v jejich chování. Otázky týkající se kvality životního prostředí jsou často akademického rázu, ale velmi důležité pro politiky, architekty, městské projektanty neboť dopady na kvalitu života, hrají roli v dalším plánování a sociálním přijetí různých rozhodnutí.

Mnohé směry výzkumu jsou formulované v Expression of Interest (EOI 2002 in van Kamp 2003) vypracované Evropskou komisí - Národním institutem pro zdraví a životní prostředí a Tilburg Univeristy a nizozemské universitě v Groningenu, spolupracující s 24 mezinárodními výzkumnými centry, které se zapojily do mezinárodního workshopu. Návrh se dotýká integrované projektu na rozvoj měst,

kvalitu životního prostředí a lidského blaha. Důležitými prvky jsou získat znalosti kvality životního prostředí, vytvořit integrovaný a mezioborový přístup a sledovat a pokud možno předpovídat vývoj kvality životního prostředí a testování těchto nástrojů ve skutečném životě při výrobních aktivitách a plánování.

Z geografického hlediska je také důležité si ujasnit vztah mezi kvalitou života a geografii samotnou. Frazier (1982 in Andráško 2007) uvádí, že všechny problémy spojené s lidským životem mají geografickou dimenzi. Základním předpokladem je, že se kvalita života nemění jen od člověka ke člověku ale od místa k místu. Andráško (2007) popisuje úlohu geografie v rámci výzkumu kvality života, jako vycházející ze schopnosti geografie analyzovat prostorové rozložení jednotlivých, z hlediska výzkumu relevantních složek, ale i procesů, jež se na tomto rozložení podílejí a následně dojít k syntéze získaných poznatků. Silnou stránkou geografie je právě v možnosti poukázat na prostorovou diferenciaci daného území z hlediska kvality života. P. L. Knox (1975 in Andráško 2007) označil mapování sociálních a prostorových variací kvality života za fundamentální cíl geografie. S. Cutter (in Andráško 2007) označila tři základní typy percepčních složek hodnocení prostorových variací kvality života – subjektivní hodnocení prostředí, obraz místa (place image), což je vztah k hodnocení celkové kvality života na určitém území, skrz výzkum individuální percepce, která však není podmíněna specifickými aspekty prostředí ani objektivními ukazateli. Posledním typem je pak ohodnocení indikátorů na základě percepce. Hlavním úlohou posledního typu je identifikace relativního významu vybraných objektivních indikátorů. Matlovič 1998 (Andraško 2007) popisuje kvalitu života jako perspektivní koncept, aplikovaný do syntetických interpretací urbánních struktur. Pacione (1986, 2003 in Andráško 2007) označuje klíčovou oblast ve výzkumu v geografii tu, která je formována strukturou a rozmístěním kvality života. Základním předpokladem by pak měla být vazba – člověk a prostředí. Andráško (2007) se přiklání ke konceptuálnímu rámci vytvářející vynikající předpoklady pro syntetickou interpretaci prostorových struktur a střet poznatků z humánní a fyzické geografie. Zároveň dodává, že jde o koncepci spojenou s každodenním životem lidí, což vytváří prostor o popularizaci vědeckých aspektů a zvýšení prestiže geografie jako aplikované vědy.

Slovenští autoři Ira a Andráško (2007 in Godor a Horňák 2010) spatřují koncepci výzkumu kvality života ve třech pilířích: nejednotnost, multidisciplinarita a

multidimenzionalita. Proto je tento pojem velmi komplikované přesně vymezit, pochopit v rámci jedné disciplíny. Kvalita života zkoumá psychologické, duchovní, ekonomické, sociální, environmentální, kulturní a jiné podmínky pro zdravý a šťastný život. Celkový pohled na ní je jak z vnějšího prostředí tak i vnitřního rozměru člověka samotného. Koncept je proto mnohdy velmi abstraktní a je ovlivněn mnoha faktory. (Ira a Murgaš 2008 in Godor a Horňák 2010)

3.4 Praktické přístupy ve výzkumu

Krom mnoha teoretických prací existují samozřejmě i různé praktické výzkumy prováděné v mnoha městech a oblastech celého světa. Jeden z mnoha průzkumů se zaměřil na hodnocení měst, především z hlediska jejich konkurenceschopnosti a získávání kapitálu. Od počátku 80. let 20. století se takové výzkumy provádějí v hojné míře ve Velké Británii a v USA (Boyer a Savageau 1981 in Rogerson 1999) Tato hodnocení se pravidelně aktualizují a jsou přitahována jak širokou veřejností, tak i odborným publikem. Důležitým cílem bylo především popularizovat statistiky metropolitních oblastí na základě faktorů kvality života. Dřívější výzkumy Smitha v roce 1973 a Liu o tři roky později sice ukázaly větší přesnost, ale věhlasu tohoto hodnocení (Boyer a Savageau) nedosáhly.

Ve Velké Británii se krom kvality života se zaměřili i na ekonomické podmínky např. Index vzkvétajícího města (Champion a Green 1988, 1992 in Rogerson 1999) a index LEAP ekonomické aktivity a potenciálu (Coombes a Raybould, 1988 in Rogerson 1999). Mezi tyto studie existují takové, které se snažili o pokus změřit kvalitu života. Ve studii Northern Lights (Breheny et al., 1987 in Rogerson 1999) vznikla debata o relativní kvalitě života v severních částech Anglie ve srovnání s jižními regiony. Průzkum kvality života proběhl nejprve na univerzitě v Glasgow a poté na Strathclyde University v mnoha ohledech stal měřítkem kvality života v Británii (Findlay et al, 1988;.. Rogerson et al, 1989b, 1990 in Rogerson 1999). Mnohé další studie se snažili spíš zaujmout svou popularitou a je sporadické hodnotit, do jaké míry odrážejí skutečnou kvalitu života. Mnohé studie vyvolávaly diskuze, zdali je vhodné hodnotit složité městské vazby jednoduchým hodnocením, navíc některé studie vyvolaly až soudní spory.

Místní samosprávy se samozřejmě snaží mít co nejlepší hodnocení v těchto studiích, protože se pak města stávají atraktivní a přitahují zahraniční kapitál z globálních aktivit. Proto hodnocení kvality života se stalo v mnoha místech symbolem propagace a marketingu. Například Livingston východně od Edingburgu se stal druhým nejlepším městem v britském hodnocení kvality života a následně vydával čtvrtletně různé sociokenomické studie. Perth ve Skotsku se zase snažil rozbít klasický pohled na průmyslová města a přesvědčit investory ale i turisty o nejlepším místě pro život. Mezi další britské výzkumy kvality života ve městech je možné zařadit britský Bristol, kde byl vytvořen místní samosprávou projekt se zapojením veřejnosti. Cílem projektu bylo podpora kvality života a její pozorování. Kvalitu života zde považovali jako synonymum udržitelnosti. Ve výzkumu bylo použito více než 70 indikátorů, které byly rozděleny do 14 skupin, a označovaných jako úrovně udržitelnosti (sustainability topics) - chudoba, biodiverzita, bydlení, doprava, energie, odpady, vzdělání, kultura a turismus, využití ploch (land use), bezpečnost, zdraví, obchod a podnikání a sociální zabezpečení.

Ale i ostatní světová města nezůstala pozadu. Například časopis Fortune, sestavil žebříček nejlepších světových měst s nejvyšší úrovní kvality života. V mnoha oblastech se tato hodnocení stávají běžnými. Melbourne v Austrálii se snažil nalákat na titul nejvíce snesitelné město ze 100 světových metropolí. V tureckém Istanbulu byl vytvořen vědecký projekt zaměřený na potřeby obyvatelstva, jejich očekávání a priority z multidimenzionálního hlediska. Při výzkumu byly použity spojovací analýzy, hierarchická integrace informací, analytický hierarchický proces a párové porovnávání.

Massam a Everitt (2001 in Andráško 2003) vytvořili projekt kvality života v mexických městech: Ixtapa, Las Palmas a El Tuito. Byla použita analýzy empirických dat získaných z dotazníkových šetření. Byly stanoveny dva základní atributy – význam a dosažení – a 15 indikátorů jako je zdraví, bydlení, rodina, přátelé, obchod- nákupy, klid, doprava, turismus, pracovní nabídka, životní náklady, dovolená, čistota ovzduší, voda a hluk.

Zatímco města na vrcholcích různých žebříčků a hodnocení prosperují z těchto hodnocení, místa s nejhoršími hodnoceními často tato hodnocení odmítají nebo je ignorují. Přitom, jak uvádí Harvey (1989a in Rogerson 1999) i špatné hodnocení může mít velký význam. V době kdy státní výdaje směřovaly ze sociálního zabezpečení do podpory soukromého sektoru, se stává, že ekonomika v takto postižených oblastech je

daleko více podporována, tak aby docházelo ke zlepšování kvality života. V mnoha místech i samotné samosprávy například urychlují různá stavební povolení za účelem zlepšení stavu.

Podle dalších studií (Healey a Baker 1993 in Rogerson 1999) bylo zjištěno, že 500 největších společností v zemích EU považuje 10 % faktorů kvality života mezi tři nejdůležitější atributy při jejich rozhodování při lokalizaci. Jisté je, že staré průmyslové obory upadají a dostávají se do popředí nové vysoce rozvinuté technologie (hi-tech), které se postupně lokalizují v rekreačních oblastech. Podobné názory přicházejí i z USA. Hart et al. (1989 in Rogerson 1999) provedl vlastní, velice široký, výzkum a na základě průzkumů 665 generálních ředitelů v podnicích v Oakland County v Michiganu. Z 37 faktorů, nabízených v průzkumu, Hart et al. došel k závěru, že nejdůležitější faktory, na umístění firmy v regionu se jeví být jejich blízkosti k trhům a rezidencím, kvalita místního životního prostředí a růstový potenciál celé oblasti. Dále připouští, že faktory kvality života spolu s jinými lokalizačními faktory, mění význam mezi typy výrobního odvětví, které jsou definovány v úrovních technologií, ale kvalita života stále zůstává důležitým prvkem v lokalizaci výroby.

Myers (1989 in Rogerson 1999) provedl svůj výzkum ve městě Austin v Texasu, nabízí jiný náhled na tuto problematiku. Jeho výzkum ukázal, že kvalita života zasahuje do hospodářského úspěchu města, pro zachování příznivé kvality života je důležité formování jiných tradičních lokalizačních faktorů, zejména pracovních. Na jedné straně, Myers konstatuje, že existuje větší rozsah pro přemístění jak v národní tak i nadnárodní oblasti mezi kvalifikované zaměstnance a nutí místní firmy dodržovat místní kvalitu života, ale na straně druhé, mzdové náklady se sníží z důvodů odškodnění např. z důvodů hlučnosti či prašnosti. Studie v severní Americe a v Evropě také poukázaly na rozdíly ve mzdách odrážející rozdíly v ekonomických příležitostech a kvality života na místní nabídku.

Rosen (1979 in Rogerson 1999) navrhuje měřit kvalitu života podle dosažených mezd. Senn (1995 in Rogerson 1999) vytvořil studii lokalizačních faktorů odvětví výroby i služeb v italském Milánu. Nezkoumal přímo kvalitu života samu o sobě, ale do svého výzkumu zahrnul 450 podniků a 58 faktorů, které souvisí s kvalitou života, jako jsou životní náklady, bezpečnost a trestná činnost, doprava, kvalita škol, životního prostředí, bydlení a klimatické podmínky. Krom toho že zjistil, že pro konkurenční schopnost firem je důležitá výrobní činnost, ale také velký význam je přikládán i dalším prvkům především životním nákladům, veřejné dopravě, bezpečnosti a školství.

Ve Španělsku se kvalitou života zabýval Vicente Royela et al.(2007) Konkrétně sledoval vliv kvality života na růst měst a dále se snažil určit, zdali je tento jev v prostoru stabilní nebo tento efekt závisí na území. Zamýšlel se nad problémy růstu aglomerací – do jaké velikosti je ještě ekonomicky přitažlivá a kdy dojde negativním jevům, které snižují přitažlivost výhod velkoměsta. Kvalita života se stává vedle ekonomických faktorů, významným faktorem v růstu města. Studie Findlay a Rogerson (1970 in Royela 2007) uvádí, že 70 % migrantů dává přednost dobré kvalitě života před pracovními příležitostmi, životních nákladů a rodinnými vazbami. Royela se taktéž nejprve zabýval pojmem kvality života. Shodu našel nad faktory jako je fyzické prostředí, bydlení, klima, znečištění, či úroveň zdravotních a sociálních zařízení. Ovšem nad alternativními vymezeními již shodu nenacházel. Důležité by mělo být především vnímání a zkušenosti jedinců. Jako metodu použil geograficky váženou regresi a sledoval 314 obcí v regionu Barcelony. Z hlediska růstu obyvatel zjistil, že Barcelona vykazuje nižší nárůst obyvatel, významná je stále ekonomika a dochází k intenzivní suburbanizaci Barcelony. Kvalita života je stále významným a pozitivním ukazatelem pro růst měst. Nejdůležitějším prvkem kvality života pro růst je index příležitostí pro pokrok a index sociální rovnováhy naopak podmínky života v komunitě hodnotil záporně.(Royela et al 2007)

Kvalita života je podle mnohých studií i spojena s migrací, především se jedná o stěhování obyvatelstva do příměstských oblastí. Např. Soja (1996 in Rogerson 1999) uvádí příklad Los Angeles, které je někdy prezentováno jako pusté a zkažené město a díky těmto negativním jevům pokračuje migrace z měst ven. Keeble (1990 in Rogerson 1999) uvádí, že mnoho manažerů, odborníků a vysoce postavených zaměstnanců dává přednost lepší kvalitě života v menších městech a na venkově. William a Jobse (1990 in Rogerson 1999) vytvořili analýzu migračních pohybů po celém území USA, a migraci obyvatel z měst vysvětlují právě na základě kvality života nežli vinou ekonomických vlivů. Samozřejmě tyto odlivy mění i pracovní návyky, některé hospodářské odvětví se přemisťují a nezvyklé nejsou už ani práce z domova. Nejen v USA ale i třeba v Novém jižním Walesu dominují hlavní faktory jako zlepšení životního prostředí a kvalita života. Burnley (1998 in Rogerson 1999) uvádí, že v Sydney 41 % dotázaných odchází především z estetických důvodů a zlepšení životního prostředí. Podobné závěry byly provedeny i australským Ministerstvem životního prostředí a územního plánování. Existují i skupiny obyvatel, které se naopak stěhují do měst, tento jev však spočívá

v gentrifikaci a dotýká se úzké skupiny obyvatelstva. Příčiny gentrifikace jsou zatím sporné (Ley, 1986, Smith, 1987; Hamnett, 1991 in Rogerson 1999)

Pacione (2003b) si uvědomoval, taktéž jako mnozí ostatní, že kvalita života neznamena nutně hmotné bohatství. Pro sociální, politické a environmentální spokojenost nestačí jako hlavní ukazatel HDP, ale je nutné hledat jiné alternativy. Nebyl spokojen ani s měřením kvality života celého národa, který nerespektuje problémy na lokálních úrovních, a nevěnují se prostorové dimenzi, neboť čím větší byla zkoumaná jednotka, tím více hrozila pak odchylka ve výsledcích. Jedním z nejpalčivějších problémů při výzkumu kvality života spatřoval právě v měření. Někteří vědci tvrdí, že právě výzkum kvality života by měl být směrodatný pro politiky a sociální plánování. Ovšem druhá strana z řad politiků tvrdí, že výzkumy jsou zatíženy zaujatostí autora a mají význam pro akademické okruhy nikoli pro praktické účely. Obecně je měření ovlivněno správným výběrem ukazatelů, způsobu shromažďování ukazatelů pro jeden prvek, vážení jednotlivých ukazatelů a nakonec způsob měření. Pacione prováděl několik analýz, především v oblasti vztahů mezi lidmi a životním prostředím ve městech. Hodně se též zajímal o hodnocení kvality bydlení, především v oblastech s nízkou kvalitou života, které jsou obývané nezaměstnanými obyvateli s nízkou kvalifikací a především z různých etnických skupin. (Pacione, 1986, 1989, 1995a, 1999a in Pacione 2003b). Obdobné průzkumy byly prováděny i v USA. A právě tyto výzkumy tvoří hlavní oblast pro městskou sociální geografii (Wilson, 1969; Smith, 1994; Mingione, 1996 in Pacione 2003b). Geografové představili koncept územních sociálních ukazatelů, které mají identifikovat sociálně – prostorové změny v kvalitě života v různých oblastech. Pacione dále tvrdí, že kvalita není atribut vlastního prostředí, nýbrž je to chování související s funkcí interakce environmentálních charakteristik a vlastností dané osoby. Pro pochopení městského prostředí je nutno použít objektivní i subjektivní hodnocení. Jeho indikátory se skládají ze dvou prvků a to fyzicko-psychologických mechanismů, které produkují smysl pro uspokojení (zde byla zahrnuta zdravotní péče, kriminalita, vzdělání, bydlení a volný čas) a pak vnější podmínky, jako je osobní hodnocení, jak lidé vnímají okolí kolem sebe. Autor se zamýšlí nad vztahem těchto dvou prvků. Např. Jak hodně je možné, ovlivnit objektivní ukazatele subjektivní dojmy. Dalším indikátorem, který byl zapojen indikátor specifičnosti, který se může lišit v úrovni specifičnosti nebo všeobecnosti prostředí např. do kvality vybaveností domů až po dostupnost vybavenosti v dané lokalitě. Při

tvorbě koncepčního rámce pro geografický výzkum životního prostředí ve městech si všiml i čtyř základních typů zátěžových faktorů. Těmi jsou kataklyzmatické události, okolní stres – znečištění vzduchu a vody, stresující životní události, každodenní potíže.

Pacione (2003b) provedl dvě případové studie kvality městského prostředí. První se týká rozdílů v kvalitě života ve městě Glasgow. Především se zde jedná o znevýhodněné lidi na konci spektra kvality života. Kombinoval zde statistické a kartografické analýzy, aby určil intenzitu a výskyt deprivací ve městě. Do studie použil 64 ukazatelů z oblasti demografie, sociální, ekonomické a bytové. Celý výzkum pak identifikoval charakter a intenzitu deprivace v částech Glasgow. Výsledek by měl být příkladem pro řešení problémových lokalit a zejména zlepšení podmínek. Druhá jeho studie ukazovala na oblasti strachu ve městech. V této studii byly použity subjektivní ukazatele, především pro diferenciovaný strach z kriminality v jednotlivých částech města. Kriminalitu je potřeba vnímat jako jeden z hlavních sociálních, politických problémů ve městě a taktéž jako důležitý prvek v sociální geografii. Výzkum odhalil rozdíly ve strachu z kriminality, především u pohlaví. Pro většinu mladých mužů bylo vysoké riziko napadení součástí jejich životního stylu a životního prostředí. Naopak mladé ženy měly strach z napadení, především ze sexuálního podtextu. Respondenti měli vytvářet kognitivní mapy strachu, kde by se lokalizovaly konkrétní nebezpečné lokality. Tento výzkum může místním politikům umožnit snížení strachu z kriminality a zlepšit tak i kvalitu života.

Campanera prováděl výzkum kvality života v 63 městech ve Velké Británii. Především chtěl zjistit změny konceptu, měření a formálně posoudit kvalitu života. Jádrem celého výzkumu se mělo stát srovnání studií kvality života z hlediska konceptualizace, měření a interpretace výsledků s ostatními studiemi. Campanera se pozastavil i nad tím, do jaké míry je jeden soubor ukazatele vypovídající o kvalitě života. Dále se zarázil i nadřazeností ekologických témat nad sociálními u předchozích studií, Campanera ve svém studiu kvality života používá kompozitní index kvality života, vycházejícího z neváženého souboru objektivních a subjektivních ukazatelů. Stupnice je v rozmezí od 0 (nízké) do 1 (vysoké). Jeho výzkum měl multidimenzionální charakter, zahrnující prostorové, podélné a koncepční rozměry. Výběr městských orgánů místní správy se shodoval s předchozími výzkumy (Findlay et al. 1988 a Rogerson et al. 1989 in Campanera) Praktickým výsledkem je pak to, že od dubna 2009 se kvalita života stala klíčovým hodnotícím pojmem na místní samosprávné orgány.

Robert Marans (2003) se zabýval výzkumem kvality života pomocí objektivních a subjektivních indikátorů v Detroitu: jeho studie dále naráží na vztahy mezi objektivními podmínkami v městských a venkovských oblastech a dále pak dále subjektivními a behaviorálními reakcemi lidí na určité podmínky. Kromě subjektivního měření blahobytů obyvatel, se zaměřil i na cestování, dopravu, parky a rekreaci, bydlení aj. Jeho výzkum zahrnuje i paralelní výzkumy v dalších světových městech a regionech (včetně jihovýchodní Queenslandu v Austrálii, Belo Horizonte v Brazílii, Singapuru, Lisabonu, a regionu Brabant v Nizozemsku.).

Výzkum v Detroitu je prováděn každoročně už od roku 1951 Michiganskou univerzitou. Cílem práce bylo zkoumat problémy lidí na určité lokalitě, a také pochopit příčiny a dopady na jejich životy. Specifické otázky studie byly částečně projednávány s vládními institucemi a neziskovými organizacemi. Soubor použitých ukazatelů musel splňovat politickou realitu v regionu a výsledky průzkumu měly potenciálně utvářet určitý politický plán. Studie byla zaměřena na 4 hlavní pilíře: vypracování věrohodných informací o kvalitě života, z kterého je možno vypracovat politická opatření, dále vnímání veřejnosti o aspekty společnosti 21. století v jejich regionu a změny od roku 1960, dále určit srovnávací měřítko pro posouzení změn kvality života v komunitě a ekologických podmínkách po celé 21. století; a nakonec hodnotit vnímání společnosti z hlediska environmentálních podmínek, kde lidé žijí. Výzkum byl pojat jak dotazníkové šetření pomocí 60 minutových rozhovorů také i elektronickou poštou, kde byl dotazník zkrácen. Kromě dotazníkového šetření byla použita i data ze sčítání lidu a jiných databází. Studie pak ukazuje na jednotlivé rozdíly nejen v městských regionech v Detroitu, ale měla by otvírat cestu k lepším změnám v kvalitě života v určitých oblastech. Dále je pak velmi hodnotné srovnání mezi ostatními celosvětovými regiony, srovnání cizích kultur a sledování změn v průběhu času a prostoru.

Steg a Gifford (2005) rozebírají kvalitu života z hlediska trvalé udržitelnosti. V roce 2002 provedl výzkum v nizozemských domácnostech. Požádali je, aby na jeden měsíc snížili spotřebu svých energií o 5 %. Účastníci před testem uvedli, že očekávají zlepšení v oblasti životního prostředí, dále bylo očekávané změny ve 20 ukazatelích kvality života (zdraví, vztahy, rodina...) Po ukončení testu bylo hlášeno zlepšení kvality životního prostředí a biodiverzity, změny ve 20 ukazatelích nebyly zaznamenány. Průzkum kvality života se může lišit i mezi jednotlivými skupinami (Gatersleben, 2000; Gatersleben a Vlek, 1998, Inglehart, 1990; Poortinga et al, 2001 in Steg, Gifford 2005)

Lidé co měli vážnější obavy o životní prostředí, hodnotili životní prostředí a osobní svobody za důležitější než materiální bohatství, lidé s menšími obavami o přírodu hodnotili zas naopak jak první skupina. Holandské ženy si cení nejvíce svobody a dospělosti. Muži a svobodní si cení méně bezpečnosti, zdraví a rodinného života než páry a rodiny. Očekávanou celkovou změnu ve kvalitě života lze vypočítat sečtením očekávané změny na indikátory kvality života po vynásobení významu, které mu byly přiděleny.

Důležitým aspektem při vytváření různých výzkumů kvality života jsou i samotné indikátory. Mark Schneider (2005) ve své studii *The quality of life in large American: objective and subjective*. Social Indicators Research. 2005 se zastavuje nad sociálními indikátory, které mohou poskytovat velmi přesný popis sociálních subjektů. Jejich hlavní výhodou ovšem vidí, že dokážou hodnotit kvalitu života určitých komunit. Při pokusech hodnotit kvalitu života došlo k rozvoji dvou kategorií sociálních indikátorů. První nejčastější typ indikátorů se snaží vyhodnotit společenský blahobyt. Opírá se o data ze sčítání obyvatel nebo vládních statistik v dané společnosti. Nejvíce se zabývá oblastmi jako je bydlení, zdraví a mzdové podmínky, neboť podle určitých dohod, tyto ukazatele srovnávají kvalitu života. Zdá se, že tato data jsou pro výzkum postačující, ovšem osobní blaho či kvalita života se zdá být daleko více subjektivní citění, než je možné hodnotit pomocí sociálních ukazatelů. Proto vznikli subjektivní sociální ukazatelé. Tento typ indikátorů není založen na vyhodnocování objektivních společenských podmínek podle normy, ale na zprávách z výzkumů o životním prostředí a subjektivním vyhodnocování životního prostředí ze strany jedinců. Subjektivní ukazatelé se snaží ukázat přímo na kvalitu života, jak jí vnímají lidé.

Výzkum byl hodnocen mezi americkými městy. Co se týče vzájemné korelace mezi objektivní a subjektivní indikátory kvality života, se v těchto městech příliš velké rozdíly neukazují. Nicméně pro lepší závěry je vhodné upřesnit objektivní ukazatele, aby poté mohli být korelované se subjektivními ukazateli. Existuje však stále neshoda ve výběru proměnných pro ukazatel kvality života. Shoda panuje zatím pro kategorie 1. příjmy, bohatství a zaměstnanost 2. zdraví 3. vzdělávání 4. životní prostředí 5. sociálně patologické jevy - alkoholismus, drogová závislost. Schneider zjistil, že neexistuje žádný vztah mezi úrovní blahobytu ve zkoumaném městě měřenou běžnými sociálními indikátory a subjektivními zkušenostmi jedinců. Města kde objektivní indikátory ukázaly na vysokou úroveň blahobytů, nejsou stejná s městy, kde subjektivní

spokojenost je nejvyšší, a naopak města s nejnižší hodnotou objektivních ukazatelů nejsou stejná, jako města s nejnižším subjektivním hodnocením. Objektivní ukazatelé sice můžou odhalit nerovnosti v blahobytu ve městech, nikoli však subjektivním hodnocení života. Ale je možné, že se hodnocení může lišit dle daných lokalit. Byl vysloven názor, že na menších územních jednotkách se mohou objektivní podmínky blížit k subjektivnímu hodnocení života. Zdá se tedy, že je nutné ještě sociální indikátory nadále zdokonalovat a zaměřovat se na menší celky a skupiny obyvatel, kde mohou nastat větší korelace mezi objektivními a subjektivními indikátory.(Schneider 2005)

Ira a Murgaš (2008 in Godor a Horňák 2010) uvádějí dva typy kritéria při výběru indikátorů. Těmi je obsahové a formální kritérium. Formální má za úkol splnit základní podmínky jako je kvantifikovatelnou, statistická sledovatelnost v delších časových intervalech, požadovaná výpovědní schopnost z hlediska diferenciací a vyloučení duplicity. Obsahové kritérium je podmíněno chápáním kvality života. Hanušina et . al. (2000 in Godor a Horňák 2010) charakterizuje indikátor jako údaj či hodnotu různého charakteru, která vyjadřuje okamžitý stav nebo míru změny sledovaného jevu.

3.4.1 Výzkumy v České a Slovenské republice

V České a Slovenské republice nejsou výzkumy kvality života z geografického hlediska příliš rozšířeny. Veřejnosti jsou nejznámější výzkumy, prováděné většinou českými deníky, které se zaměřují na bydlení a život ve městech. Z odborného a především geografického hlediska se tato situace začíná postupně měnit k lepšímu.

V roce 2009 provedla Evropská komise výzkum na vnímání kvality života v 75 vybraných městech států Evropské unie, Chorvatska a Turecka. Do výzkumů byla zahrnuta všechna hlavní města a další významná centra jako je například Mnichov, Neapol, Košice aj.. V České republice byla tomuto výzkumu podrobena Ostrava s Prahou. Výzkum probíhal telefonickým dotazováním 500 respondentů, kteří byli táženi na jejich spokojenost s možností dopravy, zaměstnání, čistoty města a aj. Odpovědi na jednotlivé otázky byly koncipovány tak, aby na ně bylo možno odpovídat odpověďmi: Velmi spokojen, spíše spokojen, spíše nespokojen a nespokojen. Výsledky pak byly shrnuty do následujících okruhů

- zdravotní péče, práce a bydlení;
- ekonomická situace;
- cizinci;
- bezpečnost a důvěra;
- hlavní problémy městského obyvatelstva;
- znečištění ovzduší;
- administrativní služby;
- městská infrastruktura;
- městská doprava.

Z vybraných výsledků za česká města je například možné vyčíst, že v Ostravě bylo 34 % dotázaných velmi spokojeno se zdravotní péčí naopak pouhá 3 % nespokojeno. V Praze bylo 26 % velmi spokojeno a 5 % nespokojeno. V otázce hledání dobrého zaměstnání se už tato dvě česká města velmi rozcházela. V Praze uvedlo 16 % dotázaných, že je snadné si najít dobrou práci, v Ostravě tak odpověděla pouhá 4 % dotázaných. V otázce hledání bydlení za rozumnou cenu vyjádřilo svůj souhlas 8 % ostravských respondentů a 5 % pražských. Čímž obsadili v celkovém žebříčku 27. místo, respektive 41. místo. Pro úplnost je vhodné dodat, že na konci byl Řím a Paříž, kde více jak 75 % dotázaných nesouhlasilo s tvrzením o snadném hledání rozumného bydlení. Zajímavé bylo ještě zjištění o dojížděci do zaměstnání, kde 66 % pražských respondentů dojíždí veřejnou dopravou, v Ostravě jich bylo 54 %. Tyto průzkumy byly prováděny už v roce 2004 a 2006. Proto je možné jednotlivé údaje srovnávat a sledovat vývoj kvality života v čase.

V rámci urbánní geografie patří mezi nejvýraznější směr výzkum sociálněprostorové diferenciace území, ve kterém se uplatňuje nepřeborné množství přístupů. Jedním z nejdůležitějších je tzv. faktorová ekologie. Základem této analýzy je vytvoření souboru několik proměnných z oblasti sociálnědemografického charakteru pro části zkoumaného území (např. urbanistické obvody). Cílem takové analýzy je vytvoření

sociálně prostorové struktury a odhalení určitých vlastností na základě matematických charakteristik

Andráško (2006) hodnotil sociodemografickou dimenzi kvality života na území Bratislavy pomocí faktorové analýzy. Data byla použita ze Sčítání lidu domů a bytů 2001 s ohledem na charakter dat z oblasti kvality života a sociálního blahobytu. Mnohé proměnné jsou pak velmi obdobné jako v pracích Bezáka (1987) a Matloviče (1998), kteří se zabývali jinými slovenskými městy. Na rozdíl od nich se však Andráško zaměřil pouze na kvalitu života a nezohledňoval bytový fond. Následně vytvořil 25 proměnných pro 75 městských čtvrtí. Následně byly vytvořeny (po složitých matematických procesech spojených s faktorovou analýzou) 4 faktory, které Andráško nazval jako sociálně-profesní status, produktivní věk a velikost domácností, vícenásobná deprivace a rodiny s dětmi. Bezák (1987 in Andráško 2006) uvádí, že faktorové ekologie bývají terčem kritik za jejich popisný charakter, ale zároveň se mohou stát základem pro další rozsáhlejší výzkum související s životními podmínkami.

Godor a Horňák (2010) upozorňují na to že většina slovenských autorů : např. Ira, Michálek, Podolák (2008b) Ira, Šuška (2006) či Spišiak, Danihelová (1998) při zkoumání objektivní dimenze většinu indikátorů agregují do oblastí (domén) . Většina se pohybuje v rozmezí od 3 do 7 indikátorů. Ve většině převažují oblasti demografické, environmentální, sociální, vybavenosti bytů, ekonomické, bezpečnosti atd.. Subjektivní dimenzí se na Slovensku zabývali autoři Andráško (2005), Andráško (2006a), Ferťalová a Sedláková (2007), Horňák a Rochovská (2007), popřípadě Ira et. al. (2008). Godor a Horňák nakonec ve své práci na základě studií jiných slovenských autorů identifikovali 108 indikátorů, které agregovali do sedmi domén: bezpečnost, demografie, dostupnost a vybavenost území službami a statky, ekonomická doména, stav bytového fondu, environmentální doména a komfort a vybavenost bytů. Oba autoři se věnovali pouze objektivní dimenzi. (Godor, Horňák 2010)

V České republice je se výzkumem spojeným s faktorovou ekologií spojen např. Ondřej Mulíček, konkrétně na příkladu Brna. Zde se zabýval segregací a výzkumem rezidenční struktury a jejich změn. Výchozími daty se mu staly údaje ze Sčítání lidí, domů a bytů 2001, které jsou rozčleněny až do jednotlivých urbanistických obvodů. Původně 278 obvodů zredukoval na 186, dle počtu obyvatel, neboť obvody s počtem obyvatel menším než 100 sloučil s jiným. Dále vybral ze souboru 54 charakteristik pro

svou analýzu, ale následně tento soubor zredukoval na 22 proměnných. Mezi tyto proměnné patřili údaje o stavu bytového fondu, vybavenosti domácností, demografickými údaji o obyvatelích Brna. Následně pomocí složitých matematických postupů extrahoval 5 nejdůležitějších faktorů, jež vysvětlovali 73,4 % celkové variability. Zároveň i vypočetl tzv. faktorová skóre, které mají za úkol vyjádřit míru působení jednotlivých faktorů ve sledovaných územních jednotkách. Následně pak faktory pojmenoval jako vzdělanostně profesní faktor, sociální faktor a další méně významné faktory jakými je faktor příměstský, panelové zástavby a ekonomické aktivity. Dále data získána z faktorové analýzy podrobil shlukové analýze. Touto metodou bylo vytvořeno 8 základních typů územních jednotek.

Velmi obdobnou práci na téma faktorové ekologie Brna se zabývala Hana Novotná, která si vybrala za cíl srovnání vnitřní socioekonomické diferenciaci Brna v roce 1991 a 2001. Na rozdíl od Mulíčka si autorka vybrala 18 vstupních proměnných. Následně vytvořila 5 faktorů, z nichž 4 byly nejdůležitější, z těchto faktorů pomocí shlukové analýzy vytvořila osm typů územních jednotek.

Důležité je i zmínit práce V. Touška, který se v mnohých pracích zabýval faktorovou analýzou např. Brno z pohledu faktorové analýzy od V. Touška a H. Kellnerové (1997) Článek se zabývá vnitřní diferenciací města Brna na úrovni urbanistických obvodů. Autoři vybrali 18 charakteristik obyvatelstva, bytového fondu a vybavenosti domácností. Následně pomocí metody faktorové analýzy byly vyextrahovány čtyři nejdůležitější faktory vysvětlující společně 71,5 % celkové variability vstupního souboru. Tyto faktory, jež poukazují na nejdůležitější principy socioekonomické diferenciaci města Brna, se staly výchozími proměnnými pro zpracování typologie pomocí shlukové analýzy. Jejím výsledkem je 7 různých socioekonomických typů územních jednotek na území města Brno. (Kellnerová, Toušek 2007)

Ze starších prací je možné ještě vyzdvihnout ekologickou srovnávací studii měst Katovice a Ostravy, kterou prováděl J. Vystoupil a Grzegorz Węclawowicz (1987) Vycházeli z 29 charakteristik, které zachycovaly strukturu obyvatel, stav bytového fondu a velikost domácností. Podařilo se jim vyzískat 6 faktorů, které vysvětlovali 82,2 % celkové variability souboru. Důležité bylo vzájemné srovnání podobnosti jednotlivých faktorů mezi těmito městy.

V roce 1980 P. Matějů srovnával principy vnitřní diferenciaci sociálně ekonomické struktury v Praze za roky 1930 a 1970. Vycházel z katastrálních území. Na

základě 15 charakteristik z oblasti obyvatelstva, velikostí a kvality bytů a domů v roce 1930 vytvořil tři nejdůležitější faktory. Pro rok 1970 vybral 20 proměnných. Výsledkem se mu pak staly tři faktory (Kellnerová in Novotná 2008)

Zájmové území této práce, tedy Olomouc, bylo po delší dobu těmito výzkumy opomíjeno. První práce se objevila na konci 90. let, kdy tehdejší člen katedry geografie Z. Sczcyrba se zapojil do řešení projektu: Transformace prostorových intraurbánních struktur a její reflexe v percepci městské populace. Byla srovnávána 4 města: Praha, Prešov, Olomouc a Bratislava. Tímto počinem se tak dostává do Olomouce první poznatky o změnách prostorové struktury v Olomouci.

Další studií se zabýval Pavel Ptáček (2004), který vyhodnocoval změny obecných procesů a mechanismů mezi oběma sčítání v roce 1991 a 2001. Poté společně s A. Létalem a S. Sweeney (2003) se zabývali problematikou funkčních změn v historickém středu Olomouce. V roce 2004 na geografické konferenci: Bydlení nové formy a dimenze, představili Z. Sczcyrba a M. Fňukal výsledky výzkumu týkající se proměn rezidenčních funkcí města Olomouc. V roce 2008 proběhlo rozsáhlé dotazníkové šetření, zorganizované katedrou geografie Přírodovědecké fakulty Univerzity Palackého v Olomouci. (Kladivo 2008) O výsledky tohoto šetření se opírá část této práce, zejména v oblasti hodnocení subjektivní dimenze.

4 OBJEKTIVNÍ DIMENZE KVALITY ŽIVOTA V OLOMOUCI

4.1 Stručná charakteristika zájmového území

Město Olomouc patří k významným historickým, administrativním, vzdělávacím ale i hospodářským centrům České republiky. Město se rozkládá v nivě řeky Moravy, která je součástí Hornomoravského úvalu. Severovýchodní část se již nachází na v Nízkém Jeseníku. Rozloha města je 103,362 km². Střed města leží v nadmořské výšce 219 m.n.m. Nejnížší část leží v nadmořské výšce 219 m. n. m naopak již zmíněná severovýchodní část je ve výšce 420 m. n. m. Se svými 100 043 (SLDB 2011) se řadí na 6. místo v počtu obyvatel měst České republiky. V současné době se město skládá z 26 městských částí, které kopírují stejnojmenná katastrální území. Tyto městské části jsou z pohledu této práce nejdůležitější, neboť právě na jejich úrovních bude celý výzkum zaměřen. Městské části nemají vlastní samosprávu, ovšem pro lepší komunikaci s vedením města slouží 27 městských komisí. Tyto komise zcela nerespektují městské části a jak je vidno je jich o jednu více než městských částí. Každá komise má 7 až 11 členů. Komise nejsou voleny občany, jsou zřizovány a zároveň mohou být zrušeny Radou města Olomouce. Zároveň slouží i jako poradní a iniciativní orgán pro Radu města Olomouce. Největší městskou částí co do počtu obyvatel je Nová Ulice s 19 391 obyvateli, naopak nejmenší je Radíkov s pouhými 252 obyvateli. (Údaje jsou z SLDB z roku 2001)

V následujících podkapitolách budou představeny podrobněji určité charakteristiky, kterou budou následně vstupovat jako proměnné do analýzy hlavních komponent. V závěru této kapitoly nakonec dojde k vytvoření typologie městských částí pomocí klastrové analýzy na základě výsledných komponent. Jednotlivé shluky pak budou stručně komentovány zejména z hlediska podobných vstupních proměnných.

Jednotlivé charakteristiky jsou uváděny do úrovně městských částí. Tudíž je možné jednotlivé městské části porovnávat z hlediska kvality dané charakteristiky, které se zabývají stavem bytového fondu, dostupností komerčních služeb, zdravotnických a školských zařízení, dále pak stavem zeleně, ovzduší, kriminalitou a dostupností MHD z jednotlivých částí do centra města. Tyto charakteristiky vycházejí z

práce Andráška (2008) ale i později Kladiva (2011), kteří je aplikovali do úrovně urbanistických obvodů.

4.2 Vývoj Olomouce a bytového fondu a jeho charakteristika

V historii plnila Olomouc úlohu především vojenského opevnění, což bránilo růstu měst za hradby. Situace se začala měnit koncem 70. let 19. století, kdy docházelo k bourání hradeb. V této době vznikl i zastavovací plán významného architekta a urbanisty Camilla Sitteho (Bartoš 2002 in Kladivo, Šimáček 2011). V této době vznikaly veřejné budovy, ale i vojenské.(Tichák 1998 in Kladivo, Šimáček 2011) Za zmínku stojí vybudování tzv. Úřednické čtvrti na Nové ulici. Tato čtvrť byla tvořena reprezentativními vilami a činžovnými domy. Na druhé straně v Hodolanech vznikla nová zástavba (Nové Hodolany). Díky zvyšující se poptávce po pozemcích v okolních obcích (Nová Ulice, Pavlovičky, Lazce Hodolany) docházelo k otázce řešení sloučení těchto obcí s Olomoucí. K oficiálnímu sloučení a vzniku tzv. Velké Olomouce došlo 16. dubna 1919. Součástí Olomouce tak stala dvě města Hodolany a Nová Ulice a obce Bělidla, Černovír (i s osadou Klášterní Hradisko), Hejčín, Chválkovice, Lazce, Neředín, Nové Sady, Nový Svět, Pavlovičky, Povel a Řepčín. Díky zjednodušené administrativě došlo k vzrůstu průmyslové výroby a to především v Hodolanech na podél hlavní železniční tratě Přerov – Česká Třebová.

V meziválečných letech docházelo k masivní výstavbě obytných budov, především pro dělnické obyvatelstvo. Největší růst byl zaznamenán v letech 1920 – 1933, kdy bylo vystavěno 1 700 domů s obytnou funkcí.(Kuča 2000 in Kladivo, Šimáček 2011) Částmi, které byly zasaženy touto výstavbou byly především Pavlovičky, Bělidla, Řepčín, Černovír, Hejčín, Chválkovice a Hodolany (zde dosáhla výstavba největších rozměrů).

Po Druhé světové válce docházelo k výstavbě především v Hejčíně (pro zaměstnance železáren v Řepčíně) dále pak sídliště na ulicích Norská a Helsinská. Za připomenutí stojí činžovní domy na Ladově ulici.(Schulz a kol. 2009b in Kladivo a Šimáček). Na přelomu 40. a 50. let došlo k realizaci okružní třídy směrem k vlakovému a autobusovému nádraží, což je dodnes urbanisticky kvalitně hodnoceno.

V 60. letech docházelo k výstavbě obytných domů na třídě Kosmonautů, sídlišť v Neředíně a Nové Ulici (2 000 bytů) ale také v Hodolanech (byty pro 3 000 lidí) a

v Hejčíně (zhruba pro 700).

V 70. letech došlo k další integraci příměstských obcí. Celá fáze slučování trvala 8 let, v období (1973 - 1980). K Olomouci byly připojeny tyto obce: Bystrovany, Droždín, Holice, Chomoutov, Křelov-Břuchotín, Lošov, Nedvězí, Nemilany, Radíkov, Samotišky, Slavonín, Svatý Kopeček, Topolany a Týneček.

V 80 letech došlo k výstavbě panelových sídlišť a to především v severních a jižních částech. Např. v Lazcích vyrostlo sídliště pro 4 000 lidí. V jižní části probíhala výstavba ještě masověji. Začala výstavba obvodu F, který po spojení sídlišť Povel - východ a západ mělo mít kapacitu 30 000 obyvatel. V 80. letech se tento obytný komplex dostal až na Nové Sady. Těmito výstavbami byl definitivně odstraněn venkovský ráz těchto bývalých obcí.

V 90. letech se už jen z části dokončily stavby z let předrevolučních, např. sídliště na Nových Sadech. Problémy přinesly neplánované a špatně situované stavby, nerespektující okolní prostředí. Ne zrovna šťastná byla i výstavba rodinných domů na Neředíně, která spíš připomíná satelitní město. Od druhé poloviny 90. let až do současnosti se rozmohla výstavba developerských bytových projektů. Z mnoha těchto staveb stojí za zmínku terasové domy na Hejčíně a Nové Ulici, bytové domy ve Slavoníně, na lokalitě Pražská či Novosadský dvůr. V 90. letech také došlo osamostatnění částí připojených v 70. letech a to především Samotišek (1993) Křelova-Břuchotín a Bystrovan v roce 1995.

Šimáček a Kládivo (2011) vytvořily pro Olomouc 5 kategorií, které charakterizují druhy a dobu výstavby v jednotlivých částech.

Typ A zahrnuje Olomouc město. Většina domu zde pochází z výstavby před rokem 1945. Sídli zde mnoho komerčních služeb a některé domy prochází tzv. gentifikací.

Typ B. Zahrnuje části Klášterní Hradisko, Neředín, Nové Sady, Nový Svět a Povel. Zde dominuje panelová výstavba. V současné době procházejí tato sídliště revitalizací.

Typ C. je tvořen částmi Hodolany, Nová Ulice, Holice a Lazce. Převažují zde byty v panelových a cihlových domech. Rodinných domů je naprosté minimum.

Typ D tvoří části Bělidla, Hejčín, Svatý Kopeček, Pavlovičky, Chválkovice a Slavonín. Tyto části jsou tvořeny byty v cihlových domech a rodinných domech. Jedná se bývalé venkovské části.

Typ E zahrnuje části Droždín, Lošov, Radíkov, Chomoutov, Nedvězí, Topolany,

Týneček, Černovír a Řepčín. Tyto části si zachovaly ve větší míře svůj rurální charakter. Odchází zde k suburbanizačním procesům.

4.2.1 Podíl bytů v rodinných domech

Z tab. 1 je zřejmé, že více jak u poloviny městských částí převažují byty v rodinných domech. V částech Radíkov a Lošov jsou byty situované pouze v těchto domech. Více než 90 % bytů v RD se nachází v částech Chomoutov (98,8 %) Týneček (98,05 %) Nemilany (96,15 %) Topolany (95,51 %) a Droždín (92,12 %). Pod 10 % spadají části Nové Sady (8,12 %) Nová Ulice (7,82 %) ,Povel (6,71 %) a Olomouc – město (6,21 %). Tyto podíly poměrně vystihují charakter části z hlediska městského či venkovského typu. U částí s nejmenšími podíly jako je Povel, Nová Ulice, Lazce či Nové Sady se jedná zejména o rozlehlá panelová sídliště

Tab. 1 Podíl bytů v rodinných domech k 31. 3. 2001

Městská část	Podíl rodinných domů (%)
Bělidla	61,66
Černovír	82,85
Droždín	92,12
Hejčín	42,93
Hodolany	22,38
Holice	44,57
Chomoutov	98,82
Chválkovice	74,21
Klášteří Hradisko	14,42
Lazce	18,35
Lošov	100,00
Nedvězí	80,48
Nemilany	96,15
Neředín	16,22
Nová Ulice	7,82
Nové Sady	8,12
Nový Svět	26,75
Olomouc - město	6,22
Pavlovičky	31,47
Povel	6,71
Radíkov	100,00
Řepčín	87,70
Slavonín	65,06
Svatý Kopeček	69,03
Topolany	95,51
Týneček	98,05

Zdroj: SLDB 2001

4.2.2 Průměrné staří bytů v domech

Ze SLDB 2001 byla zjištěna zastoupení domů z jednotlivých období výstavby. Zastoupení domů z jednotlivých etap výstavby je zřetelné z tab. 2. Částí, kde je zastoupeno nejvíce bytů postavených do roku 1945, jsou Pavlovičky, které mají 74,68 % bytů z tohoto období. O něco méně bytů z této éry se nachází v části Olomouc - město (69,39 %), poté Bělidla (63,27 %) a Řepčín (63,26 %). U ostatních částí je podíl nižší než 50 %. Pod 10 % mají části Nové Sady – (8,23 %) Klášterní Hradisko (7,23 %), Povel (5,9 %) a Neředín (4,59 %). Jsou to části, kde převládají panelové výstavby z novějších období, a původní zástavba byla z větší části zdemolována.

Z období výstavby mezi léty 1946 až 1970 má nejvíce postavených bytů část Nová Ulice (52,21 %). K této hodnotě se ještě blíží Hodolany (46,45 %). Více jak třetinu bytů z tohoto období se nalézají v Hejčíně (34,07 %). Naopak nejmenší část těchto bytů se nachází na Povlu (3,65 %) a v Klášterním Hradisku – pouze 0,86 %.

Z let 1971 – 1990 má největší podíl těchto bytů část Povel (86,3 %). Ostatní části mají mnohem menší zastoupení bytů z této doby. Více jak polovinu mají části Nový Svět (75,14 %), Lazce (65,75 %), Klášterní Hradisko (53,95 %), Neředín, (52,11 %) a Holice (51,41 %). Nejmenší podíl mají části Olomouc – město (6,49 %) a Pavlovičky (3,8 %).

Do poslední etapy výstavby spadají byty postavené mezi léty 1990 až 2001. Na rozdíl od ostatních etap, zde není městská část, kde by převažovaly byty postavené v této době. Největšího podílu dosahuje Klášterní Hradisko s 37,02 % a také Slavonín s 34,77 %. Nejmenší podíly mají části Povel (4,16 %), Lazce (3,04 %) a Nová Ulice (1,74 %).

Tab. 2 Průměrná stáří bytů v domech k 31. 3. 2001

Městská část	do 1945 (v %)	1946-1970 (v %)	1971-1990 (v %)	1991-2001 (v %)
Bělidla	63,27	19,27	9,45	6,91
Černovír	37,63	8,36	26,83	24,39
Droždín	27,14	24,48	31,27	16,22
Hejčín	40,81	34,07	13,73	10,78
Hodolany	32,07	46,45	11,68	8,89
Holice	25,71	15,89	51,41	5,65
Chomoutov	20,12	23,08	27,21	28,11
Chválkovice	40,84	11,09	36,29	9,57
Klášteří Hradisko	7,61	0,86	53,95	37,02
Lazce	20,13	10,59	65,75	3,04
Lošov	25,27	17,2	48,92	8,06
Nedvězí	32,78	15,57	40,16	9,02
Nemilany	25,39	18,1	40,63	13,65
Neředín	4,59	34,1	52,11	8,94
Nová Ulice	17,07	52,21	28,56	1,69
Nové Sady	8,23	10	51,82	29,66
Nový Svět	12,42	7,63	75,14	3,95
Olomouc	69,39	16,49	6,49	6,41
Pavlovičky	74,68	9,49	3,8	10,76
Povel	5,9	3,65	86,3	4,16
Radíkov	38,2	14,61	40,45	6,74
Řepčín	63,26	11,74	10,23	12,5
Slavonín	15,31	23,6	25,84	34,77
Svatý Kopeček	33,33	26,09	30,8	7,97
Topolany	36,97	15,97	31,09	15,13
Týneček	25	25	40,79	9,21

Zdroj: SLDB 2001

4.2.3 Podíl bytů I. a II. kategorie, podíl bytů IV. kategorie

Drtivá většina bytů v Olomouci spadá do prvních dvou kategorií bytu. Sice v žádné části není 100% zastoupení, ale 9 částí má více než 99% zastoupení těchto bytů. Největší podíl je v části Lazce (99,92 %) Neředín (99,9 %) a Klášterní Hradisko (99,86 %). U ostatních částí rozdíly nejsou příliš velké. Všechny části krom Radíkova, mají více než 91 % bytů v prvních dvou kategoriích. U Radíkova je zastoupení bytů I. a II. kategorie 87,64 %, čili kvalitativně jsou zde byty nejhorší úrovně. Za připomínku stojí, že všechny byty v této části se nacházejí v rodinných domech.

Podíly bytů IV. čili nejhorší kategorie jsou takřka zanedbatelné a velké rozdíly se zde nenacházejí. Přesto lze za kvalitativně nejhorší části považovat Topolany a Nedvězí, kde je 4,24 % bytů v této kategorii. V Droždíně je to 3,28 % a v dalších

částech je tento podíl pod 3 %. Všechny tři jmenované části mají spíše rurální charakter a převládají zde většinou rodinné domy. V částech Lazce, Neředín, Klášterní Hradisko, Povel a Bělidla byty IV. kategorie vůbec nenalezneme.

4.2.4 Domy podle materiálu nosných zdí

Další charakteristika vyjadřuje převažující materiál použitá při výstavbě nosných zdí. Nejčastěji se jedná buďto o betonové panely nebo cihly (viz tab 3.)

Částí s největším podílem panelových domů je Povel, kde je takových domů 83,45 %. Velké zastoupení nalezneme též v části Klášterní Hradisko 79,77 % nebo Nové Sady 73,24 %. V částech Radíkov, Topolany, Svatý Kopeček, Pavlovičky, Nedvězí, Lošov Chomoutov Černovír a Bělidla se takové domy nevyskytují vůbec.

Druhý sloupec v tab. 3 ukazuje zastoupení domů, kde byla jako hlavní stavební materiál použita cihla. Největší podíl těchto domů má část Černovír 84,67 % ale také Pavlovičky (79,75 %) nebo Olomouc- město a Bělidla (77,82 %). S podílem nižší než 20 % jsou části Klášterní Hradisko (18,79 %) a Povel (12,93 %). Jsou to zcela logicky části, kde převažovaly betonové panely.

Tab. 3 Podíly domů podle materiálu nosných zdí k 31. 3. 2001

Městská část	Panelové domy (%)	Cihlové domy (%)
Bělidla	0,00	77,82
Černovír	0,00	84,67
Droždín	0,29	68,14
Hejčín	9,80	78,06
Hodolany	34,01	58,84
Holice	45,34	42,66
Chomoutov	0,00	77,51
Chválkovice	10,62	67,09
Klášteří Hradisko	79,77	18,79
Lazce	56,71	37,95
Lošov	0,00	64,52
Nedvězí	0,00	67,21
Nemilany	1,27	73,02
Neředín	71,62	26,26
Nová Ulice	54,00	42,15
Nové Sady	73,24	24,57
Nový Svět	69,21	24,58
Olomouc-město	5,97	77,82
Pavlovičky	0,00	79,75
Povel	83,45	12,93
Radíkov	1,12	47,19
Řepčín	0,00	66,29
Slavonín	14,19	67,15
Svatý Kopeček	0,00	68,48
Topolany	0,00	50,42
Týneček	0,66	71,05

Zdroj: SLDB 2001

4.2.5 Velikost bytů v domech

Velikost bytů je vyjádřena pomocí tří proměnných, které lze vyzískat z dat SLDB 2001. Tyto charakteristiky jsou uvedeny v tab. 4.

Nejvíce osob na obytnou plochu, která splňuje 8 m^2 , žije v Pavlovičkách, kde činí údaj 1,2 osoby na obytnou plochu. V Klášterním Hradisku je to pak (1,15), v Olomouci město (1,11). Nejmenší počet osob je pak v částech Svatý Kopeček a Topolany (0,88) Radíkov (0,86) a Chomoutov (0,85).

Další charakteristika uvádí průměrný počet m^2 obytné plochy na jednu osobu. Nejvíce plochy mají byty v částech Chomoutov ($23,34 \text{ m}^2$), Topolany ($22,94 \text{ m}^2$) a Svatý Kopeček ($22,45 \text{ m}^2$). Nejmenší plochy mají byty v částech Nový Svět ($15,48 \text{ m}^2$), Povel ($15,36 \text{ m}^2$) a v Klášterním Hradisku ($14,42 \text{ m}^2$). Rozdíl mezi největší a nejmenší

obytnou plochou činí 8,92 m².

Poslední sledovanou charakteristikou pro bytový fond je průměrný počet obytných místností. Nejvíce obytných místností v bytech se nachází v části Lošov, kde je v průměru 3,36 obytných místností na byt. Na Svatém Kopečku tato hodnota činí 3,32 a v Týnečku a v Chomutově 3,31. Nad 3 obytné místnosti se dostaly části Radíkov, Nedvězí, Droždín, Černovír, Nemilany, Topolany. Nejmenší počet místností v bytě se nachází v částech Pavlovičky 2,31, Olomouc – město 2,27 a Hodolany 2,21. Rozdíl mezi počtem obytných místností tak činí více jak jednu místnost.

Tab. 4 Velikost bytů v domech k 31. 3. 2001

Městská část	Průměrný počet osob na obyt.místností 8 m ²	Průměrný počet m ² obytné plochy na osobu	Průměrný počet obytných místností
Bělidla	1,04	19,68	2,71
Černovír	0,9	22,35	3,08
Droždín	0,93	20,14	3,19
Hejčín	0,93	20,72	2,67
Hodolany	1,01	18,12	2,22
Holice	1	17,72	2,76
Chomoutov	0,85	23,34	3,31
Chválkovice	0,96	20,13	2,47
Klášteří Hradisko	1,15	14,42	2,5
Lazce	0,97	17,21	2,78
Lošov	0,91	21,55	3,36
Nedvězí	0,97	19,73	3,23
Nemilany	0,93	20,99	3,07
Neředín	0,96	17,34	2,61
Nová Ulice	0,95	18,11	2,46
Nové Sady	1,04	15,61	2,69
Nový Svět	1,08	15,48	2,59
Olomouc-město	1,11	19,86	2,27
Pavlovičky	1,2	17,87	2,31
Povel	1,05	15,36	2,43
Radíkov	0,86	21,88	3,27
Řepčín	0,97	19,62	2,77
Slavonín	0,92	20,79	2,85
Svatý Kopeček	0,88	22,45	3,32
Topolany	0,88	22,94	3,02
Týneček	0,92	21,17	3,31

Zdroj: SLDB 2001

4.3 Zdravotnictví

V Olomouci se nachází dvě nemocnice: Největší je Fakultní nemocnice na Nové Ulici, druhou je Vojenská nemocnice Klášterní Hradisko. Obě nemocnice jsou veřejné. V těchto charakteristikách byly sledovány údaje o lékárnách, a lékařích pro děti, dospělé, stomatologů a gynekologů, které byly po drobných úpravách získány z evidence Ministerstva zdravotnictví České republiky a České lékařnické komory (počet lékáren)

4.3.1 Lékárny

Na území Olomouce se nachází 32 lékáren. Největší počet je v centru města v části Olomouc - město (13) a na Nové Ulici (7 lékáren). V ostatních částech se vyskytují v rozmezí do 1 do 4 lékáren. Koncentrované jsou především v centrálních a hustě obydlených částech.(Lazce, Nové Sady, Hodolany, Neředín, Povel a Holice) Naopak v okrajových čtvrtích a částech venkovského rázu se lékárny nevyskytují. Zvláštními případy je Řepčín, kde ačkoli není počet obyvatel vysoký, se zde nachází nákupní centrum se 2 lékárnami a Klášterní Hradisko, kde je lékárna při Vojenské nemocnici.

4.3.2 Lékaři – dětští, praktičtí, gynekologové a stomatologové

Z evidence Ministerstva zdravotnictví byly vybrány počty praktických lékařů pro dospělé a pro děti a dorost, dále stomatologové a gynekologové.(viz tab. 5) Ze všech kategorií je největší počet stomatologů (92). Praktických lékařů je 73, lékařů určených pro děti a dorost do 18 let je 33 a gynekologů rovných 30.

Největší počet stomatologů se nachází v části Olomouc - město (28), na Nové Ulici ordinuje 18 a o 4 méně se nachází v Hodolanech. V ostatních částech se pak nachází už zanedbatelný počet, především okrajových částí, se nenalézá žádný.

Do počtu gynekologů má nejvyšší hodnotu opět Olomouc – město s počtem 18 gynekologů. V ostatních částech je jejich počet mnohem menší. Za zmínku stojí ještě Nová Ulice se 7 gynekology a Hodolany se dvěma ordinacemi. V částech Lazce, Nové Sady a Řepčín se nachází po jednom. Ostatní části jsou bez tohoto specialisty.

V počtu lékařů pro občany starší 18 let vévodí Hodolany, kde se nachází poliklinika Dopravní zdravotní a.s. na Jeremenkově ulici. Vysoké počty praktických

lékařů se vyskytují v částech Olomouc – město (17) a Nová Ulice (14). V Lazcích se pak nachází 5 lékařů, na Povlu 4, v Holici a v Klášterním Hradisku po dvou a na Bělidlech, Chválkovicích, Neředíně, Řepčíně a Slavoníně vždy po jednom praktickém lékaři.

Z počtu lékařů určených pro obyvatele mladší 18 let, se jich téměř třetina nachází v části Olomouc – město, 7 lékařů pak ordinuje na Nové Ulici, 3 na Povlu, Lazcích a Nových Sadech, po dvou v Hodolanech a v částech Holice, Klášterní Hradisko, Neředín, Slavonín a Svatý Kopeček vždy po jednom.

Z tab 5. je pak patrné, že části Černovír, Droždín, Lošov, Nedvězí, Nemilany, Pavlovičky, Radíkov, Topolany a Týneček jsou zcela úplně bez jakéhokoli lékaře ze všech čtyř možností specializace.

Tab. 5 Lékaři podle specializace k 31. 10. 2011

Městská část	Stomatolog	Gynekolog	Lékař pro dospělé	Pediatr
Bělidla	0	0	1	0
Černovír	0	0	0	0
Droždín	0	0	0	0
Hejčín	1	0	0	0
Hodolany	14	2	22	2
Holice	2	0	2	1
Chomoutov	1	0	0	0
Chválkovice	1	0	1	0
Klášterní Hradisko	3	0	2	1
Lazce	6	1	5	3
Lošov	0	0	0	0
Nedvězí	0	0	0	0
Nemilany	0	0	0	0
Neředín	3	0	1	1
Nová Ulice	18	7	14	7
Nové Sady	2	1	2	3
Nový Svět	1	0	0	0
Olomouc-město	28	18	17	10
Pavlovičky	0	0	0	0
Povel	7	0	4	3
Radíkov	0	0	0	0
Řepčín	4	1	1	0
Slavonín	1	0	1	1
Svatý Kopeček	0	0	0	1
Topolany	0	0	0	0
Týneček	0	0	0	0
celkem Olomouc	92	30	73	33

Zdroj: Ministerstvo zdravotnictví České republiky

4.4 Školství

Následující charakteristiky jsou zaměřeny na počty žáků v základních a mateřských školách a jejich lokalizace ve městě. Dostupnost těchto dat je velmi dobrá. Jednak registry škol se nacházejí na webových stránkách Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy nebo školy zřizované městem Olomouc či Olomouckým krajem zveřejňuje Odbor školství magistrátu města. Obdobné údaje včetně počtu žáků a studentů zveřejňuje i Český statistický úřad. Všechny údaje byly překontrolovány a v případě nesrovnalostí porovnány s výročními zprávami daného zařízení. Údaje o počtech základních a mateřských škol včetně počtů žáků je možno si prohlédnout v tab.6.

V Olomouci se nachází 21 veřejných základních škol, které navštěvuje 7037 žáků. Z městských částí mají po třech základních školách části Hodolany, Nová Ulice a Povel. V poslední jmenované části dochází nejvyšší počet žáků (1769) V poslední jmenované části, dochází nejvyšší počet žáků ze všech městských částí. Olomouc – město má dvě školy a části Svatý Kopeček, Řepčín, Pavlovičky, Nové Sady Neředín , Nemilany, Lazce, Černovír, Holice ,Droždín a Bělidla po jedné škole. Poslední jmenovaná část má školu s nejmenším počtem žáků (72).

Zatímco u základních škol v mnoha městech dochází ke slučování a redukci u mateřských škol dochází k jejich postupné obnově, neboť současné kapacitně již nevyhovují. Na území města se nachází celkem 27 mateřských škol. Některé mateřské školy mají více odloučených pracovišť, a tudíž se celkový počet veřejných mateřských škol vyšplhá na 47 s počtem dětí 3 164. Nejvíce školek se nachází v části Nová Ulice (8), Hodolany (7) a Povel (6). Poslední zmiňovaná část má nejvyšší počet dětí umístěných v MŠ (545). Části Olomouc – město a Nové Sady mají po 4 školkách, na Neředíně se nacházejí 3 MŠ, v Lazcích jsou 2 MŠ a krom Lošova, Radíkova, Topolan, Hejčína a Nové Světa se ve zbývajících částech nachází vždy jen 1 MŠ. Nejmenší MŠ je škola nacházející se v Týnečku s pouhými 20 dětmi.

V částech Hejčín, Klášterní Hradisko, Radíkov, Lošov, Topolany a Nový Svět se nenachází žádná základní ani mateřská škola a děti z těchto částí musí dojíždět do nejbližší školy v jiné části města.

Tab. 6 Počty základních a mateřských škol a žáků k 1. 9. 2011

Městská část	počet ZŠ	počet žáků	počet MŠ	počet žáků
Bělidla	1	72	1	30
Černovír	0	0	1	36
Droždín	1	76	1	30
Hejčín	0	0	0	0
Hodolany	3	1265	7	271
Holice	1	208	1	148
Chomoutov	0	0	1	72
Chválkovice	0	0	1	30
Klášteří Hradisko	0	0	0	0
Lazce	1	448	2	120
Lošov	0	0	0	0
Nedvězí	0	0	1	40
Nemilany	1	219	1	40
Neředín	1	200	3	438
Nová Ulice	3	1133	8	506
Nové Sady	1	431	4	392
Nový Svět	0	0	0	0
Olomouc-město	2	732	4	215
Pavlovičky	1	169	1	27
Povel	3	1769	6	545
Radíkov	0	0	0	0
Řepčín	1	146	1	70
Slavonín	0	0	1	64
Svatý Kopeček	1	169	1	70
Topolany	0	0	0	0
Týneček	0	0	1	20
Celkem	21	7037	47	3164

Zdroj: Krajský úřad Olomouckého kraje, Magistrát města Olomouce

4.5 Bezpečnost a kriminalita

Kriminalita je jeden z důležitých faktorů pro výzkum kvality života. Většina občanů prožívá kvalitnější život tam, kde je nízká kriminalita nebo se vůbec nevyskytuje a tudíž se zde cítí bezpečně.

Porovnání z hlediska kriminality jednotlivých městských částí je velmi obtížné. Policie České republiky má město rozděleno do 4 obvodů a železniční policii. Tyto obvody nerespektují rozdělení na jednotlivé městské části. Navíc městské části Droždín, Lošov a Radíkov a Svatý Kopeček spadají pod obvodní oddělení Velká Bystřice a Nedvězí pod Lutín. Jednotlivá obvodní oddělení i Magistrát města Olomouce

(Prevenční informační skupina) byly několikrát osloveny, aby poskytli údaje o trestné činnosti, nejlépe souhrnné údaje za městské části či ulice. Tyto informace ovšem nebyly poskytnuty, čili jediná „použitelná“ data pocházejí z olomouckého magistrátu v podobě výroční zprávy Analýza bezpečnostní situace a to od roku 2001 do roku 2007. Data jsou uváděna jako počty nápadu trestné činnosti v ulicích města větší než 20 (proto u některých částí je v tab. č 7 hodnota 0, ačkoli se těmto částem trestná činnost úplně nevyhýbá).

Ulice byly zařazeny do městské části a následně sečtena celková trestná činnost v jednotlivých městských částech. V případě, že ulice protínala dvě části, byl nápad trestné činnosti poměrně rozpočítán.

Z hlediska hodnocení bezpečnosti, je nutné si uvést některé kriminogenní faktory, které zvyšují možnost trestného činu. Pro Olomouc je typická fluktuace osob a cizinců, což vyplývá z její polohy. Kriminalita se hojně koncentruje do míst s vysokou anonymitou osob. Obyvatelstvo je zejména ohroženo pouliční kriminalitou, jako jsou krádeže, kapesní krádeže a loupeže. Důležitá je též trestná činnost tzv. sociální kriminalita majetkového charakteru, která souvisí s vysokou nezaměstnaností a vysokým počtem příjemců sociálních dávek (5637 příjemců v roce 2006). Do této skupiny je možno započítat i romské komunity. V posledním sčítání se k této menšině hlásilo 70 lidí, ale podle romské poradkyně se jejich počet odhaduje na 2 000 z toho 1 200 mladších 15 let. Nejpočetnější skupinou jsou slovenští Romové. Až na výjimky se jedná o početné rodiny. Tyto rodiny se nehlásí k romské národnosti, většinou jsou to Češi a Slováci. Po roce 1990 došlo k vyloučení několika romských rodin do dvou lokalit. A těmi je dům na ulici Přichystalova v Novém Světě, kde se nachází 55 rodin (300 obyvatel) a holobyty na Holické ulici kde žije 85 Romů. Obě komunity mají problémy s udržením pořádku v okolí a placením nájemného. Město Olomouc je též vojenským centrem, a proto je zde předpoklad pro trestnou činnost vojenského charakteru. (Fritscherová,2008)

Z tab. č 7 je patrné, že nejvyšší trestná činnost je v částech Hodolany a v centru Olomouce. V Hodolanech jsou obyvatelé nejvíce ohroženi na hlavním vlakovém nádraží a v přilehlých ulicích Masarykova, Jeremenkova a třída Kosmonautů a dále pak v blízkosti Kauflandu na Štursově ulici) v centru města jsou to nejvytíženější lokality jako je ul. 8. května, 1. máje, Sokolská, Riegrova, Třída Svobody, Denisova, Komenského, Kateřinská, Horní i Dolní náměstí...). Dále jsou vysokou kriminalitou

poznamenány části Nová Ulice (hlavně OC Haná, Fakultní nemocnice) Nové Sady či překvapivě Řepčín, kde se nachází OC Olomouc City.

Tab. 7 Průměrný počet trestných činů a počet trestných činů na 1 000 obyvatel

Městská část	Počet trestných činů	Počet trestných činů na 1 000 obyvatel
Bělidla	0	10,48
Černovír	8	0,00
Droždín	0	0,00
Hejčín	12	5,99
Hodolany	400	45,26
Holice	58	14,83
Chomoutov	0	0,00
Chválkovice	14	6,18
Klášteří Hradisko	14	6,60
Lazce	62	8,99
Lošov	0	0,00
Nedvězí	0	0,00
Nemilany	0	0,00
Neředín	44	4,51
Nová Ulice	202	10,42
Nové Sady	119	8,22
Nový Svět	36	36,47
Olomouc-město	383	29,15
Pavlovičky	10	22,94
Povel	69	7,74
Radíkov	0	0,00
Řepčín	116	167,87
Slavonín	69	42,00
Svatý Kopeček	0	0,00
Topolany	0	0,00
Týneček	0	0,00

Zdroj: Magistrát města Olomouce, SLDB 2001, vlastní výpočty

4.6 Veřejná zeleň

Do veřejných zelených ploch jsou zahrnuty pozemky, které jsou ve vlastnictví města či v jejich správě. Jedná se především lesy, parky, veřejné plochy aj.. Soukromé, církevní, státní a zemědělské plochy započítány nejsou a ani není možné je nikterak v rozumné míře zjistit. (i přes ochotu olomouckého magistrátu)

Zelené plochy byly přepočítány na rozlohu dané městské části (viz tab. 8).

Největší podíl zelených částí je v části Svatý Kopeček (81,16 %) a Lošov (74,35 %). Většinu zelených ploch zde tvoří lesy. Další části mají daleko menší podíl veřejné zeleně. Více jak třetinu plochy pokrývající zelení mají ještě části Lazce (36,7 %) a Radíkov (33,3 %). Na druhé straně jsou části kde podíl zeleně nedosahuje ani 10 %. Těmito částmi jsou Řepčín, Nemilany, Topolany, Holice a Nedvězí. Zajímavostí, je že historické centrum města lemováno zeleným prstencem, který tvoří dnes již historické sady (Čechovovy, Smetanovy a Bezručovy). Kromě oddychu či sportovním aktivitám slouží i k různým kulturním akcím nebo výstavám (asi nejznámější FLORA Olomouc ve Smetanových sadech či Botanická zahrada v Bezručových sadech). Za zmínku stojí, že do severozápadních částí města zasahuje CHKO Litovelské Pomoraví.

Tab. 8 Podíl veřejné zeleně k 31. 10. 2011

Městská část	Podíl zeleně v %
Bělidla	12,23
Černovír	17,31
Droždín	32,80
Hejčín	16,18
Hodolany	11,63
Holice	3,16
Chomoutov	11,39
Chválkovice	12,17
Klášteří Hradisko	23,59
Lazce	36,73
Lošov	74,35
Nedvězí	1,80
Nemilany	5,54
Neředín	10,44
Nová Ulice	17,79
Nové Sady	17,07
Nový Svět	14,87
Olomouc-město	20,13
Pavlovičky	26,76
Povel	21,42
Radíkov	33,39
Řepčín	5,35
Slavonín	12,21
Svatý Kopeček	81,16
Topolany	3,30
Týneček	11,78

Zdroj: Magistrát města Olomouc, vlastní výzkum

4.7 Kvalita ovzduší

Kvalitu vnějšího ovzduší lze definovat jako úroveň znečištění vnějšího ovzduší, které může svými účinky ovlivňovat lidské zdraví, vegetaci, ekosystémy i materiály. Úroveň znečištění je zejména zapříčiněna vnášením znečišťujících látek z různých zdrojů v důsledku lidské činnosti jako je doprava, spalování, průmyslová výroba apod. Tyto látky jsou po vypuštění ze zdroje znečištění vnášeny do atmosféry a ovlivňují tak kvalitu ovzduší nejen v nejbližším okolí zdroje znečištění ale i v jiných oblastech. Ovzduší je jedna z nejdůležitějších složek životního prostředí člověka, bez kterého nemůže existovat. Znečištění vzduch vdechuje nejen člověk ale i ostatní živé organismy a působí tak přímo na zdraví jedince.

Město Olomouc patří mezi oblasti se zhoršenou kvalitou ovzduší ve smyslu zákona 86/2002 Sb., o ochraně ovzduší. Dlouhodobě zde přetrvává překračování imisních limitů. Celou situaci sledují 4 měřicí stanice (z toho jedna je z důvodu stěhování mimo provoz). Stanice jsou situovány do různých částí s různým zatížením znečištění. Dvě stanice v majetku města se nacházejí na ulici Velkomoravská na Povlu a druhá na Jeremenkově ulici v Hodolanech (takřka v areálu nádraží ČD). Poslední stanice je umístěna na ulici Šmeralova (Olomouc – město). Mezi znečišťovatele ovzduší patří jak průmyslové zdroje (místní zvláště velké a velké zdroje znečišťování ovzduší, střední zdroje znečišťování ovzduší a vzdálené zvláště velké a velké zdroje znečišťování ovzduší) a neprůmyslové zdroje (lokální topeniště a neprůmyslové zdroje) (Pudelová et al. 2009) Přehled druhů zdrojů znečištění je uveden v tab. 9

Tab. 9 Znečištění ovzduší podle druhů zdroje znečištění

znečišťující látka	zvláště velké a velké zdroje (%)	střední zdroje (%)	lokální topeniště (%)	doprava (%)
polétavý prach	27,8	0,1	17,5	54,6
oxidy dusíku	39,5	méně než 0,1	1,9	58,6
NO ₂	93,9	méně než 0,2	3,2	2,9

Zdroj: Kvalita ovzduší města Olomouce

Z tab. 9 je zřejmé že za největší mírou polétavého prachu a oxidů dusíku stojí doprava. V obou případech více než 50 %. Díky právě silniční dopravě mají nejvyšší hodnoty části, kterými prochází silnice R35. Naopak největší znečišťovatelé NO₂ jsou zvláště velké a velké zdroje. Oblasti, kde docházelo v roce 2007 k překročení imisních

limitů, jsou vlivem velkých průmyslových zdrojů, lokálních topenišť a dopravy části Řepčín, Holice, Hodolany a Nový Svět. Vlivem neprůmyslových zdrojů jsou to části Olomouc – město, Povel, Nemilany, Topolany, Týneček a Lošov.

Co se týče imisí oxidů síry SO_2 , bývají označovány jako nejméně významnou látku z hlediska dopadu na zdraví obyvatel. Největším znečišťovateli jsou průmyslové zdroje (energetika). V částech Lošov, Topolany Týneček mají více než ze čtvrtiny původ tyto látky z lokálních topenišť. Nevýhodou těchto topenišť je jejich umístění přímo v obytné zástavbě, relativně nízké komíny, použitá paliva a nižší kvalitu spalování. Ačkoli výše jmenované části jsou zařazeny do skupiny spíše méně ovlivněné znečištěním ovzduší, v topné sezoně se situace v obytné zástavbě může přechodně změnit k horšímu.

Data pro vytvoření znečištění ovzduší v jednotlivých částech města, byla získána z publikace Kvalita ovzduší města Olomouce, kterou v roce 2009 zpracoval řešitelský tým SŘKO a Jitka Pudlová. Data sice byla pro celou Olomouc, nikoli pro jednotlivé části, ale přesto bylo možné získat pomocí programu ArcGIS zevrubnou situaci v jednotlivých částech a vytvořit pak přehled koncentrace emisí SO_2 , NO_2 a poléťavého prachu (PM_{10}).

Z tabulky č. 10 je zřejmé, že nejlepší kvalitu ovzduší mají části Radíkov, Chomoutov, která má nejnižší míru koncentrace jak oxidů síry, dusíku tak i prachu. Dále velmi dobrou kvalitu ovzduší mají i části Svatý Kopeček, Droždín, a částečně i Lošov, kde je jen větší koncentrace oxidu siřičitého. U těchto částí ovšem vyvstává problém (jak již bylo zmíněno výše) s lokálními topeništi, které zejména v topné sezoně zvyšují lokální úroveň především v zastavěných částech území. Nízké hodnoty jsou zaznamenány v částech Týneček, Topolany, Nedvězí a Týneček. Naopak nejhorší úroveň znečištění ovzduší mají především hustě zastavěné části, průmyslové části a ty kudy prochází rychlostní silnice R35. V případě poléťavého prachu a oxidu dusičitého jsou části, které vykazují téměř vždy nejhorší znečištění Olomouc – město, Hodolany, Bělidla, Nová Ulice, Nový Svět. U oxidu siřičitého jsou největší koncentrace v částech Povel, Pavlovičky, Slavonín, Nová Ulice.

Tab.10 Znečištění ovzduší v městských částech Olomouce za rok 2007

Městská část	Polétavý prach (v µg)	Oxid siřičitý (v µg)	Oxid dusičitý (v µg)
Bělidla	35	14	23
Černovír	25	12,5	15,5
Droždín	23	12	12,5
Hejčín	35	16	18
Hodolany	35	14	23
Holice	30	16	19
Chomoutov	21	10	11
Chválkovice	26	14	17
Klášteří Hradisko	28	14	19
Lazce	28	15	19
Lošov	23	12,5	11
Nedvězí	24	12	18
Nemilany	24	14	19
Neředín	28	16	21
Nová Ulice	30	17	23
Nové Sady	28	16	23
Nový Svět	35	16	23
Olomouc-město	35	13	32
Pavlovičky	28	17	19
Povel	28	20	23
Radíkov	21	7	10
Řepčín	30	14	19
Slavonín	26	17	21
Svatý Kopeček	21	11	11
Topolany	23	10	14
Týneček	25	12,5	14

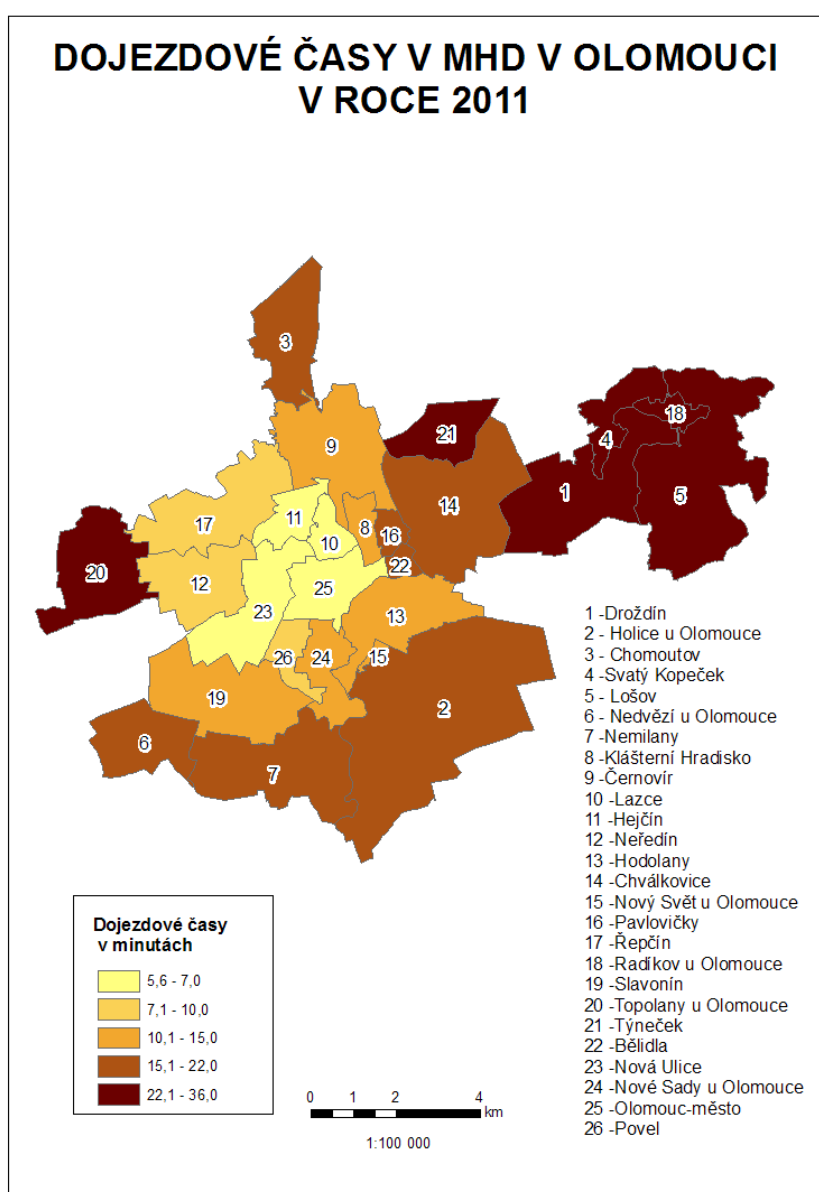
Zdroj: Ovzduší v Olomouci, vlastní zpracování

4.8 Veřejná doprava

Městská doprava má v Olomouci dlouhou tradici. První tramvajová linka byla v provozu již v roce 1899. V současné době MHD provozuje Dopravní podnik města Olomouc a.s.(DPMO). V Olomouci je provozováno 22 autobusových linek a 5 tramvajových. Kromě městských částí jsou autobusy DPMO obsluhovány i obce Bukovany, Bystrovany, Horka nad Moravou, Samotičky a Skrbeň. Místní část Nedvězí není obsluhována DPMO ale pouze meziměstskými linkami společnosti Veolia Transport Morava a.s.. Celé město a výše vyjmenované obce náleží do tarifní zóny 71 v rámci integrovaného dopravního systému Olomouckého kraje. V rámci integrovaného systému je možné cestovat na jeden jízdní doklad i více společnostmi zapojenými do

tohoto systému. Dojezdové časy byly počítány ze zastávky Náměstí hrdinů vždy do významných zastávek v rámci dané městské části pomocí serveru IDOS.cz. Tyto časy byly následně zprůměrovány. Do většiny městských částí je možno se dostat přímým spojem, nanejvýš s jedním přestupem.

Z obr. 3 je patrné, že nejkratší jízdní doba je samozřejmě v městské části Olomouc – město. Do 10 minut doby jízdy splňují části Hejčín, Nová Ulice, Lazce, Řepčín, Neředín a Povel. Naopak nejhorší časovou dostupností dosahují části: Topolany, Týneček, Droždín, Svatý Kopeček, Lošov a Radíkov. Zde se jízdní doba pohybuje od 26 do 35 minut.

Obr. 2 Dojezdové časy v MHD v Olomouci v roce 2011 Zdroj: Vlastní zpracování

4.9 Maloobchodní prodejny s potravinářským a textilním zbožím

Neboť neexistuje centrální evidence obchodů, bylo nutné zvolit metodu terénního průzkumu, který alespoň pomohl odhalit počty prodejen v jednotlivých městských částech. Do tohoto průzkumu byly počítány prodejny potravin a oděvů, vynechána byla velká nákupní centra. Jedno z nich OC Haná se nalézá na Kafkově ulici, což je na samé hranici Nové Ulice a Slavonínu. Toto centrum nabízí 63 prodejních míst nabízející především oblečení, kosmetiku, šperky, knihy, sportovní potřeby ale i různé služby a restaurace. Největší z prodejen je TESCO nabízející téměř veškerý sortiment od potravin přes textil či elektroniku. Co do počtu prodejen je větší druhé nákupní centrum Olomouc City ležící na Pražské ulici v Řepčíně. Nachází se zde 82 prodejen, podobného sevření jako OC Haná, ovšem doplněno multikinem Cinestar a hypermarketem Globus. Do počtu prodejen menším nákupním centrem je SENIMO v Pasteurově ulici na severním okraji části Olomouc – město. V historické budově tohoto centra se nachází 32 prodejních míst. V samotném centru na ulici 28. října stojí kontroverzní stavba Obchodního domu Prior, který ve 4 etážích nabízí zhruba 4 000 m² prodejní plochy. V Hodolanech na Tovární ulici se nachází Kaufland, který krom velkoobchodní prodejny s potravinářským, textilním a průmyslovým zbožím nabízí i např. pekárnu, lékárnu, květinářství, masnu aj.

V Olomouci se nachází 249 maloobchodních prodejen s potravinářským sortimentem a 202 prodejen s oděvy a textilem. Největší počet obchodů potravinami se nachází v části Olomouc střed – 74 prodejen, v části Hodolany je to pak 46 prodejen, v části Nová Ulice 33 prodejen a Nové Sady 26 prodejen. Nad 10 prodejen je pak v částech Povel (15) a Holice (10). V ostatních částech je prodejen zanedbatelně méně. V okrajových částech jako jsou Bělidla, Lošov, Nedvězí, Nový Svět, Radíkov, Slavonín a Týneček je vždy po jedné prodejně s potravinami. V části Topolany se dokonce nenachází žádná prodejna.

Co do počtu textilních prodejen je opět na přední příčce Olomouc – město se 155 prodejny. Paradoxně je to více jak dvojnásobek počtu prodejen s potravinami. Ve středu Olomouce se tudíž nachází 76,7 % všech prodejen s oděvy z celé Olomouce. V ostatních částech je pak počet prodejen rapidně nižší. V Hodolanech je jich 20 a v ostatních částech jako jsou Nové Sady, Nová Ulice, Povel, Holice, Slavonín, Lazce a Bělidla je jich méně než 10. V posledních dvou je po jedné prodejně. Zbývajících 17 částí nedisponuje textilní prodejnou.

4.10 Restaurace a pohostinství

Obdobně jako u maloobchodní sítě tak i u restauračních zařízení jsou jejich přesnější počty z nějaké databáze nezjistitelné a bylo nutné se uchýlit k vlastnímu terénnímu šetření. Do následujícího přehledu v tab. 11 byly zohledněny restaurační zařízení, kde se nachází kuchyně a je možno si zde objednat teplý pokrm tak i různé zařízení (zvané spíš „hospody“) kde je možno konzumovat víceméně alkoholické a nealkoholické nápoje, popř. pokrmy ze studené kuchyně. Z této skupiny byla vyčleněna zařízení, kde je možné si v poledních hodinách objednat tzv. polední menu. Do celkového přehledu nebyla započítána zařízení typu kasína, noční kluby, herny a jiná zařízení, kde konzumace nápojů či jídel je druhořadou záležitostí.

Tab. 11 Pohostinství a restaurace s poledním menu

Městská část	Pohostinství	Pohostinství s poledním menu
Droždín	1	0
Bělidla	1	1
Černovír	1	0
Hejčín	7	1
Hodolany	29	6
Holice	6	5
Chomoutov	2	2
Chválkovice	9	2
Lazce	12	2
Lošov	3	0
Nedvězí	1	1
Nemilany	3	0
Neředín	9	4
Nová Ulice	27	11
Nové Sady u Olomouce	12	6
Nový svět	1	1
Olomouc - město	124	51
Pavlovičky	6	3
Povel	13	4
Radíkov	1	0
Řepčín	9	2
Slavonín	14	6
Svatý Kopeček	10	2
Topolany	1	0
Týneček	1	0
celkem	303	110

Zdroj: Terénní průzkum, vlastní zpracování

Do kategorie hospod a restaurací bylo zařazeno 303 zařízení. Restaurací nabízející polední menu je pak 110, čili je zřejmé že větší část zařízení, slouží spíše ke konzumaci nápojů, nežli ke konzumaci jídel. Z absolutních hodnot je úplně nejvíce pohostinství v centru města, čili v části Olomouc – střed (124 zařízení) což odpovídá 41% podílu z celkového počtu. V této části je taktéž nejvíce restaurací nabízející polední menu (51) což je téměř polovina všech restaurací tohoto typu v celém městě.

Další části nabízejí o poznání méně zařízení. V části Hodolany je 29 podniků z toho pouze 6, kde je možné si objednat polední menu. O dvě méně zařízení je pak v části Nová Ulice, kde na rozdíl od Hodolan je 11 restaurací s poledním menu. Více jak 10 hospod je pak ještě ve Slavoníně, na Svatém Kopečku, na Povlu, Lazcích a v Nových Sadech. V částech Týneček, Topolany, Radíkov, Nový Svět, Nedvězí, Černovír, Bělidla a Droždín je po jednom podniku. Na Novém Světě, Nedvězí a Bělidlech, zde není nabízeno polední menu. Všechny tyto části jsou na okraji města s nepříliš vysokým počtem obyvatel. Zcela bez jakéhokoli pohostinství je část Klášterní Hradisko.

Krátkého zastavení je třeba u části Svatý Kopeček, kde se nachází ZOO a bazilika a tudíž je tato část turisticky exponovaná a tudíž stojí za povšimnutí vyššího počtu restaurací.

4.11 Vybavenost bankomaty

V dnešní době existuje málo lidí nemajících zřízený účet u nějaké peněžního ústavu. S rostoucím počtem klientů, roste i síť poboček bank a samozřejmě bankomatů.

Neboť bankovních domů existuje velké množství, bylo vybráno 8 nej - významnějších. Tento výběr byl zhotoven na základě žebříčků ekonomických serverů jako je www.mesec.cz , www.finance.cz a jiných. Následně pomocí webových stránek jednotlivých bankovních domů byly lokalizovány jejich pobočky a bankomaty.

Mezi nejvýznamnější finanční ústavy patří Česká spořitelna, Poštovní spořitelna, Československá obchodní banka, UniCredit Bank, Komerční banka, Raiffeisen Bank, GE Money Bank a Volksbank. Jejich počet poboček včetně bankomatů je uveden v tab. 12.

Tab. 12 Počet poboček a bank největších peněžních ústavů

Peněžní ústav	Počet poboček	Počet bankomatů
Česká spořitelna	4	16
Poštovní spořitelna	13	*
ČSOB	3	13
Raiffeisen Bank	2	2
Komerční banka	4	8
UniCredit Bank	1	2
GE Money Bank	3	10
Volsksbank	2	1
celkem	19	52

* klienti Poštovní spořitelny mohou kromě výběrů na poště používat bankomaty ČSOB

Zdroj: Vlastní zpracování

V Olomouci se nachází 52 bankomatů od různých peněžních ústavů. Dalších 14 provozují ostatní společnosti, které nejsou vázány na žádný bankovní dům (např. Pharro). Bankomaty se většinou zřizují u velkých nákupních center nebo v místech s vysokou koncentrací obyvatel. Polovina městských částí bankomat nemá. Jedná se o části okrajové a venkovského typu. Nejvíce bankomatů se nachází ve středu města v části Olomouc – město – 25 bankomatů. V Hodolanech je jich 11 a na Nové Ulici 10.

5. TYPOLOGIE MĚSTSKÝCH ČÁSTÍ Z HLEDISKA OBJEKTIVNÍ DIMENZE

5.1 Metoda hlavních komponent

Jako vhodná metoda pro analýzu objektivní dimenze kvality života, byla zvolena metoda hlavních komponent. Výhodou této metody je redukce velkého množství vstupních proměnných díky vzájemným skrytým vazbám. Ve finále je pak možno vytvořit pomocí klastrové analýzy typologii prostorových jednotek. Za vstupní data bylo vybráno 30 proměnných, které byly stručně komentovány v předchozích kapitolách. Jejich souhrn je uveden v tab. 13. Do analýzy vstupuje matice 26 x 30, kde 26 řádků udává jednotlivé městské části a 30 sloupců, které jsou danými proměnnými.

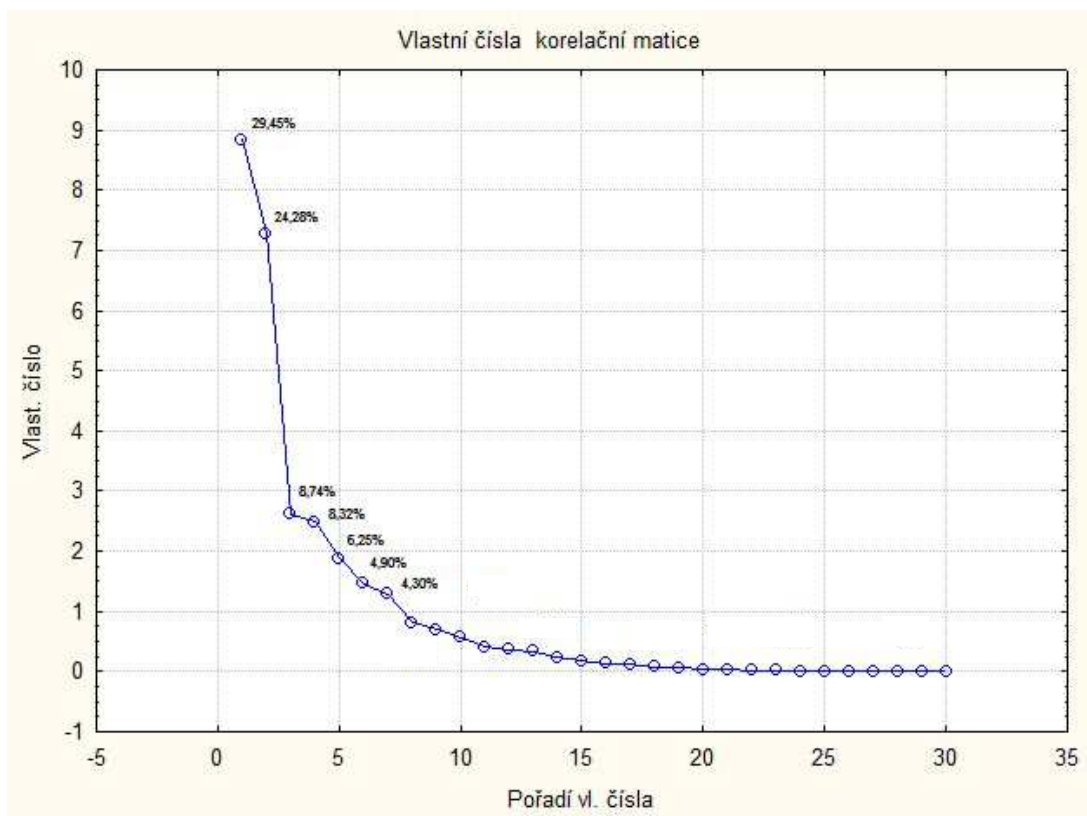
Nejprve byla tato data standardizována v programu Excel a následně byla vyexportována do prostředí programu Statistica. Primárně bylo získáno nových 25 komponent, navzájem ortogonálních proměnných (viz tab. 15), charakterizovaných vlastním číslem (obr. 41) a podílem na rozptylu původní informace. Pomocí tzv. Kaiserova pravidla (které doporučuje uvažovat komponenty, jejichž vlastní číslo je větší nebo rovno než 1) bylo z těchto 25 proměnných extrahováno 7 hlavních komponent, které se podílely 86,2 % na původní informaci. Dále byla provedena identifikace jednotlivých komponent na základě faktorových skóre vstupujících proměnných vzhledem k nově extrahovaným komponentám.

Tab. 13 Vstupní proměnné do analýzy hlavních komponent.

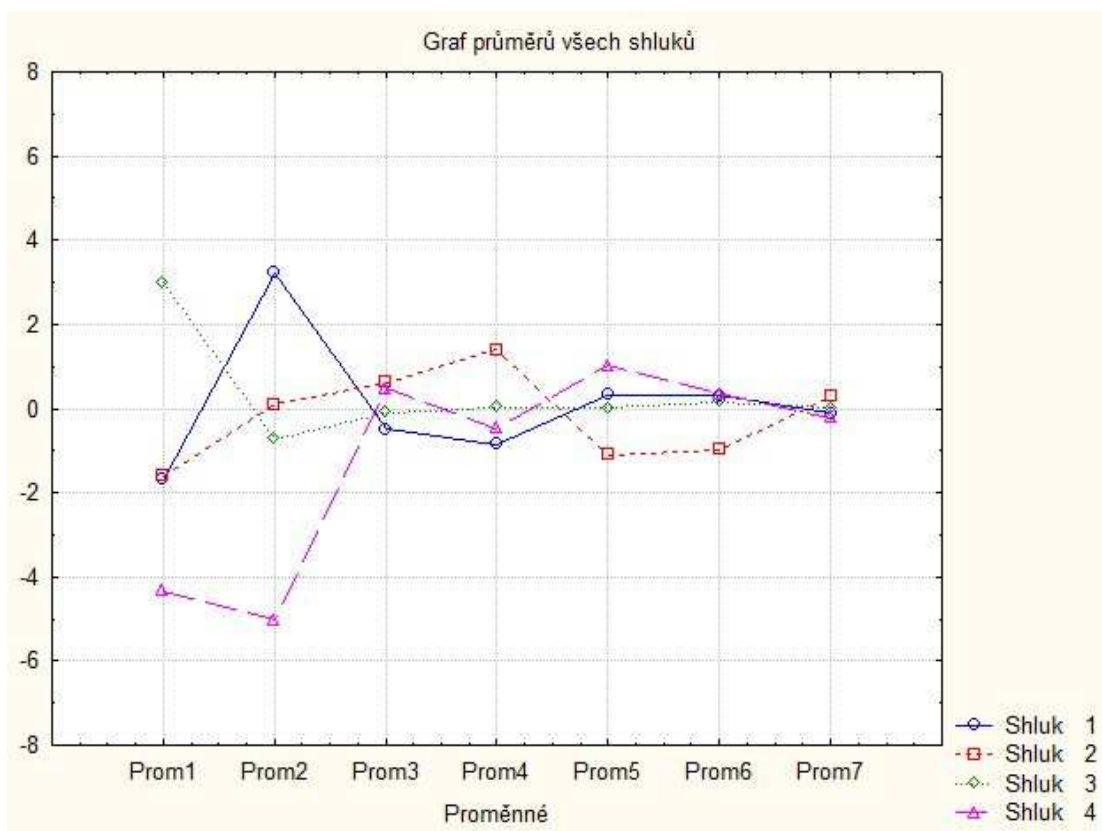
Číslo	Název proměnné	Charakteristika
1	Byty I. a II. kategorie	podíl bytů I. a II. kategorie na celkovém počtu bytů
2	Byty IV. Kategorie	podíl bytů IV. kategorie na celkovém počtu bytů
3	Rodinné domy	podíl bytů v rodinných domech z celkového počtu bytů
4	Byty postavené do roku 1945	podíl bytů postavených před rokem 1945 z celkového počtu bytů
5	Byty postavené v letech 1946 – 1970	podíl bytů postavených před rokem 1945 z celkového počtu bytů
6	Byty postavené v letech 1971 – 1990	podíl bytů postavených v letech 1971-1990 z celkového počtu bytů
7	Byty postavené v letech 1991 – 2001	podíl bytů postavených v letech 1991-2001 z celkového počtu bytů
8	Velikost obytné plochy	průměrný počet m ² obytné plochy na osobu
9	Počet osob na 1 obytnou místnost	průměrný počet osob na 1 obytnou místnost
10	Velikost bytu	průměrný počet místností na 1 byt
11	PM10	průměrné roční koncentrace částic PM10 v území
12	SO₂	průměrné roční koncentrace částic SO ₂ v území
13	NO₂	průměrné roční koncentrace částic NO ₂ v území
14	Stomatolog	průměrný počet ordinací stomatologa na 1 000 obyvatel
15	Lékárny	průměrný počet lékáren na 1 000 obyvatel
16	Potraviny	průměrný počet prodejen potravin na 1 000 obyvatel
17	Oděvy	průměrný počet prodejen oděvů na 1 000 obyvatel
18	Gynekolog	průměrný počet ordinací gynekologa na 1 000 obyvatel
19	Dětský lékař	průměrný počet ordinací dětského lékaře na 1 000 obyvatel

20	Praktický lékař	průměrný počet ordinací praktického lékaře na 1 000 obyvatel
21	Veřejná doprava	časová dostupnost centra města veřejnou dopravou
22	Restaurace	průměrný počet restaurací, klubů, barů apod. na 1 000 obyvatel
23	Restaurace s poledním menu	průměrný počet restaurací s nabídkou poledního menu na 1 000 obyvatel
24	Panelové byty	podíl bytů v panelových domech z celkového počtu bytů
25	Cihlové byty	podíl bytů v cihlových domech z celkového počtu bytů
26	Základní školy	počet míst v ZŠ na 1 000 dětí ve věku 6-14 let
27	Mateřské školy	počet míst v MŠ na 1 000 dětí ve věku 3-5 let
28	Kriminalita	počet trestných činů na 1 000 obyvatel
29	Zeleň	podíl zeleně z celkové plochy městské části
30	Banky	Počet poboček bank, bankomatů a pošt na 1 000 obyvatel

Zdroj: Vlastní zpracování

Obr. 3 Vlastní čísla korelační matice

Obr. 4 Graf průměrů všech shluků

5.1.1 Výsledná typologie městských částí

Pomocí faktorové zátěže jednotlivých městských částí vzhledem k těmto 7 komponentám byla provedena výsledná typologie městských částí. Pomocí klastrové analýzy, kde bylo použita vstupní matice 26 (městské části) x 7 (komponent), kde jako hodnoty vystupovala faktorová skóre jednotlivých městských částí, byly identifikovány 4 základní typy zobrazené na obr. 5 a v tab. 15

Tab. 14 Nejdůležitější komponenty

komponenta 1	dostupnost MHD, lékárny, lékař pro dospělé, zubaři, gynekologové, byty I., II. a IV. Kategorie, rodinné domy, charakteristiky týkající se velikosti bytu, kvalita ovzduší, kriminalita
komponenta 2	potravinářské obchody, byty do roku 1945, byty mezi lety 1971 až 1990, pohostinství, restaurace s poledním menu, panelové a cihlové domy, mateřské školky, bankomaty
komponenta 4	základní školy, veřejná zeleň
komponenta 5	dětsí lékaři, domy v letech 1946 až 1970

Zdroj: Vlastní zpracování

Tab. 15 Typologie městských částí na základě klastrové analýzy

TYP A	Holice, Klášterní Hradisko, Lazce, Neředín, Nové Sady, Nový Svět, Povel
TYP B	Bělidla, Hejčín, Hodolany, Nová Ulice, Slavonín
TYP C	Černovír, Droždín, Chomoutov, Chválkovice, Lošov, Nedvězí, Nemilany, Radíkov, Svatý Kopeček, Topolany, Týneček
TYP D	Olomouc - město, Pavlovičky, Řepčín

Zdroj: Vlastní zpracování

Typ A: U těchto částí především zaujme, že víc jak polovina domů byla postavená v letech 1971 až 1990. Mimo Holic je zde malý podíl rodinných domů, ba naopak většina domů je panelových. Podíly bytů I. a II. kategorie jsou zde velmi vysoké. Dostupnost se službami je celkem slušná. Podíly zeleně nejsou příliš vysoké, kromě Lazců kde dosahuje téměř 37 % celkové rozlohy.

TYP B: Jedná se o části, kde víceméně převažují domy ze staršího období (do roku 1970), ovšem s vysokým podílem bytů I. a II. kategorie. Byty a počet místností je větší, než u typu A. Domy jsou z větší části cihlové. Kriminalita dosahuje, především u Slavonínu a Hodolan vysokých hodnot. Dostupnost služeb a lékařů je poměrně slušná.

TYP C: Tento typ zahrnuje především okrajové části rurálního rázu. Dominují zde delší dojezdové časy MHD do centra města. Zastoupení lékařů či lékáren je nedostačující a mnohdy chybí úplně. Podobné je tomu i u ostatních služeb. Drtivá většina bytů se nachází v rodinných cihlových domech, ovšem co se týče kvalitou bydlení, nacházejí se zde největší podíl bytů IV. kategorie. Velikost bytů je zde největší. Kvalitou ovzduší se řadí mezi ty nejlepší.

TYP D: Tento typ je tvořen pouze 3 částmi. Převládají starší cihlové domy především z éry před rokem 1945. Kvalitou ovzduší patří mezi nejhorší. Každá městská část je mnoha ohledech velmi specifická. U části Řepčín ovlivňuje mnoho hodnot přítomnost nákupního centrum Olomouc city, kde se nachází hypermarket Globus, lékárny, lékaři, různé typy obchodů. V části Olomouc – město je největší koncentrace obchodů a služeb, což sebou nese i největší podíl trestných činností. U části Pavlovičky téměř chybí zastoupení lékařů a lékáren. Na rozdíl od dvou předcházejících částí zde převládají byty v rodinných domech. Spojujícím faktorem je stáří bytu. Převládají byty cihlových v postavené do roku 1945.

KATEGORIE MĚSTSKÝCH ČÁSTÍ

Obr. 5: Typologie městských částí z pohledu objektivní dimenze

Zdroj: Vlastní zpracování

6 SUBJEKTIVNÍ DIMENZE KVALITY ŽIVOTA

6.1 Charakteristika dotazníkového šetření

Ke zjištění subjektivní dimenze kvalitní dimenze kvality života se jeví jako jedna z nejlepších možností použití dotazníkové šetření. Dotazníkové šetření probíhalo pod záštitou Katedry geografie Přírodovědecké fakulty studenty geografických oborů v roce 2008.

Aby byly výsledky dostatečně průkazné, byl osloven 1% podíl na obyvatelstvu v produktivním a poproduktivním věku v Olomouci. Při sčítání v roce 2001 bylo evidováno 86,9 tis. osob starších 15 let, což je zhruba 900 dotazníků. Při šetření nastal jeden problém, a to s dodržением 1 % podílu na obyvatelstvu v především v malých městských částech. V nejméně lidnaté městské části Radíkov, kde žilo toho času 220 osob starších 15 let, by tento podíl znamenal pouze dva dotazované. Nakonec byl hranice počtu dotazovaných zvednuta na min. 10 respondentů. Naopak v lidnatých částech bylo dosaženo zhruba 0,7 % dotázaných.

Část otázek byla směřována tak, aby byla zjištěna struktura respondentů. Je nutné uvést, že struktura dotazovaných obyvatel ne zcela odpovídá skutečné struktuře bydlícího obyvatelstva. V Dotazníkovém šetření převládali muži, konkrétně s podílem 57,4 % dotazovaných. Z hlediska věkové struktury tvořilo třetinu dotazovaných obyvatelstvo ve věku 15 až 29 let, generace mezi 30 až 44 lety zatupovalo 25,5 % dotázaných, pětina oslovených patřila do kategorie 45 až 50 let a zbývající podíl, tedy 21,2 % připadlo na obyvatele starší 60 a více let.

Co se týče vzdělanosti, byla největší skupinou oslovených obyvatel ta se středoškolským vzděláním s maturitou (48,3 %), druhou nejpočetnější skupinou bylo obyvatelstvo se středoškolským vzděláním bez maturity (22,4 %), vysokoškolsky vzdělaní lidé se podíleli s 19 % a osob se základním vzděláním bylo jen 10,3 %.

6.2 Prvotní výsledky dotazníkového šetření

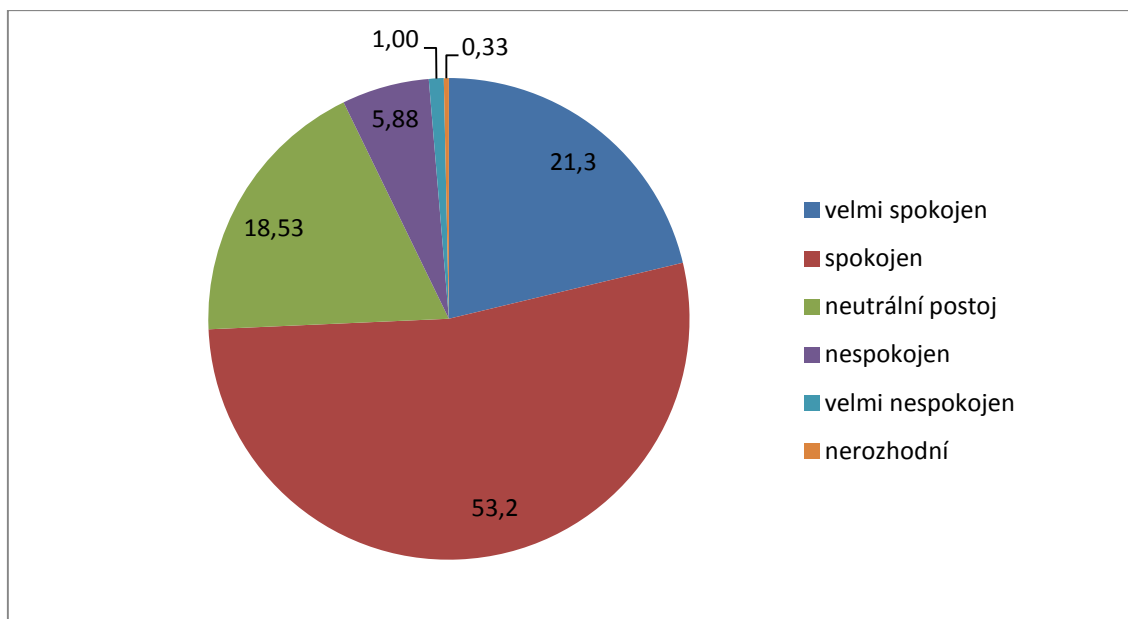
První výsledky tohoto šetření publikoval Kladiwo a kol. v roce 2009 ve sborníku České geografické společnosti. Kladiwo předpokládá, že obyvatelé Olomouce budou hodnotit místo bydliště podle toho zdali se zde narodili nebo se zde nedávno přistěhovali. Proto tuto otázku vložil do dotazníku stejně jako otázky týkající se druhu a

velikosti bytu. Otázky byly obdobné jako u dotazníkového šetření, které se týkalo kvality života v Bratislavě (Andráško 2008 in Kladivo 2011) Základní strukturu dotazníku řešili otázky spojené se spokojeností s bydlením a nejbližším okolím.

Další otázky (17) se týkaly kvalitativních znaků v místě bydliště, které řešily především možnosti nakupování, kulturního a sportovního využití aj. Každý aspekt byl hodnocen pomocí pětibodové stupnice od „velmi spokojen“ až po „velmi nespokojen“. Mimo jiné mohli respondenti vybrat 4 otázky, které považují jako nejdůležitější. Zbývající otázky byly zaměřeny na spokojenost respondentů s jejich kvalitou bytu či domu, osobní kvality života nebo kvalitou dostupnosti do zaměstnání či služeb. Osobní kvalita života byla založena na rodinných či partnerských vztazích, pracovních podmínkách, finanční situaci, vztahy s přáteli a zdravotním stavem.

Nakonec mohli oslovení lidé vyslovit názor na lokality, které považují za nejlepší a nejhorší z hlediska kvality životních podmínek. Kladivo (2009) se při vyhodnocování dotazníků soustředil na vyhodnocení základní otázky, které se týkala spokojenosti s místem bydliště. Tyto otázky považoval v souhrnu za komplexní hodnocení kvality života v místě bydliště. Jednotlivé odpovědi byly oznámkovány stejně jako ve škole, tzn velmi spokojen známkou jedna až velmi nespokojen známkou 5.

Výsledky vyhodnocení těchto otázek jsou nanejvýš uspokojivé. Blíže je, přibližuje obr. 6. Průměrné hodnocení je 2,12, čili jsou obyvatelé se svým místem bydliště spokojeni. Hodnocením „velmi spokojen“ klasifikovalo svoje místo bydliště 21,3 % oslovených což je 191 oslovených osob. Víc jak polovina obyvatel (478 což je 53,2 % dotázaných) uvedlo „spokojen“. Neutrálním hodnocením bylo místo bydliště označeno 167 respondenty. Nespokojených respondentů bylo 53 a velmi nespokojených pouze 9 osob.

Obr. 6 Hodnocení oslovených s místem bydliště (%)

Zdroj: Vlastní zpracování

Zajímavé bylo hodnocení mezi jednotlivými věkovými kategoriemi. Celkově byly spokojenější mladší generace. S přibývajícím věkem bylo hodnocení postupně horší. Nejvíce nespokojení pak byli lidé nad 60 let, čili především v důchodovém věku.

Tab. 16 Hodnocení podle věkových kategorií

Věková kategorie	Průměrné hodnocení
15 - 29	2,07
30 - 44	2,09
45 - 59	2,18
60 a více	2,22

Zdroj: Vlastní zpracování

U vzdělanostní struktury není hodnocení podobné jako u věkové. Z tab. 17 je zřejmé, že nejvíce spokojení jsou vysokoškoláci, dále lidé se základním vzděláním, středoškoláci s maturitou, a nejméně spokojeni středoškoláci bez maturity.

Tab. 17 Hodnocení podle vzdělanostní struktury

Vzdělání	Průměrné hodnocení
základní	2,05
středoškolské bez maturity	2,23
středoškolské s maturitou	2,16
vysokoškolské	1,95

Zdroj: Vlastní zpracování

Dále bylo zajímavé sledovat hodnocení u osob, které bydlí v Olomouci kratší dobu. Tito obyvatelé ohodnotili místo bydliště se svým průměrnou známkou 1,93. U obyvatel narozených v Olomouci bylo toto hodnocení o něco horší 2,09, ale je stále možné vyslovit názor, že je to hodnocení veskrze kladné. Pouze u osob bydlící v Olomouci větší část života je hodnocení 2,20 což je horší než průměr 2,12.

Dále se Kladiwo a kol (2009,2011) zaměřili na obyvatele bydlící v panelových domech, cihlových obytných domech či rodinných či nových cihlových domech. U posledně vyjmenované kategorie je hodnocení nejlepší (2,00) U osob bydlící v rodinných domech dosahuje hodnoty 2,03, dále obyvatelé ve starších cihlových domech průměrně ohodnotili známkou 2,14 a nejhorší hodnocení 2,21 dosahovalo u obyvatel bydlící v panelových domech. Obecně lze tedy říci, že spokojenější jsou lidé bydlící v nových a rodinných domech. Nejhorší v panelových domech, které může vyplývat s nespokojeností malých bytů či stavem sídlišť. Právě zmíněna velikost bytu jistě rozhoduje se spokojeností, neboť osoby žijící v bytech o dispozici 5+1 hodnotili průměrnou známkou 1,96. Se snižující se velikosti pokojů se zhoršovalo i hodnocení. Oslovení žijící v bytě 4+1 hodnotili známkou 1,97, s třípokojovým bytem již jen 2,15, dvoupokojovým 2,19 a nakonec obyvatelé bydlící jen v bytě o dispozici 1+1 byli spokojeni úplně nejméně (2,22).

Jelikož je v dotaznících zaznamenáno i bydliště dotazovaného skrz městskou část, je možné hodnotit jednotlivé městské části. Nejlépe hodnocenými částmi jsou Lošov (1,58), Droždín (1,60), Nemilany (1,72) a Hejčín (1,76), na opačné straně si s nízkým hodnocením stojí městské části Povel a Neředín (obě 2,45).

V úvodu této kapitoly bylo zmíněno, že respondenti mohli uvést maximálně 4 znaky, které pro kvalitu života považují za nejdůležitější. Nejčastěji (429 odpovědí) byla uváděna možnost nakupování a dále služby městské hromadné dopravy s 362

odpověďmi. Kladiivo et al. (2009,2011) uvádí, že se na celkové spokojenosti podílí krom geografických i vlivy sousedské rodinné či psychologické. Z druhého hodnocení vyšly části Nemilany, Lošov, Radíkov a Svatý Kopeček největší spokojenost s bydlištěm, na pomyslné druhé straně žebříčku byly obyvatelé Pavloviček, Povelu, Týnečku , Bělidel a Nedvězí méně spokojeni. Z pohledu bytu byly důležitými znaky finanční náklady na bydlení, vzhled a velikost bytu a množství soukromí. Nejlépe hodnocenými částmi se pak staly Nemilany a Radíkov, dále pak i Chválkovice a Slavonín, naopak nejhůře byly vyhodnoceny části Povel, Týneček a Nové Sady. S dostupností k lékaři, do zaměstnání, do obchodu s potravinami či nejbližší zastávky MHD směrem k centru jsou nejvíce spokojeni obyvatelé městských částí Nový Svět, Nová Ulice a Svatý Kopeček. Naopak s dostupností nejsou příliš spokojeni obyvatelé částí Chomoutov, Hejčín, Týneček, Neředín a Chválkovice.

6.3 Analýza preferovaných městských částí

S velmi zajímavými závěry je možno se seznámit u výsledků dotazů, které se zajímaly o subjektivní hodnocení respondentů týkající se preferovaného místa bydlení (viz tab. 18). Jako nejlepší lokalitu vybrali oslovení Svatý Kopeček, kterou takto označilo více než dvě třetiny dotázaných a dokonce 165 lidí ji uvedla na prvním místě. Ačkoli je tato lokalita poměrně vzdálena od centra, nabízí relativně kvalitní životní prostředí a slušnou občanskou vybavenost. Na druhé pozici s 20% podílem se nachází centrum města (Olomouc – město). Tuto část především vybírali obyvatelé okrajových částí, kdežto samotní obyvatelé této části jí vybrali za jednu z nejhorších, konkrétně druhá nejneoblíbenější lokalita (19,4 %). Mezi oblíbené lokality patří i Neředín, Nová Ulice, či Lazce, hlavně díky svým poklidným vilovým částem a dostupností služeb. Dále byly oslovenými obyvateli vybrány části Bělidla, Chválkovice a Hejčín, kde je vyšší podíl rodinných domů a taktéž dobrou kvalitou prostředí. Velmi málo hlasů v rozmezí 10 až 20 hlasů obdržely části Topolany, Nemilany a Týneček, kde v posledních letech dochází k výstavbě nových domů. Negativními hlasy byla nejvíce označována část Nový Svět a především její lokalita Přichystalova, kde žije velká komunita sociálně vyloučené obyvatelstva, především Romů a je zde výskyt chátrajících a rozpadlých domů. Tato část dostala 230 hlasů (25 %). Na druhém místě pak bylo centrum Olomouce, o kterém bylo již zmíněno v nejoblíbenějších lokalitách.

Dále byly uváděny Hodolany, Černovír a Holice, hlavně lokality poblíž průmyslových areálů, které nelákají k bydlení. Negativně byly hodnoceny části Povel, Neředín a Lazce, kde se oslovení často shodovaly s názory na malé byty v sídlištích a celkovým vzhledem těchto „panelových měst“. Části Droždín a Radíkov neobdržely žádný „negativní“ hlas.

Tab. 18 Lokality z hlediska preference oblíbenosti

Městská část	Nejlepší		Nejhorší	
	Počet abs.	počet rel. (%)	Počet abs.	Počet rel. (%)
Bělidla	38	4,22	27	3,00
Černovír	22	2,44	90	10,00
Droždín	17	1,89	0	0,00
Hejčín	50	5,56	48	5,33
Hodolany	64	7,11	122	13,56
Holice	59	6,56	104	11,56
Chomoutov	10	1,11	4	0,44
Chválkovice	41	4,56	21	2,33
Klášteří Hradisko	51	5,67	63	7,00
Lazce	109	12,11	75	8,33
Lošov	21	2,33	1	0,11
Nedvězí	6	0,67	2	0,22
Nemilany	30	3,33	5	0,56
Neředín	175	19,44	74	8,22
Nová Ulice	158	17,56	77	8,56
Nové Sady	62	6,89	66	7,33
Nový Svět	13	1,44	223	24,78
Olomouc- město	180	20,00	175	19,44
Pavlovičky	20	2,22	62	6,89
Povel	36	4,00	100	11,11
Radíkov	13	1,44	0	0,00
Řepčín	33	3,67	30	3,33
Slavonín	69	7,67	39	4,33
Svatý Kopeček	305	33,89	10	1,11
Topolany	10	1,11	2	0,22
Týneček	4	0,44	3	0,33

Zdroj: Vlastní vypracování

6.4 Kategorizace městských částí z pohledu subjektivní dimenze

6.4.1 Metoda hlavních komponent

Kladivo (2011) se rozhodl pro další analýzu zvolit metodu hlavních komponent. Především z důvodu, že velké množství otázek může nahraovat vzájemnému propojení a výsledná kvalita života může být získána díky nižšímu množství proměnných. Kladivo (2011) pracoval s maticí 26 x 37, kde řádky představují 26 městských částí a 37 dílčích kritérií kvality života. Výsledkem se pak stalo 6 komponent.

Komponent 1 zahrnuje hlavně bezpečnost a vzhled okolí bydliště, především čistotu ulic, kvalitu ovzduší, veřejnou zeleň atd. Nejvyšší spokojenost s korelovanými proměnnými projevily části Nemilany, Svatý Kopeček a Radíkov. U těchto částí se projevuje vysoká kvalita ovzduší, nízká kriminalita a vysoký podíl zeleně z pohledu objektivního. Nejhorší situace vládne pak v částech Povel, Nové Sady, Pavlovičky a Neředín, které autor vysvětluje nespokojeností s životem na sídlišti, v případě Pavloviček rušné hlavní komunikace, které je příčinou hlavně hluku a splodin.

Komponent 2: Tento komponent zahrnuje hlavně dostupnost, hlavně do obchodů, za lékařem, do škol, na poštu, do banky nebo dopravní dostupnost. Překvapením není, že největší spokojenost je středem Olomouce a také Novou Ulicí. Dobré hodnocení zaznamenaly i Hodolany. Vysoká nespokojenost pak vládne v částech Neředín, Chomoutov a Týneček.

Komponent 3 byl nazván vztahy, neboť se zaměřoval na vztahy sousedské, partnerské či kamarádké. Kladně vyhodnoceny jsou části Topolany, Bělidla, Pavlovičky a Týneček. Na druhé straně stojí Lazce, Neředín a Olomouc město. Prvně jmenované části se nacházejí na okraji města a zčásti si zachovaly svůj rurální ráz. Další skupina částí jsou typické městské, kde převládá spíše anonymita.

Ostatní komponenty se podílejí na rozptylu základní informace pouhými 10 %, proto již nejsou více komentovány. Za zmínku jen stojí jejich pojmenování. Komponent 4 je nazván vliv a samospráva, komponent 5 práce a kultura a nakonec šestý komponent spokojenost se zdravím.

6.4.2 Výsledná typologie městských částí

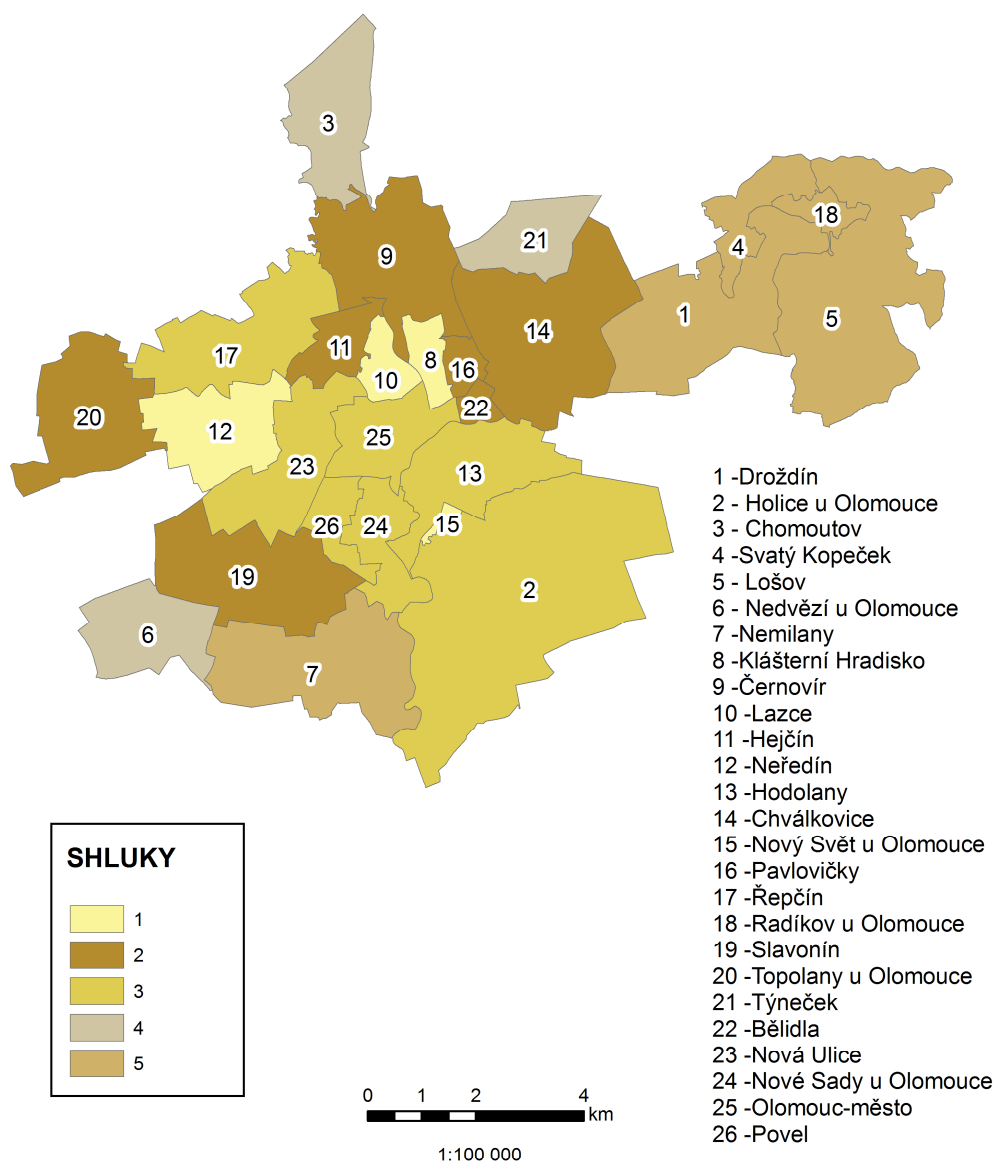
Na základě hodnot komponentních skóre bylo pomocí shlukové analýzy, vytvořena kategorizace městských částí. Vstupními daty bylo 26 městských částí a 6 ortogonálních komponent. Výsledkem se pak stalo 5 kategorií, které jsou stručně komentovány v tab. 19, zobrazeny jsou pak na obr.6.

Tab. 19: Kategorie městských částí z pohledu subjektivní dimenze

Shluk	Městská část	Stručná charakteristika
1	Neředín, Lazce, Klášterní Hradisko, Nový Svět	podprůměrná spokojenost s kvalitou prostředí a dostupností služeb, velmi nízká kvalita sousedských vztahů
2	Hejčín, Černovír, Topolany, Slavonín, Bělidla, Pavlovičky, Chválkovice	části charakteru přechodu od venkovského k městskému typu, spokojenost se sousedskými, rodinnými vztahy, spokojenost i s potenciálním vlivem na okolí
3	Holice, Povel, Nové Sady, Hodolany, Olomouc-město, Nová Ulice, Řepčín	jednotky charakteristické vysokou spokojeností s dostupností většiny služeb, ale s negativním hodnocením vzhledu
4	Chomoutov, Týneček, Nedvězí	typ charakteristický vysokou nespokojeností s dostupností služeb
5	Lošov, Radíkov, Svatý Kopeček, Droždín, Nemilany	nejlépe hodnocené části z hlediska atraktivity lokality (zeleň, čistota atd.) a bezpečnosti

Zdroj: Kladivo (2011)

KATEGORIE MĚSTSKÝCH ČÁSTÍ

Obr. 6 Kategorie městských částí z pohledu subjektivní dimenze.

Zdroj: Vlastní zpracování

7 SYNTÉZA ZÍSKANÝCH VÝSLEDKŮ

7.1 Průnik objektivní a subjektivní dimenze

V této kapitole dojde k porovnání výsledků z obou analýz objektivní i subjektivní dimenze kvality života. Průnik obou dimenzí je zobrazen na obr. 7.

- 1. shluk z pohledu subjektivní dimenze obsahujel části Neředín, Lazce, Klášterní Hradisko a Nový Svět. Z pohledu objektivní dimenze patří všechny tyto části do prvního typu. Jedná se novější panelová sídliště především z let 1971 až 1990, což souvisí s podprůměrnou spokojeností s kvalitou prostředí a nízkou kvalitou sousedských vztahů, která vyplývá z anonymity života ve vícepodlažních domech zejména na sídlištích a také vyloučenou komunitou na Novém Světě a zvýšenou kriminalitou. Respondenti taktéž nebyli příliš spokojeni s dostupností služeb. Zde panuje shoda i objektivním hlediskem, vyjma Lazců, zdejší části postrádají například obchod s oděvy, či gynekologického lékaře. Dostupnost bankomatů mají pouze obyvatelé Neředína. Obyvatelé Klášterního Hradiska nenajdou žádnou restauraci a na Novém Světě není kromě zubaře k dispozici žádný lékař.

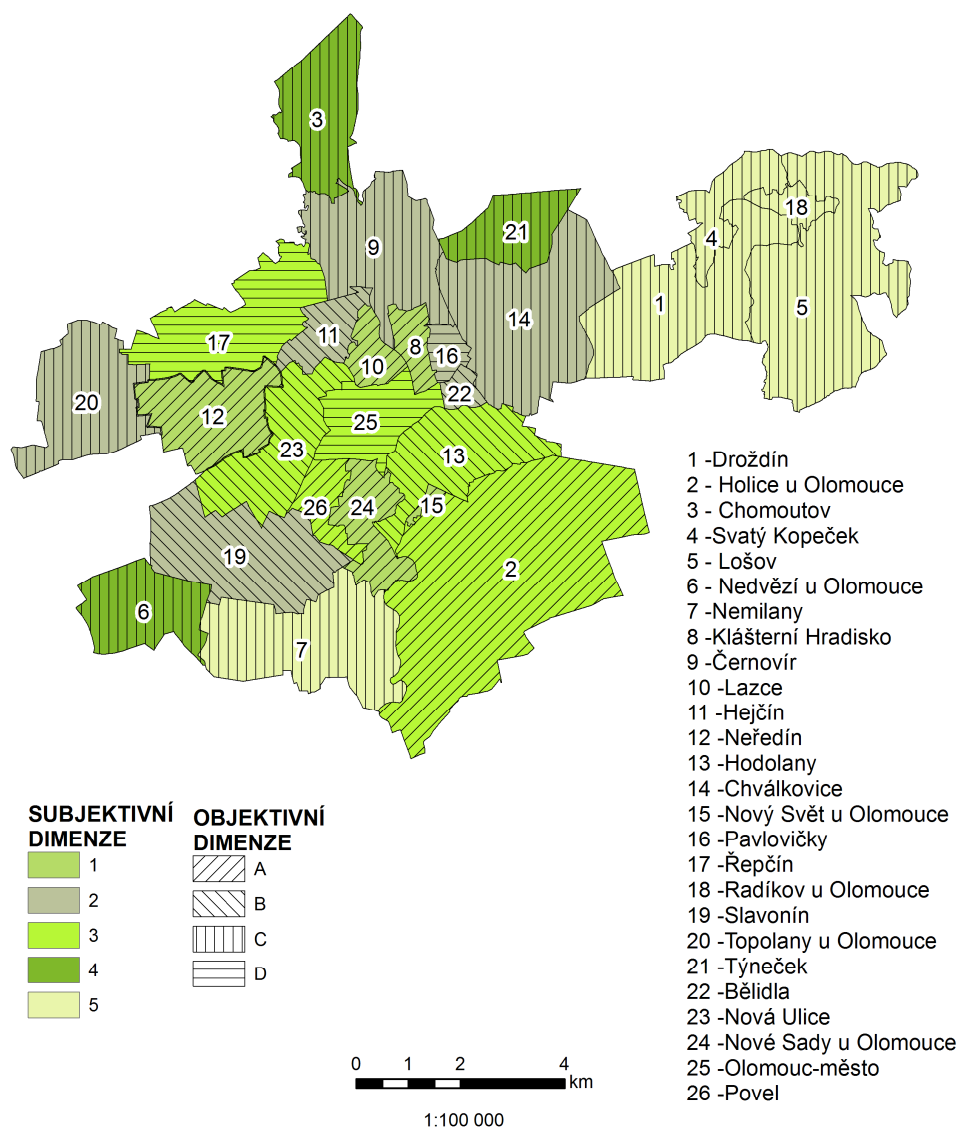
- 2. shluk zahrnuje části Hejčín, Černovír, Topolany, Slavonín, Bělidla, Pavlovičky a Chválkovice. Zde již nepanuje vzácná shoda jako v prvním případě. Bělidla, Hejčín a Slavonín spadají pod typ B. Pavlovičky pod typ D a zbývající části pod typ C. Tyto části jsou vnímány jako přechodný typ mezi vesnickým a městským charakterem. Většina těchto částí tvoří již kompaktní část měst, vyjma Topolan, které si zachovaly svůj venkovský ráz. Oslovení kladně hodnotili zejména sousedské a rodinné vztahy. V těchto částech z větší části převažují cihlové rodinné domy. Panelových domů je naprosté minimum. Byty patří svou velikostí mezi ty větší. Jednou výjimkou jsou Pavlovičky, kde rodinné domy nepřevažují. Spíše jsou zde vícepodlažní cihlové domy především z období výstavby do roku 1945. V ostatních částech, taktéž je výraznější starší zástavba, nikoli však v takové míře jako v Pavlovičkách. Velká většina částí nemá dostupnost k lékaři, do lékárny. Z komerčních služeb je zde téměř absence oděvních prodejen či bankomatů.

- 3. shluk subjektivní dimenze obsahuje části Holice, Povel, Nové Sady, Hodolany, Nová Ulice, Olomouc – město, a Řepčín. Prvně tři jmenované části spadají pod typ A v objektivní dimenzi, Nová Ulice s Hodolany pod typ B a zbývající dvě části tvoří typ D. Respondenti byli nadmíru spokojeni s vysokou dostupností služeb, zároveň však negativně hodnotili vzhled bydliště. Výraznou měrou tomu napovídá větší podíl panelových domů s menší rozlohou bytů (v části Řepčín naopak převládají cihlové rodinné domy) a možná i větší míra znečištění ovzduší. Většina částí (kromě Olomouce - města a Řepčínu) je tvořena panelovými sídlišti, ale taktéž průmyslovými areály a sklady. V části Řepčín se nachází Moravské železářny – významný znečišťovatel ovzduší. S objektivní dimenzí je možné se shodnout na velmi dobré dostupnosti veškerých služeb. Zvláště u části Olomouc – město je koncentrace (hlavně komerčních) služeb nejvyšší, což však sebou přináší i zvýšenou kriminalitu.

- 4. shluk z pohledu subjektivní dimenze obsahuje části Chomoutov, Týneček a Nedvězí. Všechny tyto části spadají to třetího typu C z pohledu objektivní dimenze. Dotazování byli hluboce nespokojeni s dostupností služeb, což ve velké míře koresponduje i s objektivními daty. V těchto částech je nouze po lékárnách, lékařích ale i obchodech s oděvy či základních školách a bankomatech. Průměrná dojížděková doba MHD do centra Olomouce je 21 minut. Naopak dobrá situace je s bydlením, drtivá většina bytů se nachází v cihlových rodinných domech, byty patří mezi ty větší ve městě. Kvalitou ovzduší patří mezi ty lepší části ve městě.

- 5. shluk obsahuje nejlépe hodnocené části Lošov, Radíkov, Svatý Kopeček a Nemilany. Všechny tyto části spadají to kategorie městských částí C. Kvalitativně lze jistě hodnotit bydlení téměř tvořené cihlovými rodinnými domy, které obsahují prostorné byty. Kriminalita je minimální. Prvně tři jmenované části jsou doslova obklopeny lesy. Nevýhodou těchto částí je špatná dostupnost jak dopravní tak i služeb. Autobusem MHD, zde trvá cesta v průměru víc jak půl hodiny. Dále převládá naprostá absence lékařů, lékáren, základních i mateřských škol. Z komerčních služeb zde chybí bankomaty, obchody s oděvy. (Výjimkou je Svatý Kopeček, kde je základní i mateřská škola a dětský lékař, a díky ZOO je zde i větší množství restaurací a bankomat.) U tohoto posledního shluku je patrné že obyvatelé dávají před centry měst šanci okrajovým částem s kvalitním životním prostředím i přes nutnost delší dojížděky za službami.

OBJEKTIVNÍ A SUBJEKTIVNÍ DIMENZE

Obr. 7 Průnik typologií obou dimenzí

Zdroj: Vlastní tvorba

7.2. Vztah mezi objektivními a subjektivními parciálními ukazateli

Bylo prokázáno, že na percepci kvality života mají vliv následující kvalitativní i kvantitativní ukazatelé: odlišná délka života (obyvatelé, co žijí ve městě kratší dobu, jsou všeobecně spokojenější), kvalita bydlení (preferované jsou prostorné byty v rodinných domech), Důležitými ukazateli pro kvalitu života je považována též dostupnost zaměstnání, vzdělávací kulturních zařízení, zdravotnických služeb. Neméně důležité jsou i finanční náklady, kvalita rodinného zázemí, partnerské vztahy, přátelské vztahy, zdravotní stav, finanční zajištění či rodinný život.

Došlo i na zhodnocení vztahů zkoumaných parciálních ukazatelů z objektivního i subjektivního pohledu, čili to jaký je skutečný stav z dat SLDB 2001 či jiných zdrojů a toho jako ho vnímají olomoučtí občané. Jednotlivé skupiny objektivních ukazatelů byly obodovány podle pětistupňové škály (obdobně jak ve škole). Velká shoda mezi objektivními a subjektivními ukazateli byla nalezena při studiu bezpečnosti, dostupnosti zdravotní péče a komerční vybavenosti. Konkrétně na vnímání znepokojivé bezpečnostní situace obyvateli v centru města, které i z objektivních dat vykazuje nejvyšší míru nápadu trestné činnosti. Naopak se výsledky rozcházely v případě analýzy kvality bydlení a dostupností středu města. U bydlení docházelo k vyššímu hodnocení obyvatel s bydlením nežli tomu tak podle objektivních dat je. Kladiivo (2011) to vysvětluje bližším osobním vztahem k danému místu bydlení. U dopravy docházelo k tomu, že i obyvatelé nejvzdálenějších částí, kde cesta MHD trvá více, než 30 minut uváděly spokojenost, především s přímými spoji či samotnou existencí zastávky MHD.

Jistým překvapením se stalo hodnocení kvality ovzduší. Obyvatelé částí s nízkým znečištěním vzduchu byly se stavem ovzduší nespokojeny, naopak u lokalit s vysokými koncentracemi emisí si tolik „nestěžovali“. Podobná situace je i u zeleně, kde kladněji zeleň ohodnotili obyvatelé částí s panelovými sídlišti než li-ti co žijí v blízkosti lesů či chráněných lokalit. Autor, tuto skutečnost vysvětluje se spokojeností o péči městskou zeleň.

7.3 Hodnocení městských částí

Nyní dojde k výslednému hodnocení jednotlivých částí. K hodnocení výsledné kvality života byly použity skóre kvality života vypočítané Kladiivem (2011) neboť

pracoval se stejnými daty vycházející z dotazníkového šetření. Výpočet celkového indexu byl proveden za využití vah jednotlivých parciálních otázek. K jednotlivým hodnocením je pak přiřazeno příslušné skóre. Nejvyšší spokojenost (hodnota 1) u otázek s nejvyšší důležitostí (váha 5) představuje 10 bodů, u váhy 4 je to 8 bodů atd. U váhy 1 jsou to body pouze 2. Celková kvalita (index) je dán průměrem všech získaných hodnot. Hodnota celkového indexu za městskou část je vypočítaná jako průměr indexů všech dotázaných na daném území.

Massam (2002), od něhož je původně celá tato metodika převzata, hodnotí jednotlivá skóre následovně skóre 4,5 a více, představují výborné hodnocení, interval 1,5 - 4,5 velmi dobrou situaci, -1,5 až 1,5 uspokojivou situaci, -1,5 až -4,5 problematickou, a hodnoty nižší než -4,5 indikují velmi problematickou situaci. Skóre kvality života je pak kartograficky řešeno na obr. 7.

Nemilany

Skóre kvality života = 4,5.

Tato nejjižnější olomoucká část byla vyhodnocena jako nejlepší část z pohledu subjektivní dimenze. Tato část postrádá jakéhokoli lékaře i lékárnu, ovšem kladně lze hodnotit přítomnost mateřské i základní školy, pohostinství (sic bez poledního menu), bankomatu a minimální kriminalitu. U bydlení je největší plus vysoký podíl rodinných domů (96 %), což dokládá stále dosud venkovský charakter této části ovšem s blízkostí k centru města. Absenci prodejen s textilem, může nahradit blízký Slavonín, na jehož okraji se nachází nákupní park.

Svatý Kopeček

Skóre kvality života = 3,5

Tato lokalita spolu i se sousedními částmi Lošov, Radíkov a Droždín patří mezi nejpreferovanější lokalitu mezi oslovenými obyvateli. Pozitivum lze spatřit v příznivém bytovém fondu (z větší části rodinné domy s velkými byty) ale i v okolní přírodní prostředí, tvořené především lesy a čistém vzduchu, který zde není znečišťován průmyslovým zdrojem ani příliš frekventovanou dopravou. Kladem je jistě přítomnost základní i mateřské školy, dětského lékaře či bankomatu. Díky zvýšené koncentraci návštěvníků ZOO i církevní památky, mají možnost si obyvatelé vybírat mezi větším množstvím restaurací i s teplou kuchyní. Zároveň však zvýšená koncentrace turistů,

může znamenat určitou ztrátu soukromí a hlučnost. Určitá nevýhoda je i časová dostupnost prostředky MHD do centra města.

Lošov Skóre kvality života = 2,9 a **Radíkov** Skóre kvality života = 2,8.

Tyto nejdlehlější části jsou subjektivně hodnoceny velmi kladně, především z poklidného bydlení, které tvoří pouze rodinné domy obklopené lesy s čistým ovzduším. Jistou skutečností je nutnost dojíždět za všemi službami, neboť kromě pohostinství, kde se nevaří, zde jakákoli další vybavenost naprosto schází.

Droždín Skóre kvality života = 2,7

Tato část ležící na pokraji svahu Nízkého Jeseníku spadá do stejné skupiny jako předchozí tři jmenované části. Na rozdíl od Lošova a Radíkova je zde k dispozici prodejna s potravinami a kladně nahrává i mateřská a základní škola a časově lepší dostupnost do centra města.

Holice Skóre kvality života = 2,7

Tato část byla až do roku 1974 samostatnou částí, dnes je již nedílnou součástí města. Tato část je tvořena z větší části již vícepodlažními domy, ovšem zastoupení i rodinných domů je na velmi slušné úrovni (45 %). Velikost bytů je průměrná. Více jak polovina domů pochází z let výstavby 1971 až 1990, Tato část má slušnou vybavenost, navíc co se týče komerčního vybavení, je k dispozici občanům blízké nákupní centrum ve Velkém Týnci včetně bezplatné dopravy. Do centra Olomouce trvá cesta v průměru 22 minut. Nevýhodou je znečištění ovzduší, hlavně díky frekventované silnici č. 55. Ze subjektivního hlediska je tato část lépe hodnocena, než vyplývá z reálných dat.

Olomouc - město

Skóre kvality života = 2,6

Tato část, ukrývající mnohé historické a architektonické skvosty lákající mnoho návštěvníků z celé země, je v mnoha ohledech velmi specifickou částí. Jak již bylo řečeno v charakteristikách komerčních služeb (viz kapitola 4.9, 4.10) je zde nejvyšší koncentrace obchodů a restaurací a tím pádem i vysoká kriminalita. Bytový fond je tvořen především vícepodlažními domy z větší části postavené do roku 1945. Rodinných domů je zde naprosté minimum. Co se týče dostupnosti lékařské péče či

školství je tato část na nadprůměrné úrovni. Tato lokalita je preferovaná obyvateli jiných částí, naopak obyvateli této části je přijímána vlažněji.

Nová Ulice

Skóre kvality života = 2,6

Tato nejlidnatější část je tvořena panelovými sídlišti, kde největší výstavba započala po roce 1945 a skončila až počátkem 90. let. Rodinných domů je zde velmi malé množství, které tvoří především vilové části. Pozitivum lze spatřit např. v přítomnosti Fakultní nemocnice či blízké časové dostupnosti do centra města. Na jižním okraji se nachází rozlehlý nákupní park. Nevýhodou jsou rušné dopravní tepny, které se nepříznivě projevují na zhoršených emisních limitech.

Hodolany

Skóre kvality života = 2,6

Tato kdysi samostatná část, se vyznačuje zvýšenou mírou kriminality pramenící z přítomnosti hlavního nádraží a nejbližších ulic (Jeremenkova, Masarykova) které patří k nejvytíženějším místům ve městě. Obecně tato část nějak nevybočuje svými hodnotami. V subjektivní dimenzi byla nepříznivě hodnocena lokalita Přichystalova, s vyloučenou komunitou sociálně slabých obyvatel.

Klášteří Hradisko

Skóre kvality života = 2,3

Tato lokalita patří z hlediska bytovému fondu k těm podprůměrně hodnoceným. Byty se nacházejí v panelových domech a jejich velikost patří k těm nejmenším v Olomouci. Co do kvality služeb tato část hodně pokulhává. Absence mateřské i základní školy i dalších komerčních vybavení z řady restaurací, bankomatů či prodejen s oděvy, snižuje hodnocení této části. Kladnou výhodou je přítomnost Vojenské nemocnice ve starobylém komplexu bývalého premonstrátského kláštera. Subjektivní hodnocení je pozitivnější než objektivní.

Černovír

Skóre kvality života = 2,1

Tato část je převážně tvořena rodinnými domy (83 %), ve kterých se už tradičně nacházejí větší byty. Kladně lze hodnotit též kvalitu ovzduší i klidnější prostředí,

Pozitivně lze hodnotit i dopravní dostupnost do centra města a bezpečnost. Chybí zde ovšem jakákoli složka se zdravotnické vybavenosti, což ovšem může vynahradit blízká dostupnost Klášterního Hradiska. Ze subjektivního pohledu se tato část jeví jako průměrná.

Lazce

Skóre kvality života = 2,1

S obdobným hodnocením jako Černovír skončila i část Lazce. Tato část vykazuje vysoký podíl domů postavených mezi léty 1971 až 1990. Především se jedná o panelové bloky. Kladně lze hodnotit nepřítomnost bytů IV. kategorie takřka 100% zastoupení bytů nejvyšší kategorie. Dostupnost zdravotnických, školských i komerčních služeb je velmi slušná. Z odpovědí respondentů se jedná o nejlépe hodnocený celek panelového sídliště.

Řepčín

Skóre kvality života = 2,1

Tato část je v mnoha ohledech velmi specifická. Kvalitě bydlení jistě nahrává fakt velkému zastoupení rodinných domů. Velká část domů pochází z období před rokem 1945. Panelové domy bychom tu hledali marně. Díky přítomnosti obchodního střediska v katastru této části dosahuje tato část nadprůměrných výsledků z oblasti zdravotnických i komerčních služeb. Bohužel i s tím spojené kriminality, které patří k nejvyšším. Negativním jevem je přítomnost Moravských železáren coby velkého znečišťovatele ovzduší. Oslovení občané tento fakt, ovšem nehodnotí nikterak pesimisticky.

Slavonín

Skóre kvality života = 2,1

Tato část vykazuje nadpoloviční podíl rodinných domů z novější zástavby a malého výskytu panelových domů. Dostupnost služeb je celkem slušná, nižší v oblasti zdravotnictví a školství, naopak vyšší z hlediska komerčních služeb, čemuž napomáhá obchodní centrum, ležící na hranici s Novou Ulicí. Respondenti vyjadřovali nespokojenost s frekventovanou silnicí napojující se na silnici R46.

Nové Sady

Skóre kvality života = 2,1

Tato část je z drtivé většiny tvořena panelovými domy postavené především v období 1971 až 2001. Byty jsou menší ovšem spadající do I a II. kategorie. Dostupnost všech služeb je slabší, přesto jsou zastoupeny všechny složky. Hodnocení dotázaných se celkem shoduje s objektivním hodnocením

Topolany

Skóre kvality života = 2,0

Tato venkovská část je tvořená prostornými byty v rodinných domech. Ovšem z hlediska služeb je tato část nedotčena. Výjimkou je jedno pohostinství. Ačkoli je tato část z objektivního hlediska podobná „vychvalovaným“ částem jako je Lošov či Radíkov, hodnocení je spíš na druhé straně pomyslného žebříčku. To i z pohledu subjektivní dimenze. Možnou příčinou je absence lesů a celkově krajinného rázu, který je zde tvořen pouze poli.

Chválkovice

Skóre života = 1,9

V této lokalitě dochází ke shodě objektivní a subjektivní dimenze pohledu. Ze $\frac{3}{4}$ zde stojí rodinné domy postavené zejména z cihel. Podprůměrně se dá označit dostupnost lékařských služeb, která je podprůměrná a mnohdy chybí. Ostatní služby jsou na dostačující úrovni. Určitou vadou by se dala označit velmi frekventovaná silnice č. I/46.

Bělidla

Skóre kvality života = 1,9

Tato část je tvořena starými cihlovými domy z velké části z období před rokem 1945. Vyskytuje se tu pouze ordinace lékaře pro dospělé. Ze školství, zde stojí jen mateřská škola. Komerční služby jsou zde zastoupeny dostatečně. Tato část i částečně zanechává svůj vesnický charakter, ačkoli je pevně včleněna do města.

Povel

Skóre kvality života = 1,9

Jedná se o další část, tvořenou převážně panelovými sídlišti. Tato část získala svou podobu hlavně mezi léty 1971 až 1990. Dostupnost služeb je dobrá, chybí zde pouze

gynekolog. Oslovení obyvatelé byli především nespokojeni se vzhledem a pomalou revitalizací tohoto „sídliště“.

Hejčín

Skóre kvality života = 1,8.

Tato část je tvořena z větší části bytovými cihlovými domy. V této části se nenchází žádná škola a vyjma stomatologa ani žádný jiný lékař. S dostupností komerčních služeb je tato část podprůměrná. Výhodou je kvalitní časová dostupnost do centra města.

Pavlovičky

Skóre kvality života = 1,6.

Tato část je tvořena pouze třetinovým podílem rodinných domů. Většina domů byla postavena před koncem Druhé světové války. Chybí zde jakýkoli lékař či lékárna. Nadprůměrně lze hodnotit podíl restaurací a také školských ústavů. Obyvatelé negativně hodnotili bezpečnosti a bydlení.

Neředín

Skóre kvality života = 1,5.

Tato část je z větší části tvořena panelovými domy postavenými v 70. a 80. letech. Dostupnost služeb je podprůměrná: Složitá situace panuje v hodnocení, obyvatelé panelových domů, dávají najevo velkou nespokojenost, zatímco obyvatelé „satelitu“ a vilových domů jsou ve svém hodnocení schovívavější.

Týneček

Skóre kvality života = 1,4.

Tato okrajová část ležící na hlavní silnici směřující na Šternberk, je téměř tvořena rodinnými domy, což jí dává venkovský ráz. Bohužel v dostupnosti služeb je situace horší. Nachází se zde pouze mateřská školka, hospoda a prodejna potravin. Tyto nedostatky, spolu s hlukem a znečištěním z dopravy, hodnotí obyvatelé veskrze negativně

Nedvězí

Skóre kvality života = 1,3.

Tato část venkovského charakteru tvořená především rodinnými domy, postrádá většinu služeb. K chvále jí může být prodejna potravin, restaurace, kde se dá v poledne poobědvat a mateřská školka. Průměrná doba dojezdu centra města se pohybuje okolo 20 minut. Obyvatelé nejvíce vnímají právě chybějící služby.

Chomoutov

Skóre kvality života = 1,0.

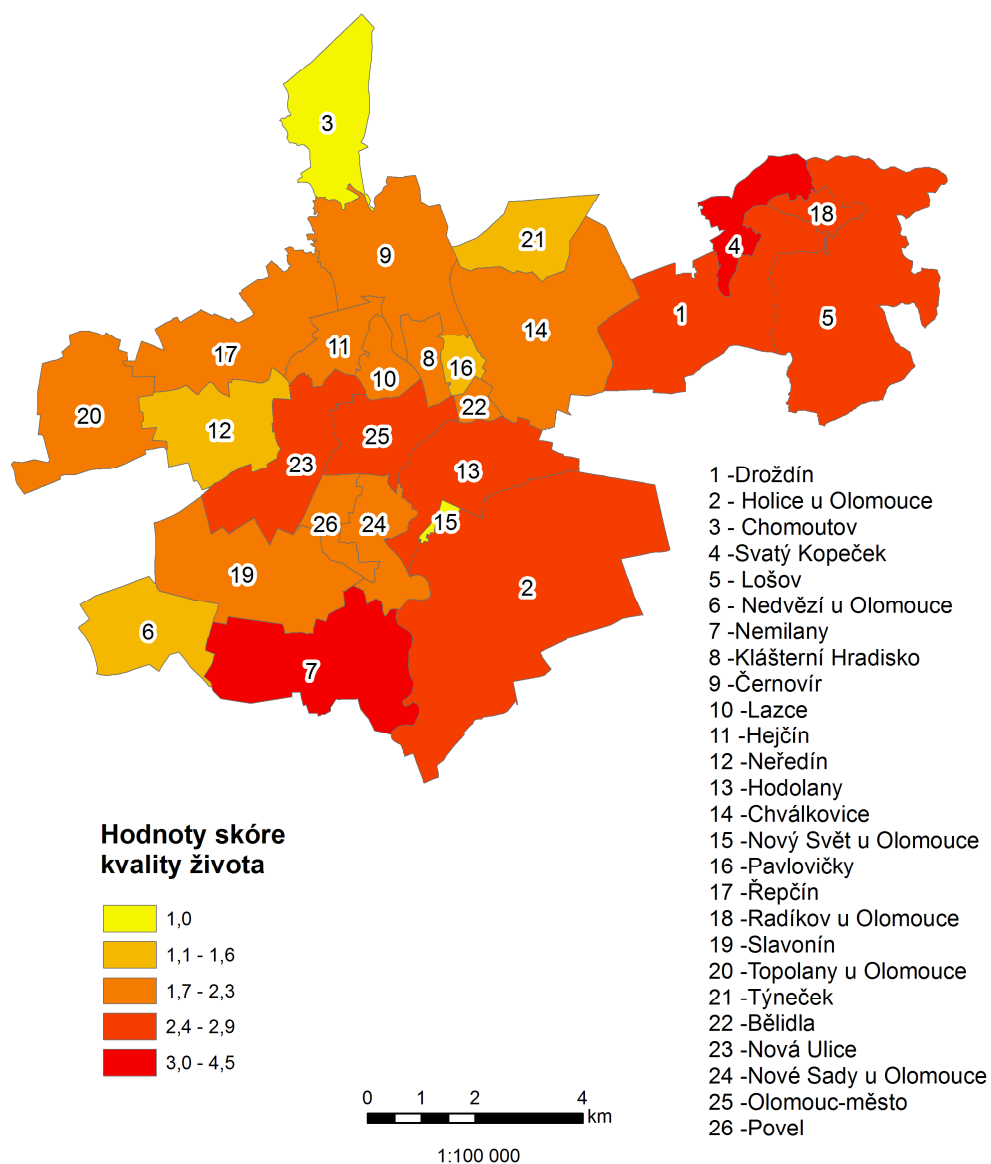
Tato část je tvořena rodinnými cihlovými domy, které nabízejí co do velikosti bytu jedny z největších ve městě. Kladně je možno hodnotit kvalitu ovzduší i přítomnost restaurace nabízející polední menu. Ostatní služby (vyjma zubaře) se zde nevyskytují. Zarážející je pak velmi negativní hodnocení obyvatel např. se stavem prostředí, ačkoli se část nachází v CHKO Litovelské Pomoraví.

Nový Svět

Skóre kvality života = 1,0.

V této části převládají panelové domy z let 1971 až 1990. Ostatní služby jsou velmi podprůměrné a z větší části chybějící. U dotázaných obyvatel, je tato část označována za nejhorší především díky již několikrát zmiňované ulici Přichystalova, které degraduje pak celou tuto část.

SKÓRE KVALITY ŽIVOTA

Obr. 7 Skóre kvality života

Zdroj: Vlastní zpracování

8 ZÁVĚR

Hlavním cílem této práce bylo zpracování studie analyzující kvalitu života a její diferenciaci v prostředí města Olomouce. Kvalita života z geografického hlediska se zkoumá z dvou pohledů – z objektivní a subjektivní dimenze. Výzkum se proto odehrával v obou rovinách. Výsledky obou analýz měly být vzájemně porovnány.

Základem celé práce byla potřebná rešerše literatury a obeznámení fenoménu kvality života z pohledu zahraničních i domácích geografů či jiných odborníků zabývajících se touto problematikou. Došlo k též k seznámení s praktickými výzkumy kvality života, které se odehrávaly v různých světových oblastech. Poté došlo k samotnému výzkumu, nejprve z objektivní dimenze. Bylo vybráno 30 proměnných, které celkově vystihují charakteristiku jednotlivých městských částí v Olomouci. Tyto proměnné je možno zařadit do skupin jako je stav bydlení, dostupnost lékařů a lékáren, základních a mateřských škol, znečištění ovzduší oxidy dusíku, síry a částic polévatého prachu, stav veřejné zeleně, kriminalita a bezpečnosti, dostupnost prostředky MHD do centra města. Nebyly opomenuty ani komerční služby, jako jsou prodejny potravin a oděvů, počty bankomatů či pohostinství a restaurace nabízející polední menu. Získat data k jednotlivým proměnným nebylo mnohdy jednoduché. Zatímco ke stavu bydlení, které bylo založeno na 12 údajích, bylo možno jednoduchým způsobem získat z dat Sčítání lidí, domů a bytů z roku 2001, k ostatním charakteristikám jednotné statistiky neexistují. Poměrně snadno je možno sehnat údaje o dojížděkových časech MHD o počtu lékáren, lékařů, základních a mateřských škol. Tato zařízení jsou často zřizované krajem či městy a jejich počty jsou pravidelně aktualizovány. Horší situace nastala u komerčních služeb (prodejny, pohostinství a bankomaty), zde žádný přehled neexistuje a navíc tyto služby jsou velmi proměnlivé. Proto bylo přistoupeno k terénnímu šetření. Ke stavu ovzduší byla použita data z imisní situace za rok 2007. U stavu zeleně a kriminality bylo spoléháno na útvary státní správy, ty ovšem nebyly příliš vstřícné údaje poskytnout. resp. u stavu zeleně, je absence rozloh veřejných ploch. Tyto dvě charakteristiky lze považovat z hlediska kvality dat za nejslabší.

Následně byla jako vhodná statistická analýza zvolena analýza hlavních komponent. Pro 26 městských částí bylo zvoleno již zmíněných 30 proměnných. Po extrakci komponent byla zvolena klastrová analýza, ke zvolení vhodného shluku městských částí. Výsledkem se pak staly 4 typy městských částí, u kterých se podařilo

prokázat diferenciaci městských částí. Hlavní diferenciacie spočívá především ve stavu bytového fondu (rodinné x panelové domy,...) a dostupností služeb.

Pro zhodnocení subjektivní dimenze bylo zvoleno dotazníkové šetření mezi 901 obyvateli Olomouce. Byly získány prvotní informace o hodnocení města z hlediska vzdělanostní, věkové struktury apod. Díky velkému počtu oslovených občanů a spektru otázek, bylo možno vytvořit klasifikaci městských částí ze subjektivního hlediska. Důležitý aspekt dotazníkového šetření tkvěl ve volbě preferované a neatraktivní lokality z pohledu občanů. Díky tomu byl umožněn tento pohled na město i z pohledu zde žijících občanů. Výsledná syntéza zahrnovala hledání vztahů mezi objektivními a subjektivním hodnocením. V mnohých částech byla nalezena shoda (především v oblasti bydlení či služeb) někdy ovšem docházelo k velmi překvapivým závěrům (př. Chomoutov). Obecně lze říci, že obyvatelé mnohdy lépe hodnotili jednotlivé aspekty nežli tomu tak ve skutečnosti je. Najdou se ovšem případy, kdy obyvatelé naopak respondenti hodnotili některé aspekty negativně nežli tomu je reálně.

Jisté je, že tento výzkum není poslední a skýtá ještě velké rezervy. Zajímavé může být porovnání s novějšími daty ze SLDB 2011 nebo rozšíření i na zájmové území tvořené samostatnými obcemi, kde např. dojíždka do škol či zaměstnání vykazuje vysoké hodnoty. Taktéž mohou být některé proměnné nahrazeny, či zvýšen jejich počet. Zajímavou studií by mohlo být i hodnocení kvality života z pohledů zde studujících studentů. V Olomouci studují průměrně 5 let a jejich pohled na Olomouc, může být jiný než u trvalých obyvatel.

9 SHRNUTÍ

Pojem kvality života je stále více se rozvíjejícím tématem jak u odborné tak i široké veřejnosti. Jako pojem je uchycen v mnoha disciplínách, z hlediska prostorové diferenciacie je nejčastěji zkoumán v geografii. Důležité je si uvědomit jeho objektivní a subjektivní dimenzi, které se navzájem prolínají a často vytváří výslednou kvalitu života.

Hlavním úkolem této práce, bylo zhodnocení kvality života městských částí Olomouce jak z pohledu objektivní, tak i ze subjektivní dimenze. Pomocí metody hlavních komponent a klastrové analýzy byla vytvořena typologie městských částí. Byla víceméně prokázána souvislost mezi mnohými aspekty objektivní a subjektivní dimenze. Pomocí skóre kvality života byl vytvořen žebříček městských částí podle výsledné kvality života.

Práce nabízí i širší pohled na studium kvality života, jeho teoretické i praktické koncepty z pohledu literatury zabývající se tímto fenoménem.

klíčová slova: kvalita života, objektivní a subjektivní dimenze, metoda hlavních komponent,

SUMMARY

The concept of quality of life is increasingly emerging theme in both the professional and lay public. As the term is fixed in many disciplines, in terms of spatial differentiation is most often studied in geography. It is important to realize its objective and subjective dimension, which often mingle and create the final quality of life. The main task of this work was to evaluate the quality of life districts of Olomouc both in terms of objective and subjective dimension of. Using the method of principal component analysis and cluster typology was created districts. It was more or less proven link between many aspects of objective and subjective dimensions. Using quality of life scores were created by ranking districts according to the resulting quality of life. The work offers a broader perspective on the study of quality of life, its theoretical and practical concepts in terms of literature dealing with this phenomenon.

Keywords: quality of life, objective and subjective dimensions, principal components analysis,

PŘEHLED LITERATURY

1. ANDRÁŠKO, Ivan. Sociálno- demografická dimenzia kvality života v Bratislave: vo svetle multivariačnej analýzy. *Folia geographica*. 2006(10).
2. ANDRÁŠKO, Ivan. *Výskum kvality života v humánnej geografii*. Bratislava. POSTER. Geografický ústav Slovenskej akadémie vied. 2003
3. ANDRÁŠKO, Ivan. *Geografické aspekty kvality života* [online]. Brno, 2011 [cit. 2012-01-04]. Dostupné z: <http://is.muni.cz/el/1431/jaro2011/Z8147/um/25382755/>. Prednášky. Masarykova univerzita v Brně.
4. ANDRÁŠKO, Ivan. *Vnútrotná štruktúra mesta z hľadiska kvality života autor*. [s.l.], 2007. 147 s. Geografický ústav Slovenskej akadémie vied. Vedoucí dizertační práce doc. RNDr. Vladimír Ira, CSc.
5. CAMPANERA, Josep. *(Sustainable) quality of life in single-tier English local authority areas*. Department de Fisicoquímica, Universitat de Barcelona.
6. FRITSCHEROVÁ, Jarmila et al. *Koncepce prevence kriminality města Olomouce 2009-2011: Východiska*. 1. Olomouc: Město Olomouc, 2008. Dostupné z: <http://www.olomouc.eu/bezpecnost/2008/koncepce-pk-vychodiska.pdf>
7. GODOR, Mário a Marcela HORŇÁK. MOŽNOSTI VYUŽITIA INDIKÁTOROV VO VÝSKUME KVALITY ŽIVOTA NA SLOVENSKU. *Geografické informácie*. 2010.
8. HANCOCK, T. *Quality of life indicators and the DHC* [online]. 2000[cit. 6. 1. 2010]. Dostupný z WWW: <http://www.ontla.on.ca/library/repository/mon/24002/299271.pdf>.
9. HEISIG, Jan. *APLIKACE V REGIONÁLNÍ A SOCIÁLNÍ GEOGRAFII: Analýza hlavních komponent a faktorová analýza* [online]. 2009 [cit. 2012-01-04]. Dostupné z: <http://aplikacergsg.sci.muni.cz/>. Webová podpora projektu FRVŠ.
10. HEŘMANOVÁ, Eva. *Vybrané vícerozměrné statistické metody v geografii: určeno posl. neučitelského studia geografie a učitelské kombinace zeměpis - matematika přírodovědecké fak.* 1. vyd. Praha: SPN, 1991, 133 s. ISBN 80-706-6302-2.
11. JEŘÁBKOVÁ, Hana. *KVALITA ŽIVOTA V RURÁLNÍM PROSTORU – PŘÍKLAD OBCE DOUBRAVICE NAD SVITAVOU*. Brno, 2011. Diplomová práce. Masarykova univerzita Brně. Vedoucí práce Ivan Andráško.
12. KELLNEROVÁ a TOUŠEK. Brno z pohledu faktorové ekologie. *Moravian Geographical Reports* . 1997, 45-51

13. KLADIVO, Petr. *Prostorová diferenciace kvality života obyvatel města Olomouce*. Brno, 2011. Dizertační práce. Masarykova univerzita, Přírodovědecká fakulta. Vedoucí práce Václav Toušek.
14. KLADIVO, Petr et al. Vybrané aspekty kvality života obyvatel města Olomouce. In: *Geodny Liberec 2008: výroční mezinárodní konference České geografické společnosti : Liberec 25.-29.8.2008, Česká republika : sborník příspěvků = Geodays Liberec 2008 : annual international geographical conference of Czech Geographical Society : Liberec, August 25th to 29th, 2008, Czech Republic : book of proceedings*. Vyd. 1. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2009. ISBN 978-80-7372-443-6.
15. KLADIVO, Petr a Petr ŠIMÁČEK. Vývoj a prostorové rozložení bytového fondu Olomouce. *Urbanismus a územní rozvoj* 2011. (2), 32-38.
16. KUBÍKOVÁ, Jana a Michal ŠKOP. *Vícerozměrné statistické metody v programu STATISTICA*. [1. vyd.]. Praha: StatSoft, c2008, 51 s. ISBN 978-809-0363-014.
17. KRAJSKÁ SPRÁVA ČSÚ V OSTRAVĚ. Jak vnímáme kvalitu života?. [online]. 2010, 13.7. 2010 [cit. 2012-01-03]. Dostupné z: http://www.olomouc.czso.cz/xt/redakce.nsf/i/jak_vnimame_kvalitu_zivota
18. MARANS, Robert . Understanding environmental quality through quality of life studies: the 2001 DAS and its use of subjective and objective indicators. *Landscape and Urban Planning*. 2003(65), 73-83.
19. MULÍČEK, Ondřej. *Faktorová analýza - příklad Brna*. Brno, 2011. Masarykova univerzita, Přírodovědecká fakulta.
20. NOVOTNÁ, Hana. *Faktorová ekologie Brna v roce 2001: Změny ve vnitřní socioekonomické diferenciaci města mezi censy 1991 a 2001*. Brno, 2008. Rigorózní práce. Přírodovědecká fakulta, Masarykova univerzita v Brně.
21. PACIONE, M. (2003b). Urban environmental quality and human wellbeing – a social geographical perspective. *Landscape and Urban Planning*, 65, 19-30.
22. PUDELOVÁ et al. (2009): Kvalita ovzduší města Olomouce. Odbor životního prostředí Magistrátu města Olomouce, 36 s.
23. ROGERSON, R. J. (1995). Environmental and Health-Related Quality of Life: Conceptual and Methodological Similarities. *Social Science and Medicine*, 41, 1373-1382.
24. ROGERSON, Robert. Making space for people's quality of life. In: Glasgow: Department of Geography.

25. ROGERSON, Robert. Quality of Life and City Competitiveness. *Urban Studies*. 1999(36), 1-19.
26. ROYUELA, Vicente, Rosina MORENO a Esther VAYÁ. Is the influence of quality of life on urban growth non-stationary in space? A case study of Barcelona. In: University of Barcelona: Institut de Recerca en Economia Aplicada, 2007.
27. SCHNEIDER, Mark . THE QUALITY OF LIFE IN LARGE AMERICAN: OBJECTIVE AND SUBJECTIVE. *Social Indicators Research*. 2005, 101 - 115.
28. STEG, Linda a Robert GIFFORD. Sustainable transportation and quality of life. *Journal of Transport Geography*. 2005(13), 59- 69.
29. VAN KAMP, I., LEIDELMEIJER, K., MARSMAN, G., DE HOLLANDER, A. (2003). Urban environmental quality and human well-being: Towards a conceptual framework and demarcation of concepts; a literature study. *Landscape and Urban Planning*, 65, 5-18.

Zdroje dat

ČSÚ (2004): Databáze „Městské části Olomouce ve sčítání lidu 2001“.

IDOS (2011): Jízdní řády MHD v Olomouci.
(dostupné na <http://jizdnirady.idnes.cz/olomouc/spojeni/>)

Ministerstvo zdravotnictví ČR (2011): Databáze zdravotnických zařízení.
(dostupná na <http://www.mzcr.cz/rzz.aspx>)
Magistrát města Olomouce (2011): Interní databáze odborů Magistrátu (zeleně, bezpečnost, školství)

Česká lékárnická komora: Databáze lékáren a lékárníku (dostupné na <http://www.lekarnici.cz/Pro-verejnost/Seznam-lekaren.aspx>)

Český statistický úřad: První předběžné výsledky Sčítání lidu, domů a bytů 2011
(dostupné na http://notes2.czso.cz/cz/slodb2011/cd_slodb2011_11_12/kraje.html)

PŘÍLOHY

Seznam příloh:

Příloha 1: Dotazník použitý při šetření

Příloha 2 Matice vstupující do analýzy hlavních komponent

Příloha 3 Korelace hlavních komponent a původních proměnných (faktorové zátěže)

Příloha 1: Dotazník použitý při šetření

Vážená paní, Vážený pane,

Katedra geografie Přírodovědecké fakulty Univerzity Palackého v Olomouci dělá výzkum subjektivního vnímání kvality života obyvatel Olomouce a okolí, a to hlavně ve vztahu k místu jejich bydliště. Celý výzkum je přísně anonymní! Vaše osobní údaje nejsou v rámci tohoto dotazníku zjišťovány a tedy nemůžou být ani nikde zveřejněny. Průměrný čas na vyplnění dotazníku je 10-12 minut.

pozn.: Dotazník je určen pro respondenty starší 15 let žijící na území Olomouce a jeho okolí. Pokud nesplňujete tato kritéria, prosím dotazník nevyplňujte. Děkuje!

1. Místo současného bydliště: obec/město část obce
2. Jak dlouho tady bydlíte?
A. od narození B. větší část života C. menší část života D. krátce
3. Typ domu/bytu:
A. rodinný dům B. cihlový byt – nový C. cihlový byt – starší D. panelový
4. Velikost domu/bytu:
A. 1+kk, 1+1 B. 2+kk, 2+1 C. 3+kk, 3+1 D. 4+kk, 4+1 E. 5+kk, 5+1 a větší
5. Jak jste spokojen/-a s vaším bydlištěm a jeho nejbližším okolím (vzdálenost max. 15 min. chůze od vašeho domu/bytu) jako místem pro život?
1. velmi spokojen 2. spokojen 3. neutrální postoj 4. nespokojen 5. velmi nespokojen 0. nevím.

6. Jak jste z hlediska kvality života v místě vašeho bydliště a jeho nejbližším okolí spokojen/-a s:

		1	2	3	4	5	0	důležitost
6A	Možnosti nakupování (zboží a služby, které si tady můžete zakoupit)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
6B	Možnosti sportování	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
6C	Možnosti kulturního vyžití	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
6D	Celkový vzhled, dojem, který místní lokalita vyvolává	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
6E	Množství a kvalita stromů a ostatní zeleně	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
6F	Čistota ulic a veřejného prostranství	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
6G	Množství hluku, hlučnost prostředí	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
6H	Kvalita (čistota) ovzduší	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
6I	Množství dopravy v ulicích	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
6J	Práce a činnost místní samosprávy	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
6K	Velikost vašeho potenciálního vlivu na dění v okolí	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
6L	Parkovací zařízení resp. možnosti parkování	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
6M	Služby MHD/IDS	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
6N	Bezpečnost vašeho osobního majetku (dům/byt, automobil)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
6O	Osobní bezpečnost (před napadením, loupežemi a pod.)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
6P	Úroveň vandalizmu	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
6Q	Sousedí, sousedské vztahy	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

7. Z hlediska kvality života v místě vašeho bydliště jsou pro vás nejvýznamnější tyto faktory (v sloupci důležitost v předchozí otázce zaškrtněte čtyři nejvýznamnější)

8. Z hlediska bytu/domu, ve kterém žijete, jak jste spokojen/-a s:

		1	2	3	4	5	0	důležitost
8A	Celková úroveň domu/bytu, ve kterém bydlíte (vzhled, velikost atd.)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
8B	Množství soukromí, které vám tento dům/byt poskytuje	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
8C	Pohled z okna vašeho obývacího pokoje	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
8D	Finanční náklady na bydlení.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

9. Z hlediska bytu/domu, ve kterém žijete, je pro vás nejvýznamnější tento faktor (v sloupci důležitost v předchozí otázce zaškrtněte jeden nejvýznamnější)
10. Z hlediska dostupnosti z místa vašeho bydliště (dostupnost vyjadřuje, nakolik je pro vás jednoduché/náročné dostat se na dané místo při použití vámi upřednostňované formy dopravy), jak jste spokojen/-a s:

		1	2	3	4	5	0	důležitost
10A	Dostupnost nejbližšího obchodu s potravinami	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
10B	Dostupnost do zaměstnání (místa vašeho pracoviště)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
10C	Dostupnost centra města	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
10D	Dostupnost mateřské anebo základní školy pro děti	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
10E	Dostupnost ostatních vzdělávacích zařízení (např. jazykové školy)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
10F	Dostupnost k vašim přátelům anebo známým	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
10G	Dostupnost zábavných podniků, hospod, restaurací	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
10H	Dostupnost zdravotnického zařízení, lékaře	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
10I	Dostupnost veřejného parku, lesa anebo jiných otevřených ploch	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
10J	Dostupnost nejbližší zastávky MHD/IDS	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
10K	Dostupnost základních služeb (pošta, banka, ...)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

11. Z hlediska dostupnosti z místa vašeho bydliště jsou pro vás nejvýznamnější tyto faktory (v sloupci důležitost v předchozí otázce zaškrtněte tři nejvýznamnější)

12. Z hlediska vaší osobní kvality života, jak jste spokojen/-a s:

		1	2	3	4	5	0	důležitost
12A	Vaše rodinné (partnerské) vztahy, rodinný (partnerský) život	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
12B	Vaše vztahy s přáteli, známými	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
12C	Vaše práce, pracovní podmínky	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
12D	Váš příjem, finanční zabezpečení	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
12E	Vaše zdraví, zdravotní stav (z hlediska posledních 12 měsíců)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

13. Z hlediska vaší osobní kvality života jsou pro vás nejvýznamnější tyto faktory (v sloupci důležitost v předchozí otázce zaškrtněte dva nejvýznamnější)

14. Jak celkově vnímáte kvalitu vašeho života:

1. velmi dobrá 2. dobrá 3. průměrná 4. špatná 5. velmi špatná 0. nevím

15. Jste:

A. muž B. žena

16. Věk: roků

17. Dosažené vzdělání:

A. základní B. střední bez maturity C. střední s maturitou D. VŠ a vyšší

18. Uveďte lokality (max. 3), které považujete z hlediska kvality života resp. životních podmínek za nejlepší v rámci Olomouce a okolí

.....

19. Uveďte lokality (max. 3), které považujete z hlediska kvality života resp. životních podmínek za nejhorší v rámci Olomouce a okolí

.....

Děkujeme za vyplnění dotazníku.

číslo: tazatel: datum:

pozn. v otázkách 6, 8, 10, 12 je hodnocení 1: velmi spokojen, 2: spokojen, 3: neutrální postoj, 4: nespokojen, 5: velmi nespokojen (příp. známkování jako ve škole), 0 znamená nevím.

Příloha 2 Matice vstupující do analýzy hlavních komponent

		Proměnné																													
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30
Městské části	1	0,18	-0,41	-0,59	1,51	-0,59	-0,37	-0,67	0,24	0,43	-0,89	0,17	1,71	0,02	-1,30	-0,62	0,74	0,11	-0,30	1,66	0,02	0,93	-0,67	0,04	-0,77	1,00	-0,72	0,17	-0,18	-0,61	-0,44
	2	-0,67	-0,41	-0,59	-0,71	-0,59	-0,37	0,05	-0,32	-1,04	0,47	0,77	0,36	-0,90	-0,45	1,21	-0,87	1,20	0,74	-0,55	-0,53	-0,58	-0,69	-0,77	-0,77	1,33	-0,02	0,02	-0,50	-0,61	-0,17
	3	1,07	-0,41	-0,59	-0,71	-0,59	-0,37	-0,25	-0,32	-0,33	1,63	1,04	-0,20	0,45	-0,24	0,35	-0,53	0,30	1,05	-1,00	-0,72	-1,18	-0,75	-0,77	-0,76	0,54	0,00	-0,27	-0,50	-0,61	0,65
	4	-1,32	-0,41	-0,59	-0,71	-0,17	-0,37	-0,56	-0,32	0,79	-0,80	-0,36	0,52	1,26	-1,09	-0,21	-0,53	0,54	-0,41	1,66	0,76	-0,08	-0,12	-0,46	-0,45	1,01	-0,72	-1,06	-0,32	-0,15	-0,23
	5	-0,53	0,17	0,18	3,20	0,76	0,20	1,69	0,66	0,55	-0,68	-0,95	0,06	2,30	-1,19	-0,41	0,39	-0,53	-1,68	1,66	0,02	0,93	-0,18	-0,35	0,35	0,10	0,88	-0,27	0,87	0,54	-0,47
	6	0,60	0,47	0,13	0,14	-0,16	-0,37	0,09	0,12	0,36	-0,13	-0,32	-0,27	-0,27	0,74	-0,75	0,28	-0,69	-0,16	0,55	0,76	0,12	-0,62	0,02	0,72	-0,67	-0,25	-0,02	-0,05	-0,37	-0,92
	7	0,36	-0,41	-0,59	-0,71	0,32	-0,37	-0,17	-0,32	0,34	-0,66	1,23	-0,57	0,34	-0,44	1,59	-1,45	1,61	1,39	-1,44	-1,46	-1,48	-0,46	0,55	-0,77	0,99	-0,72	1,08	-0,50	-0,61	-0,49
	8	0,38	-0,41	-0,59	-0,03	-0,22	-0,37	-0,36	-0,32	-0,01	0,11	0,53	0,52	-0,67	0,01	-0,34	-0,18	0,30	-0,98	-0,33	0,02	-0,28	0,00	-0,22	-0,42	0,49	-0,72	-0,61	-0,31	-0,61	-0,45
	9	-0,38	0,40	0,29	1,12	0,61	-0,37	-0,88	-0,32	0,98	-0,89	-1,18	-1,23	-1,53	0,86	2,52	2,00	-2,04	-0,89	0,11	0,02	0,12	-1,01	-0,77	1,85	-1,80	-0,72	-1,06	-0,30	-0,61	0,16
	10	-1,17	-0,16	0,72	0,46	0,15	0,01	-0,76	-0,26	1,00	-0,89	-1,06	-0,57	-0,71	1,44	-1,02	-0,07	-0,90	-0,10	0,11	0,39	0,12	-0,57	-0,59	1,09	-0,89	0,04	-0,51	-0,23	-0,61	0,86
	11	2,25	-0,41	-0,59	-0,71	-0,59	-0,37	-0,40	-0,32	-0,73	0,35	1,26	-0,30	-0,16	0,62	-0,50	-0,76	0,87	1,53	-1,00	-0,53	-1,48	0,32	-0,77	-0,77	0,37	-0,72	-1,06	-0,50	-0,61	2,85
	12	0,24	-0,41	-0,59	-0,71	-0,59	-0,37	0,15	-0,32	-1,72	2,37	0,71	0,10	-0,29	0,19	-0,40	-0,07	0,13	1,16	-0,77	-0,72	-0,08	-0,33	0,88	-0,77	0,50	-0,72	1,04	-0,50	-0,61	-1,00
	13	0,24	-0,41	-0,59	-0,71	-0,59	-0,37	0,58	-0,32	-0,55	0,60	1,15	-0,29	-0,08	0,22	0,09	-0,53	0,65	0,71	-0,77	0,02	0,12	-0,15	-0,77	-0,73	0,77	1,86	0,38	-0,50	0,43	-0,80
	14	-0,91	-0,41	-0,31	-0,54	-0,33	-0,37	-1,28	-0,32	0,99	-0,89	-1,12	-1,39	1,26	0,77	-0,40	-0,18	-0,84	-0,58	0,11	0,76	0,52	-0,77	-0,52	1,58	-1,45	-0,55	0,45	-0,36	-0,42	-0,54
	15	-1,22	0,21	0,72	0,41	0,20	0,55	-0,43	-0,19	0,96	-0,88	-1,36	-0,73	2,78	-0,37	-1,16	-0,30	-0,53	-1,01	0,55	1,13	0,93	-0,65	-0,42	1,00	-0,69	-0,05	-0,15	-0,18	-0,13	-0,15
	16	-0,52	-0,17	-0,17	-0,45	-0,48	-0,19	-0,38	-0,08	0,97	-0,88	-1,35	-1,19	-0,76	0,76	1,75	0,74	-1,55	-0,36	0,11	0,76	0,93	-0,80	-0,51	1,64	-1,53	-0,54	-0,45	-0,25	-0,48	-0,19
	17	-0,47	-0,41	-0,59	-0,71	0,27	-0,37	-0,85	-0,32	0,75	-0,46	-0,82	-0,97	-0,96	1,89	-0,92	1,20	-1,60	-0,64	1,66	0,76	0,93	-0,75	-0,14	1,50	-1,53	-0,72	-1,06	0,61	-0,61	-0,30
	18	-1,34	1,29	1,64	1,40	1,23	3,19	1,99	4,85	0,61	-0,59	-1,41	2,03	-0,22	-1,44	-0,67	1,54	0,18	-1,54	1,66	-0,35	2,73	1,38	1,62	-0,58	1,00	-0,22	-0,56	0,38	1,14	-0,02
	19	0,12	-0,41	-0,59	-0,71	-0,59	-0,37	2,69	-0,32	-1,07	1,09	-0,69	2,31	-0,80	-1,57	-0,21	2,58	-0,63	-1,43	0,11	1,13	0,12	2,48	3,47	-0,77	1,09	2,58	0,09	0,20	1,50	0,33
	20	-1,01	0,17	0,58	-0,01	0,08	-0,37	-0,45	-0,08	0,97	-0,89	-1,40	-1,32	-1,29	2,43	-0,90	0,85	-1,65	-1,09	0,11	2,24	0,93	-0,64	-0,49	1,97	-2,08	1,74	0,84	-0,26	-0,30	0,05
	21	2,13	-0,41	-0,59	-0,71	-0,59	-0,37	0,93	-0,32	-2,98	0,84	1,26	0,39	-0,37	0,21	-0,63	-1,33	1,01	1,27	-1,44	-2,57	-1,68	0,00	-0,77	-0,74	-0,45	-0,72	-1,06	-0,50	-0,61	0,68
	22	-1,06	4,57	-0,59	1,69	4,35	3,57	1,16	-0,32	-0,61	-0,60	0,91	1,71	-0,61	-1,26	-0,03	-0,07	0,09	-0,13	0,55	0,02	0,12	2,29	1,01	-0,77	0,45	1,22	3,28	4,58	3,38	-0,81
	23	-0,29	-0,41	1,29	0,27	-0,07	-0,37	-1,10	0,20	0,35	-0,40	0,27	-0,82	0,38	-0,50	2,29	-0,64	0,56	0,09	-0,33	1,13	0,52	1,15	1,48	-0,31	0,49	-0,72	0,22	0,77	2,19	-0,44
	24	1,18	-0,41	3,84	-0,71	-0,59	-0,37	0,81	-0,32	-0,66	1,10	0,38	0,13	0,59	-0,26	-0,50	-1,10	1,24	1,41	-1,44	-1,09	-1,48	2,18	0,78	-0,77	0,56	1,93	1,93	-0,50	0,55	3,22
	25	1,07	-0,41	-0,59	-0,71	-0,59	-0,37	-1,46	-0,32	-1,17	2,37	1,13	0,32	-0,26	-0,25	0,24	-1,10	1,44	0,57	-1,00	-1,46	-0,88	-0,21	-0,77	-0,77	-0,30	-0,72	-1,06	-0,50	-0,61	-0,92
	26	1,07	-0,41	-0,59	-0,71	-0,59	-0,37	-0,15	-0,32	0,81	-0,39	1,21	-0,31	0,50	0,22	-0,38	-0,64	0,72	1,39	-0,55	-0,53	-0,88	-0,46	-0,77	-0,75	0,68	-0,72	-0,26	-0,50	-0,61	-0,47

Příloha 3 Korelace hlavních komponent a původních proměnných (faktorové zátěže)

		hlavní komponenty																								
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25
Faktorové zátěže původních proměnných	1	0,81	-0,17	0,07	-0,13	0,08	0,26	0,02	-0,24	0,02	0,12	-0,14	-0,17	0,27	0,06	0,09	0,04	0,11	0,02	-0,05	-0,01	0,00	0,03	-0,01	0,01	0,01
	2	-0,59	-0,49	-0,56	0,01	0,06	0,23	0,05	0,01	0,01	-0,01	0,04	0,01	-0,04	0,10	0,06	0,04	0,06	0,11	-0,01	0,04	0,02	-0,01	-0,02	0,00	0,02
	3	-0,22	-0,12	0,20	-0,48	-0,67	0,13	-0,30	0,11	-0,10	0,05	-0,19	0,11	-0,04	-0,06	0,01	-0,10	0,07	0,10	0,03	-0,02	0,03	0,03	0,01	0,00	-0,01
	4	-0,70	-0,17	-0,06	0,28	-0,16	0,19	0,01	-0,37	-0,24	-0,08	-0,31	0,08	0,10	-0,05	-0,01	0,06	-0,13	0,00	0,04	0,03	-0,02	-0,02	-0,02	0,00	0,00
	5	-0,65	-0,42	-0,57	0,08	0,00	0,18	0,00	-0,05	0,03	0,01	0,06	-0,02	-0,07	0,01	0,05	-0,09	-0,09	-0,02	-0,03	0,01	0,07	0,01	0,00	0,03	0,00
	6	-0,62	-0,57	-0,25	0,16	-0,08	0,34	-0,06	0,19	0,01	0,00	0,15	-0,01	-0,04	0,11	0,03	0,06	0,00	-0,01	0,05	-0,02	-0,01	0,03	-0,01	0,00	-0,01
	7	-0,26	-0,70	0,35	-0,19	0,11	0,14	0,15	-0,14	-0,22	-0,21	0,21	-0,21	0,05	-0,06	-0,09	-0,07	-0,01	0,09	-0,02	-0,04	-0,03	0,00	-0,02	0,00	-0,01
	8	-0,49	-0,26	0,42	0,26	-0,16	0,40	-0,34	0,30	-0,09	-0,08	0,06	-0,05	0,17	0,04	0,01	0,03	-0,02	-0,03	-0,08	0,04	-0,01	-0,03	0,04	-0,01	0,00
	9	-0,59	0,54	-0,03	0,13	-0,34	-0,19	-0,12	-0,01	0,22	-0,17	-0,04	-0,09	0,07	0,17	0,18	-0,13	-0,01	-0,03	0,02	-0,01	-0,07	0,00	-0,01	0,01	0,00
	10	0,64	-0,36	0,18	-0,18	0,30	0,05	0,09	0,19	-0,29	0,24	-0,10	0,18	-0,06	0,25	0,00	-0,08	-0,08	0,01	-0,04	0,00	-0,04	-0,01	-0,01	0,00	0,00
	11	0,77	-0,47	-0,29	0,17	0,10	-0,03	0,03	0,00	0,08	-0,06	-0,08	0,02	0,18	0,03	0,01	-0,03	-0,01	-0,02	0,00	-0,04	0,05	0,01	0,02	0,00	0,00
	12	-0,16	-0,80	0,35	0,20	0,25	0,10	0,10	-0,03	0,16	-0,06	-0,10	0,09	-0,15	-0,04	0,08	0,05	0,09	0,01	0,03	0,02	-0,04	0,01	0,02	0,00	-0,01
	13	-0,03	-0,05	0,14	0,35	-0,69	-0,27	0,36	-0,12	-0,22	0,24	0,11	-0,15	-0,01	0,12	-0,01	0,02	0,01	-0,02	0,01	0,00	0,03	0,00	0,00	-0,01	-0,01
	14	0,10	0,76	-0,27	-0,41	0,09	0,25	0,06	0,21	0,07	-0,04	-0,01	-0,03	0,15	-0,06	-0,04	-0,06	-0,10	0,00	0,00	-0,01	0,01	-0,01	-0,01	0,00	0,00
	15	0,11	0,06	-0,27	0,05	0,15	-0,38	-0,78	-0,26	-0,19	-0,07	0,09	0,06	-0,02	0,06	-0,05	0,01	0,04	0,00	-0,05	0,00	0,00	0,01	-0,01	0,01	-0,01
	16	-0,70	0,14	0,37	-0,21	0,46	0,06	-0,10	-0,15	0,03	-0,04	-0,09	-0,10	-0,03	0,16	0,02	-0,02	0,02	-0,03	0,05	-0,01	0,08	-0,02	-0,01	-0,04	-0,01
	17	0,66	-0,59	0,01	0,28	-0,25	-0,07	-0,06	0,13	0,06	-0,04	0,04	0,10	0,04	-0,11	0,07	0,00	0,00	-0,04	-0,06	0,04	0,02	0,02	-0,05	-0,03	-0,01
	18	0,86	-0,18	-0,29	-0,05	-0,13	0,06	-0,07	0,12	0,09	-0,09	-0,05	-0,12	0,03	0,11	-0,19	-0,04	0,06	0,01	0,09	0,09	-0,02	-0,01	-0,03	0,00	0,00
	19	-0,80	0,13	0,23	0,36	0,02	0,02	0,18	-0,07	0,19	0,04	-0,10	0,06	-0,02	0,00	-0,17	-0,15	0,10	-0,02	-0,09	0,03	0,02	-0,01	-0,01	0,01	0,00
	20	-0,67	0,39	0,07	-0,24	0,03	-0,42	0,14	0,08	0,22	0,04	0,02	0,10	0,16	0,08	-0,01	0,12	-0,04	0,13	-0,05	0,03	0,00	0,01	-0,01	0,00	-0,02
	21	-0,87	0,16	0,25	0,16	0,04	0,00	-0,06	0,25	-0,08	0,01	-0,06	0,05	0,12	0,03	-0,12	0,09	0,04	-0,07	0,03	-0,06	0,01	0,04	-0,04	0,02	0,01
	22	-0,20	-0,83	0,11	-0,39	-0,07	-0,05	-0,11	-0,03	0,16	0,20	0,05	0,02	0,03	-0,07	0,06	-0,02	0,03	-0,03	0,01	-0,05	-0,01	-0,07	-0,05	0,00	0,00
	23	-0,35	-0,61	0,33	-0,29	0,17	-0,28	-0,21	0,11	0,07	0,19	-0,10	-0,28	-0,06	-0,07	0,02	-0,01	-0,10	-0,02	0,00	0,07	0,00	0,04	0,00	0,01	0,01
	24	-0,50	0,79	-0,15	-0,26	-0,02	0,07	0,00	-0,03	-0,11	0,06	0,05	-0,05	-0,06	-0,04	0,01	0,01	0,03	-0,01	-0,03	0,01	-0,02	0,01	0,00	-0,03	0,03
	25	0,28	-0,74	0,28	0,33	-0,06	-0,27	-0,04	0,02	0,17	-0,21	-0,02	0,03	0,01	0,06	-0,07	-0,03	-0,10	0,06	0,01	-0,05	0,02	0,01	0,01	-0,01	0,03
	26	-0,26	-0,40	0,12	-0,65	-0,01	-0,19	0,33	-0,05	-0,17	-0,31	0,10	0,17	0,10	0,03	0,06	-0,04	0,04	-0,09	0,00	0,06	0,01	0,03	0,00	0,00	0,01
	27	-0,18	-0,53	-0,47	-0,34	-0,16	-0,27	0,13	0,22	-0,10	-0,20	-0,26	-0,17	-0,12	0,02	-0,04	0,09	0,04	-0,04	-0,07	-0,04	0,00	-0,03	0,01	0,00	0,00
	28	-0,59	-0,52	-0,54	0,01	0,10	0,01	0,09	-0,10	0,09	0,17	-0,02	0,02	0,06	-0,01	-0,08	-0,07	-0,01	-0,03	-0,03	-0,03	-0,07	0,04	0,02	-0,03	-0,01